Klosteret i Petschenga.

Skildringer fra russisk Lapland

Forord til den elektroniske udgave

Denne skildring af **Jens Andreas Friis** (1821-1896) er digitalisert i mars 2014 av Nasjonalbiblioteket i Oslo og tilpasset for Projekt Runeberg i december 2015 av Ralph E.

^iio-öt^zet

t

i

- 4KLOSTERET I PETSCHENGA

SKILDRINGER

FRA.

RUSSISK LAPLAND

(efter historiske kilder og folkesagn) AF

J. A FRIIS

KRISTIANIA

FORLAGT AF ALB. CAMMERMEYERDET MALLINGSKE BOGTRYKKERI.Indhold.

Pag.

Kilder:

Et Brev, dateret Vardø 7de Aug. 1590, der opbevares paa det norske Rigsarkiv. Büschings Magazin, Halle 1773. 7 Th. Opisanie Archangel-skoi Gubernii af S. Kosma Moltscanoff. St. Ptbr. 1813. Tidsskriftet »Suomi« for 1843—48. Opisanie Archangelskoi Gubernii af Poschman. Ar-changel 1866. Ruskii Wiestnik, Siderof. 1866. Sapiski dljä Stenia, Tschubinski. St. Ptbr. 1867. Murmanskii i Terskii Berega, E. Ogorodnikoff. St. Ptbr. 1869. Novoje Wremja 10de Dcbr. 1883.I.

Møllestenen.

Kom og reis med langt nordpaa, til Ishavets Bredder, til Midnatssolens Land, til russisk Laplands ukjendte Kyster I

Mangt og meget deroppe er endnu saa godt som aldeles ukjendt, ubeskrevet og uprøvet.

Ingen Fisker har været der. Elvene med sine dybe Strømme og prægtigt svulmende Kulpe lige under Fossefaldene ere endnu jomfruelig uberørte af flueslængende Laksefiskere.

Over Indsøerne har endnu aldrig nogen trukket afsted med Slug eller Drag, end mindre sopet frem og tilbage med dette elendige Redskab, som kaldes en Oter.

Ingen Jæger har været der. Haren hopper omkring saa tam som i Edens Have. Aaserne og Lierne have endnu aldrig givet Gjenklang af8

Harejægerens Hallo, af klingende Los, af Knald og Dodtskrig.

Sidst jeg var deroppe, sad jeg en Aften Kl. 11 i deiligt Sollys udenfor Stuedøren hos en Fin, der boede ved Bredden af en Elv, som vi snart skulle komme til. Pludselig fik jeg se, at der paa den anden Side af Elven i en Solbakke, hvor Græsset tidligt spirede frem, muntert hoppede omkring 5—6 graa Dyr. Jeg troede, at det var Sau og spurgte Finnen, om det var hans Sau.

»Sau«, sagde Finnen, »nei det er ikke Sau, det er Jenesiä, det er Harer !«

»Naa«, tænkte jeg, »hvilken Los, hvilken forfærdelig Los vilde man ikke faa høre, om man her pludselig slåp løs et Par hidsige Kristiania Harehunde I«

Enkelte Aar kan der findes Harer i utrolig Mængde, og naar Kl. er 11 om Aftenen, naar alt er tyst og stille, men Solen endnu oppe, ser man dem komme frem og hoppe omkring. Man maatte altsaa deroppe »slippe« omtrent paa samme Tid, som man her sydpaa »skriger ind« og gaar hjem.

Ogsaa Ryper og Bekkasiner findes i Mængde, men ingen af disse ved, hvad en Setter eller Pointer er, ingen har nogensinde seet en saadan9

komme snuskende og luskende frem og saa pludselig blive staaende som forstenet, færdig til at gjøre et glubende Hop. Heller ikke meget Blæk har været anvendt til Beskrivelse afFolk og Forholde der. Og dog findes der et Sted, som i mange Henseender har sin mærkelige Historie. Det var ganske tilfældigt at jeg kom paa Spor efter samme, som Læseren vil faa se af det følgende.

Vi reise altsaa først til Finmarken, og naar vi ere komne saa langt som til Hammerfest, maa vi ikke glemme at henvende os til den russiske Konsul sammesteds for at faa et Pas; thi vi skulle, som sagt, indenfor det store russiske Riges Omraade. Kan nogen af os tale lidt Russisk, kommer det vel med; thi næsten alle russiske Finner kunne tale dette Sprog nogenlunde. Fra Vadsø reise vi med et af de smaa Fjorddampskibe over til Elvenæs i Sydvaranger. Maaske vi paa Turen kunne være heldige nok til at faa se en af Hvalfangerne gjøre Jagt paa en Hval og skyde et af disse Uhyrer.

Fra Sydvaranger kunne vi vandre tilfods over en Landstrækning af 3—4 Mil, og vi ere fremme ved Maalet. Eller vi kunne reise Søveien. Jeg foreslaar det sidste. I en god Otterings Baad kunne vi, om vi f. E. ere tre, en JægerIO

en Fisker og en Bothaniker føre med os alt, hvad vi ville have, Telte, Sengklæder, Mad, Drikke, Jagt og Fiskeredskaber. Vi kunne seile eller ro, alt efter Veirets Beskaffenhed. Have vi Lyst kunne vi fiske paa Veien stor Torsk og forferdelig stor Kolje, der napper ganske anderledes end de »Fingerlings« som man faar i Kristianiafjorden. Kom derfor ikke med noget Kristiania Pilkesnøre og Vormgutfortom! Fortommen, som bruges deroppe maa være saa tyk og solid som selve Snøret, der bruges hernede. Have vi god Bør og ikke vil opholde os med Fiskeri eller med Jagt paa Søfugl, kunne vi være fremme paa en Dags Tid. Vi seile forbi en fremstikkende Pynt, eller Halvø som hedder Normanssæt, hvor der ogsaa i gamle Dage har boet en Koloni af Nordmænd. Derpaa svinge vi sydover ind i en mindre Fjord, som paa Russisk hedder Petschenga, men paa Norsk hedder Munkefjord. Den sidste Benævnelse kan ikke andet end vække vor Opmærksomhed, men vi speide forgjæves

efter nogetsomhelst Tegn til Munke eller Spor efter Munke. Fjordens Bredder ere ganske smukke, bølgeformige Aaser med Birkeskov, men øde og tomme. Mennesker kunne vi ikke opdage. Ingen Røg stiger op fra nogen Arne og fortæller os, at der ogsaa herII

bor menneskelige Individer. Et Stykke inde i Fjorden findes der paa dens østre Side en Bugt, noget smal ud imod Fjorden, men vid, dyb og bred indenfor, der danner den ypperligste, isfrie Havn for Baade og Skibe. Bugten eller Havnen hedder Pakhusbugten, et Navn, som ogsaa tyder paa tidligere Beboelse, men vi finde heller ikke her mere Spor af Pakhuse, end vi tidligere fandt af Munke.

Efter at have passeret en liden Elv, som hedder Trifons Elven, ogsaa et Navn, som tyder paa længst forsvundne Begivenheder, naa vi selve Fjordbunden, hvor Petschenga Elven falder ud. Her, paa et Sted, som hedder Barken, bo nogle Finner. Af disse leie vi os hver sin Baad af det Slags, som bruges i Elve i Finmarken. De ere lange og smale og ligne næsten aldeles dem, som bruges i Hallingdalselven. Samme Farvand har altsaa udviklet aldeles samme Baadform Vi overflytte vore Sager i Elvebaadene og ordne dem saaledes i Midten af denne, at vi efter Behag kunne sidde eller ligge i den. Saa sætte vi afsted med 2 Mand i hver Baad, en i Forstavnen og en i Bagstavnen, hver forsynet med en lang Stage. Det gaar raskt opover, da Skydsfolkene efter Opmuntring af os stage omkap opoverII

langs Elvens Bredder, der paa begge Sider ere bevoksede med smukke, hvidstammede Birketræer. Hist og her ser man et enkelt Furetræ, der tager sig ganske sort ud inde imellem det lysgrønne Birkeløv. Længere sydover blive Furetræerne talrigere indtil man langt i Syd øiner tæt Fureskov. Elven kommer nemlig fra Syd, og jo længer man kommer opover den, des længer Syd kommer man.

En Fjerdingsvei oppe i Elven komme vi til et saa yndigt Sted, at vi straks blive enige om at gaa iland og opslaa vore Telte der for Natten. En Slette ligger nogle Fod høiere end Elven og er saa flad og jævn som et Stuegulv, saa det er tydeligt, at Elven engang har dannet den. Hist og her staa Klynger af hundredeaarige Træer, Birke, Asp og Rogn, og paa de aabne Steder inde imellem disse vokser frodigt Græs. Det ser næsten ud, som om man engang i gamle Dage skulde have foretaget Plantninger her.

Fra Sletten har man Udsigt over Elven, der løber jævn og dyb straks nedenfor, over Fjorden mod Nord og langt, langt i mod Sydost kan man øine Fjelde med Sne paa. Et smukkere Sted til Beboelse finder man neppe ved nogen Elv i norsk Finmarken.13

En Times Tid faa vi travelt med at opslaa vore Telte, med at lægge fine, duftende Birkekviste over Gulvet og brede Renskind over Kvistene samt ordne Tøiet alt efter enhvers Smag, Behag og Ordenssands.

Da alt er færdigt, gjør vi Visit til hinanden, og Spørgsmaalet bliver dernæst, hvad vi skulle have til Aftens eller rettere sagt til Middag; thi man spiser deroppe ofte Middag henimod Midnat.

»Fersk Laks« siger Jægeren.

»Og Rypekyllinger«, siger Bothanikeren.

»Og Multer til Desert«, siger Fiskeren.

»Gaar der Laks op i Elven her?« spørger jeg en af Baadfolkene.

»Ja Laks« siger han, »ja jeg skulde vel tro, at Laksen gaar op her, mange Mile op gaar den, lige til Harefossen, hvor den ikke kan komme længer, og der staar den pakket, som Sild i en Tønde.«

Frem med Laksestang, Snelle, Snøre og Klep og saa ud i Baaden igjen I Klokken er 8 om Aftenen, det er endnu ikke forsent til at faa et Nap, førend Fisken slaar sig til Ro for Natten. Jægeren tager samtidig sin Bøsse og gaar afsted med Pan. Jeg sætter en blank Ske paa Snøret og lader Finnen ro op under en Stryk14

for derfra at ro »poiki poiki«, paa kryds og tværs ned over Strømmen igjen. Det varer ikke længe. Ved tredje Krydsning farer Snøret voldsomt surrende ud af Snelien.

»Lohi on, lohi on!« det er en Laks, det er en Laks! skriger Finnen.

»Ja, ja«, siger jeg, »du er da vel ikke bange for en Laks, det er jo netop en Laks vi skulle have til Middag.«

Idet samme gjør Laksen et voldsomt Hop 3 Alen høit i Veiret, saa Aftensolen glimter i dens sølvblanke Skjæl og falder med et Plask ned igjen.

»Iso on!« den er storl siger Finnen.

»Ja, den er 18®« ^siger jeg, »jeg har havt saa mange paa Stangen, at jeg ikke tager mange Mærker feil, naar jeg bare faar se den en enkelt Gang.

Nok et Hop i Veiret, og den spagner saavidt, at vi kunne ro med den henimod Teltpladsen. Her gaar jeg iland og har den snart nær ind til Stranden, men med en sidste Anstrengelse skyder den sig atter midt ud til det dybeste af Elven for aldeles udmattet at komme op og lægge sig flad paa Siden. Hurtigt snurres Snøret ind, den ledes ind til Stranden paa et dybt

Ci5

Sted, og Finnen hugger Kleppen i den. Den er vor og veier netop 181/2 'tB. Saa havde vi Fisk baade til os og Folkene.

Som efter Aftale hørtes i det samme en Dobbeltsmæld, det ene Skud straks efter det andet et Stykke borte fra en nøgen Rabbe. Jægeren har altsaa fundet Ryper. Han er en øvet Jæger, det kan man høre derpaa, at Skuddene falde saa hurtigt efter hinanden. Straks efter høres atter 2 Skud. Nu har vi mindst 3 Kyllinger, altsaa en til hver.

»Men Multerne?« siger jeg til Bothanikeren, som staar og glor paa Laksen.

»Jeg har sendt en Fin ud for at plukke« siger han, »han ved bedre, hvor de ere at finde end jeg.«

Medens vi skjære op Laksen, kommer Jægeren og Pan tilbage. Den sidste ser aabenbart slukøret ud, fordi Turen har været saa kort.

»Hvormange Skud har I hørt?« spørger Jægeren.

»Fire«, svare vi.

»Rigtigt, to Doubleer, jeg skjød blot 4 Kyllinger« siger han, »dermed har vi nok for idag«.

Bothanikeren bliver enstemmigt dømt til at plukke Ryperne, siden han ikke havde giddet ati6

plukke Multer. Han gaar ogsaa afsted med dem, men skammelig nok, da han kom tilbage igjen, havde han flaaet istedetfor at plukke dem. Hvilken Barbarisme! Ild gjøres op, og 2 Gryder sættes paa Ilden. Her er Ved i Overflod og en udmærket Kogeplads. Snart hvirvler Røgen i Veiret og beskytter os imod Myggen, saa vi kunne tage Slørene af Ansigtet.

Efter at have gjort os tilgode med et ypperligt Maaltid, gaa de fleste af os tilkøis. Finnerne lægge sig ude paa Marken under en Birkebusk. De behøve intet Telt. De trække sig med Hoved, Ben og Arme ind i sin Vadmelskufte og have paa den Maade baade Over- og Underplag samt Beskyttelse for Myggen.

Kun en gammel Fin, Nilas, og jeg blive siddende igjen ved Ildstedet, passiarende og røgende vore Snaddepiber til et Glas Grog. Livets Nektar kvikker Finnen op, han bliver meddelsom, og jeg begynder at udspørge ham, om han ved noget om, hvad der har tildraget sig her i gamle Dage; thi her maa have boet Folk en Gang i Tiden. Græsvoldene ere enkelte Steder saa regelmæssige, saa besynderlig formede og saa smukke, at de oprindelig maa være Værk af Menneskehænder.17

>Men har du seet den store, besynderlige Sten, som ligger straks her borte ved Kujasuga Elven?« spørger Finnen i Samtalens Løb.

»Nei«, siger jeg, »jeg har aldrig været her før og hverken seet eller hørt noget om nogen Sten, men lad os gaa hen og se paa den.«

Et Par tusen Alen bag vor Teltplads løber der ned i Hovedelven en mindre Bæk, saa blank og klar som Krystal.

Den har formodentlig sit Udspring fra et Opkomme, ellers kunde den ikke være saa fri for alt Slam og saa vidunderlig klar og kold.

Lige under en Smule Fos, som Bækken etsteds danner, ligger der ganske rigtigt en stor, rund Sten. Jeg tænkte først, at det kunde være en gammel Afgud, som Finnerne i fordums Tid havde ofret til, men jeg tog Feil. Da jeg kom lige hen til den og havde befriet den for en Del Kviste og Rusk, som halvt dækkede den, ser jeg til min store Forundring, at det er — en Møllesten. Det er ikke til at tage eil af. Det er en veritabel Møllesten og den saa stor, at den neppe nu for Tiden findes meget større i nogen moderne Vand- eller Vindmølle. Hullet i dens Midte er saa stort, at jeg magelig kan stikke Hovedet igjennem det. Man kan ogsaa tydelig

se, at den engang har været brugt. RIen hvorledes i al Verden er den kommen hid? Hvorledes er den kommen herop tii 70de Breddegrad, hvor der aldrig har vokset et Kornstraa end sige modent Korn ? Den kan ikke have ligget her siden Syndflodens Dage. Den kan heller ikke være bragt hid ved Is som en anden erratisk Blok; thi Isstrømmen gik jo nordenfra sydover, og ved Nordpolen kan man vel ikke i gamle Dage havt Møllebrug, med mindre det virkelig skulde forholde sig saaledes, som man jo efter de allernyeste Theorier vil paastaa, nemlig at Europa har faaet sin Befolkning nordenifra. Det er en fuldstændig Gaade, som jeg her staar ligeover for. Skibbrud ? Kanske den er kommen hid ved et Skibbrud? Nei, Møllestenen ligger omtrent V* Mil op fra Søen. Det er tydeligt, at nogen maa have bragt den hid op og havt en Mølle her. Men hvem, hvem ?

»Kan du fortælle mig noget om Stenen, min kjære Nilas«, spørger jeg, »ved du, hvortil en saadan Sten bruges?«

»Nei« siger Nilas, »det ved jeg ikke.«

»Ved du, om den har ligget her længe?«

»Ja«, siger Nilas, »den har ligget her i mange19

hundrede Aar, det har jeg hørt af min gamle Bedstefader.«

»Gud velsigne baade dig og din gamle Bedstefader«, siger jeg, »men hvem bragte Stenen hid?«

»Det maa vel Munkene have gjort«, siger Nilas.

»Munkene, siger du, hvilke Munke ?«

»Munkene, som boede her i gamle Dage og som Bedstefader har fortalt om.«

»Du er min Ven, Nilas«, siger jeg og gnider fornøiet mine Hænder. »Kom, lad os gaa tilbage igjen til Ildstedet, min bedste Nilas, og sætte os der. Du maa fortælle mig alt, hvad du har hørt af din Bedstefader om disse Munke. Du maa ikke glemme noget, jeg slipper dig ikke, før du har fortalt mig alt, baade Rub og Stub.

Herfra kommer altsaa Navnene Munkefjorden, Pakhusbugten, Trifons Elven og flere, tænkte jeg ved mig selv.

Vi gik tilbage til Ildstedet igjen, og her bleve vi siddende i den lyse Nat til langt ud paa Morgenen, Nilas paa Hug, halvt inde i Røgen, som han blandede med Røgen af sin egen Snadde, aldeles lig en Nisse med sin røde Tophue, jeg med Slør for Ansigtet og Papir foran mig, hanII

fortællende og jeg lyttende til og rablende ned paa Papiret, saa fort som Pen kunde løbe, underlige Sagn om et stort Kloster, som engang skulde have staaet netop der paa Sletten, hvor vore Telte stode, om en prægtig Kirke og Munke, som gik i Rad og Række, sang Salmer og svingede Røgelsekar.

Havde jeg ikke fundet Møllestenen, vilde jeg maaske aldrig have lært dette Klosters Historie at kjende, men den bragte mig paa det første Spor og siden har jeg ihærdigt fulgt dette gjennem Folkesagn, Manuskripter og Bøger i Rigsarkiver og Bibliotheker i Norge, Finland og Rusland. Jeg har plukket op og samlet sammen alle paalidelige historiske og ethnografiske Efterretninger og knyttet disse til de gamle Sagn, som jeg hørte af Nilas Finne hin Nat ved Petschenga Elven.

Førend vi forlode Stedet gik jeg nok engang hen til Møllestenen for at se lidt nærmere paa den og tage Afsked

med den. Det er den øverste af de to Stene, som bruges i en Mølle. Den laa med Hulningen opad, og der havde samlet sig en Del Løv, gult, grønt og rødt Birkeløv i denne Hulning. Medens jeg sidder der ganske alene og drømmer om gamle Tider, kommerII

der pludselig en Hvirvelvind og snurrer Løvet rundt i Ring paa Stenen, soper det ned i Hullet, river det op igjen, hvirvler det op i Luften, saa Bladene danse om hinanden og ligesom lege og forfølge hinanden, aldeles som om der pludselig var kommet Liv i dem og de vare blevne forvandlede til ligesaa mange gule, grønne og røde Sommerfugle.

Er det Munkenes Sjæle, tænkte jeg, som ere komne hid tilbage igjen og opføre en munter Dans paa den eneste Levning af deres gamle Herlighed, og er det i Glæde over, at de nu endelig efter 300 Aars Forløb atter skulle blive trukne frem fra Forglemmelsens Skjød til Dagens Lys? Hvis saa er, haaber jeg, at de ikke maa finde sig altfor utilfredse med Forfatterens fordringsløse Forsøg herpaa.

Hermed forlade vi baade Jægeren, Bothani-keren og Nutiden og gaa tilbage til Midten af det 16de Aarhundrede.II.

Trifon.

Stifter af Klosteret i Petschenga

Der er vist ikke mange, som kjende noget til, at der langt nordpaa i Finmarken eller lige ved Ishavets Bredder engang i gamle Dage har staaet et stort Munkekloster, berømt over hele det græsk-katholske Rusland Lfor sin Hellighed, sin Rigdom og sin Industri. Men saa har alligevel været Tilfældet.

Dette Kloster var i sin Tid det nordligste paa Kloden; thi det laa omtrent ved 70de Breddegrad eller ikke langt fra Mundingen af Petschenga Elven, straks østenfor den nuværende Grænse for norsk Finmarken mod Rusland. Denne Trakt eller Distrikterne Neiden, Pasvig og Petschenga eller Peisen var, som bekjendt, dengang et Fællesdistrikt, hvoraf baade Nordmænd og Russer toge Skat.

Nu for Tiden er Solowetski Klosteret, der ligger paa en ø i Hvidehavet det nordligste i Verden; thi Petschenga Klosteret eksisterer ikke mere. Der findes ikke engang Levninger eller23

Ruiner efter dets talrige Bygninger og prægtige Kirker. Alt er borte, overgroet, begravet og forsvundet. Hundredeaarige Træer ere voksede op paa Sletten, hvor Klosteret stod. Kun Sagnet lever endnu deroppe hos gamle Folk i dunkle, romantiske og eventyrlige Fortællinger om Klosterets Munke, deres Rigdomme, Skibsbyggeri, Hvalfangst og Handel med fjerne Lande.

Klosterets Stifter hed Trifon.

Hans Navn kjendes endnu overalt deroppe af den græsk-katholske Befolkning. Han ansees fremdeles for en stor Helgen og man ofrer og beder til ham den Dag idag.

Men han havde ikke altid været en Helgen. Tvertimod. Sagnet ved at fortælle, at han i sin Ungdom havde været en vild Krabat, »en vældig Kriger mod Fienden«, at han havde ligget »paa Grænserne mellem Finland og Karelen«, med en Bande vilde Kammerater, at han havde »plyndret meget Folk, brændt og udgydt meget Blod«, med andre Ord, at han i sin Tid havde levet som Høvding for en Røverbande.

Men hvorledes gik det saa til, at han blev en hellig Mand? Hvem omvendte ham?

Herom ved Sagnet ogsaa at fortælle. Paa sin vilde Færd som Røverhøvding var Trifon24

altid ledsaget af en ung, smuk Kvinde. Undertiden var hun klædt i Mandsklæder og fulgte ham tilhest. Om hun var hans Hustru eller Elskerinde vidste ingen. Hun hed Ellina og skal have været af fornem Herkomst og tilhørt en anseet russisk Familie, medens Trifon derimod var af underordnet Stand eller Søn af en fattig Præst fra Torschok i Guvernementet Tver. Han havde været Lærer paa hendes Faders Gods, og saa havde det samme hændt, som har hændt baade før og senere, at Husets Datter var bleven saa forelsket i Husets Lærer, at hun havde flygtet med ham fra Hjemmet og fulgt ham paa hans vilde Færd.

Ofte havde hun ved sin Mildhed og ved sin Indflydelse paa Trifon reddet uskyldige og dæmpet hans vilde Grusomhed.

Men engang hændte det, at hun vilde frelse en ung Mand fra Døden, som en Tid havde været i Trifons Tjeneste. Han blev af sine Kammerater ført bunden frem for Trifon og beskyldt for at pønse paa Forræderi. Der var ingen Tvivl om, at han var Dødsens. Men idet Trifon vilde tildele ham det dødelige Hug, kastede Ellina sig i Veien for ham og vilde dække den unge Mand. Herover flammede Trifons Jalousi saaledes op,

C25

at han, ophidset heraf og af stærke Drikke, som han havde nydt, kom til at hugge til sin Elskede og kløvede hendes smukke, hvide Pande, saa hun med udstrakte Arme blodbesudlet faldt over mod ham og blev liggende død for hans Fødder. Forfærdet veg Trifon nogle Skridt tilbage og stirrede maalløs ned paa hende, medens Kammeraterne ogsaa stode skrækslagne rundt omkring ham. Saa kastede han det bloddryppende Sværd langt bort fra sig, slog Hænderne for Ansigtet og styrtede med et vildt Forfærdelsens Skrig ned over det døde Legeme.

Da han en Stund efter reiste sig op igjen, var han alene og en forvandlet Mand. Han forlod Røverbanden og søgte Ensomhed eller begrov sig i de ødeste Skove og vildeste Udmarker. Paa lang Tid saa han ikke ind i noget Menneskes Øie, men hvad han altid saa, vaagen og i Drømme, var Eliina med den blodige, kløvede Pande. Han havde elsket denne Kvinde, som "g °g fornem dog havde forladt alt for hans Skyld. Anger og Samvittighedsnag fortærede ham saaledes, at han saa ud som et Lig. Men jo mere Legemet hentæredes, des vildere bleve hans Fantasier og Drømme.

Endelig en Nat drømte han, at Eliina atter26

stod lys levende for ham med det gabende Saar i Panden, hvorfra Blodet Draabe for Draabe piblede ned over Ansigtet og at hun tydelig sagde til ham:

»Trifon, Trifon. du faar ingen Fred, ingen Ro hverken i Livet eller i Graven, førend du gjør Bod. Gjør Bod, gjør Bodl«

»Hvad skal jeg gjøre?« havde da Trifon spurgt.

»Du skal reise til et tørstigt og utilgjænge-ligt Land og prædike Evangelium for de Fattige», havde hun svaret.

Fra den Dag af underkastede han sig endnu flere og større Forsagelser. Han svor paa, at han aldrig mere skulde nyde »nogen Drik, hvori der fandtes Humle«, heller ikke nyde Kjød men »leve alene af Fisk og Markens vilde Frugter. Han omgjordede sin Lænd med et simpelt Toug istedetfor det kostbare Sværdbælte, som han før havde baaret og bar aldrig mere Linned paa sin Krop.

Saa begyndte han sin Vandring nordover mod Ishavets ukjendte Strande. Han vandrede videre og videre, længer og længer mod Nord, indtil han endelig naaede Havets Bred og ikke kunde komme længer. Her fandt han et Folk,27

som levede i Afguderi, »tilbedende Billeder, Orme og andre Krybdyr.«

Her byggede han sig i Aaret 1524 en Hytte ved Bredden af Petschenga Elven omtrent 1 Mil op fra Bunden af Munkefjorden. I nogle Aar boede han her uden at omgaaes Mennesker og nød ikke andet end »Fisk, som han selv fiskede samt Rødder og Bær, som han fandt i Skoven.«

Rygtet om denne Eremit, som boede fjernt oppe ved Ishavet i en ussel Hytte og om det hellige Forsagelsens Liv, som han her førte, bares efterhaanden sydover, og Pilegrimme begyndte at strømme did for at se ham og hans usle Bopæl.

Saa byggede han sig et lidet Kapel. Selv huggede han Tømmeret i Peisens Skove og bar det paa sine Skuldre frem til Stedet. I dette Kapel ophængte han de Helgenbilleder, som hari havde ført med sig samt et Billede af Eliina med den blodige Pande, som han selv skal have malet.

Fra denne Tid af kom der endnu flere Folk, og der begyndte at strømme Penge ind til Trifon. Der var noget mystisk og dunkelt for den kristne Bevidsthed ved dette Tempel eller Gudshus, som laa saa langt nordpaa i hine ukjendte Egne, der28

efter den almindelige Forestilling det halve Aar laa i Mørke eller havde Middags Nat og det andet halve Aar havde Midnats Lys.

De ivrigste af de Pilegrimme, som kom til Solowetski Klosteret, udstrakte derfor undertiden sine Vandringer lige op til Petschenga Kapellet og ofrede der sine fromme Gaver paa Kirkens Alter, medens de korsede sig, sukkede og bad Gud om Naade og Tilgivelse for egne eller andres Synder. Og førend de droge derfra, pleiede de til Erindring om Pilegrimsfærden at plukke nogle af Markens vilde Blomster, som de toge med sig hjem og opbevarede som kostbare Relikvier.

Ogsaa Befolkningen der i Trakten kom for at se ham og Kapellet, og Trifon begyndte at tage sig af de hedenske Lapper og undervise dein i Kristendom. Men de vilde længe ikke vide noget af hans Prædiken. Især var det deres Noider eller Troldkarle, som gjorde ham Modstand.

»De grebe ham i Haaret, kastede ham til Jorden og truede ham med Døden, dersom han ikke vilde forlade deres Land. Ofte tænkte de paa at udføre sin Trusel, men Herren holdt sin Haand over ham.« Naar han kom til dem og besøgte dem i deres Hytter var det neppe,29

at de vilde give ham Ly for Natten. De blandede Skarn og Uhumskhed i den usle Mad og det Drikke, som han fik, og plagede ham paa mange Maader. Men som en sand Kristen blev han ikke træt af at være »langmodig og velvillig. Han fordrog alt, troede alt, haabede alt og taalte alt,« og til Slutning kunde de ikke andet end agte, ære og elske ham, samt mere og mere begynde at lytte til hans Prædiken. Han kunde dog ikke døbe dem, da han endnu ikke var Munk eller indviet til Presteembedet.

Ogsaa de russiske Fiskere, som om Sommeren opholdt sig der i Trakten, kom til Kapellet for at deltage i Gudstjenesten. De betalte frivillig Tiende eller Offer, og derved strømmede der Penge ind til Trifon.

Han fandt nu, at der maatte gjøres noget mere, at han maatte have Medhjælpere og at det var nødvendigt, at han igjen traadte i Forbindelse med den Verden, som han for mange Aar siden havde sagt Farvel.

Han foretog derfor omkring Aaret 1530 en Reise til Novgorod og her fik han af Erkebiskop Makari et Velsignelsesbrev eller Tilladelse til at opføre en Kirke ved Floden Petschenga. Hermed vendte han tilbage, men denne Gang ikke3°

alene. Han tog med sig Bygmestere og ved Hjælp af disse opførte han en smuk Kirke af Træ ved Petschenga Elven, men længer nede mod Fjorden eller omtrent 1/s Mil fra Elvens Udløb i Havet.

Denne Kirke stod i et Par Aar uindviet, men i 1532 gjorde Trifon en Tur til Distriktet Kola, hvor senere eller i 1582 Byen Kola blev anlagt. Her var ved Mundingen af Kolaelven i 1529, (eller efter andre Kilder allerede 1475) bygget en Kirke og et Kloster af Solowetski Munken Feodorit, og her traf han Hieronomachen eller Presten llija. Denne fik han overtalt til at følge med tilbage til Petschenga for at indvie Kirken. Dette skede, og den fik Navnet af den hellige Troitsas eller Trefoldighedskirke. Og ikke nok hermed, men Ilija iførte Kirkens Op-bygger Munkekaaben under Navn af Trifon og indviede ham til Prest. Maaske han saaledes tidligere under sin vilde Færd som Røverhøvding har havt et andet Navn, men herom har ingen Underretning været at finde. Ilija døbte nu ogsaa alle de Lapper, som Trifon havde undervist i Kristendom.

Hermed var saaledes Begyndelsen lagt til det Kloster, som senere opstod ved Kirken. Trifons3i

Ry for Hellighed gjorde, at der snart kom baade Munke og Lægfolk did op og bade om at faa bosætte sig der. Da de vare blevne flere, valgte de sig imellem en Hegumenos eller Forstander, en gammel ærværdig Munk Gurij, som havde vandret did paa sin Fod.

Munkene vare i Begyndelsen meget fattige og havde vanskelig for at ernære sig. De havde nemlig endnu ingen

lovbefalede Presterettigheder, men levede kun af de milde Gaver, som den fattige Befolkning og maaske ogsaa en eller anden Pilegrim ydede dem.

Trifon besluttede derfor atter at gjøre en Reise til Rusland og denne Gang ikke blot til Novgorod men lige til Residentsstaden Moskva for at overrække Czaren et Bønskrift. Her herskede dengang Ivan Vasiliewitshj, som Historien har stemplet med Navnet den »Grusomme eller Frygtelige« og vistnok med god Grund. Der fortælles nemlig om ham, at han »som 12 Aars Gut begyndte med at ombringe Dyr ved at kaste dem ned ad Trapper og ud af Vinduer, og i sit 15de Aar drev det samme Spil med Mennesker.« Sergius Koubasov siger om ham: »Han var høi °g styg med en lang flad Næse og graa Øine, maver men bredskuldret.« Som Czar opbrændte32

og ødelagde han Novgorod og lod 27,000 Mennesker i Staden og Omegn dræbe. Endelig slog han i et Anfald af Raseri sin ældste Søn Ivan ihjæl med en Jernstok, fordi denne engang beklagede sig over, at Faderen havde været saa voldsom mod hans Hustru, skjønt hun var frugt-sommelig, blot fordi hun bar en Dragt, som mishagede ham, at han havde slaaet hende saa haardt, at hun nedkom med et dødfødt Barn.« Men undertiden fik han en Raptus af Hellighed. Han drog sig da tilbage til Alexandra Sloboda, en befæstet Flække i Nærheden af Moskva og holdt her Gudstjeneste, idet han iførte alle sine Hofmænd Sutaner eller Munkekufter og selv fungerede som Prior.

En Dag da han her sammen med sin næstældste Søn, den rettroende Fyrste Feodor Ivano-witshj i en høitidelig Procession skulde gaa i Kirke for at overvære Messen, stod der udenfor Kirkedøren en ærværdigt udseende Munk med langt hvidt Skjæg og iført en gammel udslidt Munkekufte. Czaren studsede ved Synet af ham og standsede.

Munken korsede sig, bukkede dybt for Czaren og knælende udrakte han mod ham et Papir eller Bønskrift.

r33

Czaren, som fik høre af sine nærmeste, at det skulde være en hellig Munk ved Navn Trifon, som havde bygget den nordligste Kirke i hans hele Rige, tog imod Bønskriftet og gik ind i Kirken. Her læste baade han og hans Søn det, og den fromme Feodor blev saa bevæget derover, at han gik ind i Sakristiet i Kirken og afførte sig sin kostbare Overklædning, som han lod bringe ud til den fattige Munk og skjænke ham som Gave.«

Følgen var, at Hoffolkene heller ikke kunde staa tilbage i Fromhed. Med Czaren fulgte baade Fyrster og Bojarer, blandt andre Vjæsemski, Nikita, Boris Gudunov, med hvis Søster Irina Gudunov, Feodor var gift, Morosov, Fedor Bas-manov, Gregor Skourlatov, hans Bøddel, med Tilnavnet Maljuta og flere. Alle disse skjænkede ogsaa Trifon kostbare Gaver af Sølv og Guld, saaledes at han paa en kort Stund fra at være en fattig Pilegrim blev en rig Mand.

Næste Dag blev han kaldt op i Paladset til Audients hos Ivan den Grusomme. Denne havde faaet Lyst til at høre ham fortælle om hine nordlige Egne. Trifon forsømte da heller ikke i glødende Ord at berette om sit Levnet i disse Lande med lyse Sommernætter og mørke Vinter-

dage, om Hedninger, som boede der, om Fiskerigdomme i Fjorde og Elve, om Uhyrer af Hvalfiske ude i det store Ishav, om urørte Skove, om Rensdyrhjorder og i det Hele taget om Vigtigheden af, at den russiske Kirke byggede Guds. huse og Klostere der og saaledes paa en Maade satte det russiske Riges Bomærke paa disse med Danmark omtvistede Lande og gjorde dem til sin Eiendom.

Dette havde den Virkning, at Ivan, som netop da efter Moskvas Brand i et Anfald af Fromhed aldeles rettede sig efter Præsterne Sylvester og Alexis Adasjev, lod udstede et Gavebrev til den hellige Trifon af 22de Novbr. 7065 (1556). Dette Gavebrev er opbevaret og lyder saaledes:

»Paa vore Børns Fyrst Ivan Ivanovitsch's og Fyrst Feodor Ivanovitsch's Forbøn have vi forlenet Forstanderen for det Petschengske hellige Trefoldigheds Kloster, Gurij med Broderskab, ligesom vi for Fremtiden forlene enhver Forstander for dette Kloster samt Broderskab, istedetfor Presterettighe-der samt Indtægter af Sjælemesser, paa Grund af deres Fattigdom, med Fjordene Mototsk (o: Mutka-fjord), Litsk (Litzafjord), Ursk (Orafjord), Pasrensk (Pasvig), og Navda (Neidenfjord) som arvelig35

Eiendom; ligeledes med alt Fiskeri eller Havs-vrag, saaledes f. Eks. om Havet kaster op paa Land nogen Hvalfisk eller Hvalros eller noget andet saadant Havsdyr, samt med Havstranden, Landet, alle Øer, Floder og mindre Bække; ligesaa med alle Skove, Eng- og Jagtmarker samt de Lapper, hvilke ved de nævnte Mototske og Petschengske Fjorde ere og fremdeles skulle være os skatskyldige, og med alle de dem underlydende Engmarker og alle de Pengeafgifter, som de erlægge til Czaren og Storfyrsten og med al Afkastning og Oppebørsel -— hvilket alt skal tjene dem (Munkene) til Næring og til Opbyggelse af et Kloster, og have vore Novgorodske og Dvinske Bojarer og Tjenestemænd i det Kol-ske Distrikt og alle Kystbeboere samt Kareler og Lapper og alle andre ingen Ret til at tage denne deres Arvejord, hverken Floder eller Notkast eller Fiske eller anden Eiendom i Besiddelse.« *)

Hermed var Klosterets Magt og Velstand grundlagt, idet Munkene ved dette Gavebrev fik

*) Han bortgav altsaa herved, hvad han ikke udelt eiede, nemlig hele det saakaldte Fællesdistrikt, hvoraf baade Norge og Rusland toge Skat og som først udskiftedes i 1826.

endnu større Rettigheder over hine Trakter end Bergenserne omtrent paa samme Tid (1562) eller i Monopoltyranniets værste Dage fik over Finmarken. Hele Befolkningen var herved solgt til Munkene næsten som Livegne, saa de kunde skalte og valte, tage Skat eller Tiende, som de behagede.

Aar efter Aar kom der nu flere og flere baade Munke og Lægbrødre til Klosteret i Petschenga, og større Bygninger bleve opførte baade for Munkene og Lægfolkene samt til Modtagelse af Gjæster og Pilegrimme. Allerede 30—40 Aar efter at Trifon kom did som fattig Eneboer eller i 1565 var der 20 Munke og 30 Klostertjenere. Paa denne Tid var ogsaa adskillig Skibsfart begyndt til Klosteret. Det hedder saaledes etsteds, at »der kom meget Folk fra Cholmogor og Ser-gopol did med Varer, som de skjænkede Klosteret til dets Forskjønnelse og Lappernes Omvendelse.« Omtrent paa denne Tid skal Trifon have opført en ny Kirke ved Mundingen af Petschenga Elven eller efter andre paa en 0 i Fjordbunden. Denne Kirke fik Navn af Jomfru Maria Kirken. Hid skal Trifon undertiden have trukket sig tilbage, levet her som Eremit og forrettet sin Gudstjeneste her. Straks ved Kir-

ken eller der, hvor den stod, løber en liden Elv ud i Fjorden, som hedder Trifons Elven. Den har sit Navn deraf, at Trifon pleiede at fiske i den, naar han boede der som Eremit.

Ligeledes lod han paa denne Tid opføre et Kapel ved Pasvig Elven til Ære for de rettroende og hellige Fyrster Boris og Gleb. Dette Kapel, der, som bekjendt, endnu findes i Sydvaranger, blev, som Indskriften paa Korset viser, indviet den 24de Juni 1565 af Præsten Hilarion.

Endelig lod han ogsaa opføre et lidet Kapel ved Neidenelven til Tegn paa, at ogsaa denne Trakt var skjænket Klosteret af Czaren eller tilhørte det russiske Rige, paa samme Tid som der fra Danmarks Side i denne Henseende intet blev gjort for at sikre dette Land de samme Trakter, hvortil det utvivlsomt var mere berettiget end Czaren.

Trifon døde 15de Dcbr. 1 583. Han var rimeligvis fød 1500 eller et Par Aar senere, ialfald har han opnaaet en meget høi Alder. Hans Fødselsdag var formodentlig Iste Februar, thi baade denne Dag og 115de Dcbr. højtideligholdes fremdeles til hans Minde. Han blev ifølge sit Testamente bisat i Jomfru Maria Kirken, men senere er hans Lig flyttet op til den Kirke, som nu findes der

omtrent i Mil op fra Søen og hedder Trifons Kirke. Hans Gravkors staar ialfald nu straks udenfor Kirkedøren. Dette Kors er meget høit og saa helligt og undervirkende, at da Lynilden engang slog ned i Kirken og antændte den, sluknede Ilden af sig selv, da den kom ned i Høide med Korset.

Da Trifon laa paa sit Yderste og følte, at Døden nærmede sig, lod han den gamle Gurij hente for at blive meddelt Sakramentet. Da han havde nydt dette, løftede han sin svage Haand op og pegte paa Billedet af Ellina, som han

havde hængende lige ved sit Leie.

»Du ser det røde Blod«, hviskede han, »som drypper ned over hin Kvindes Pande. Det falder enhver i Øinene, men ingen har seet mit Hjertes Taarer. Disse farveløse Taarer har i 50 Aar dryppet som brændende Harpiks ned paa min syndige Sjæl og martret og fortæret den Nat og Dag lige til dette mit sidste Aandedræt.«

»Trifon, du dør, Herren være dig naadigU bad den gamle Gurij og faldt paa Knæ ned foran Sengen.

»Ellina!« stønnede Trifon endnu engang og døde med et Smil paa Læberne.39

Han saa hende forklaret, og hun modtog

ham.

Om Trifon ved Sagnet endnu at fortælle følgende Begivenhed, der skal være foregaaet nogen Tid efter hans Død.

»Medens Czaren og Storfyrsten Feodor Iva-novitsch, der 1584 kom paa Tronen efter sin Fader Ivan, i Aaret 1590 førte Krig i Estland mod Svenskerne under Karl Horn, havde han under Beleiring af Staden Rugodew eller Ivan-gorod ved Narva slaaet Leir med sit Tros og selv opslaaet sit Telt ikke langt fra Staden.

Men de listige Estlændere rettede uformærket alle sine Kanoner paa Trosset og paa Teltet. Medens Czaren efter Krigsbesværlighederne hvilede i sit Telt, aabenbarede en ærværdig Munk sig for ham og sagde:

»Czar, ståt op og gak ud af dit Telt paa det, at du ikke Døden hastigt maa lide 1« Czaren spurgte da: »Hvo est du?« Munken svarede:

»Jeg er Trifon, til hvem du som Almisse skjænkte din Klædning for at foregaa andre med et godt Eksempel. Derfor siger Herren min Gud til dig: Skynd dig og stig op fra dit Leie 1«3°

Czaren stod hurtigt op og gik ud af sit Telt. Straks derpaa begyndte Estlænderne med sine færdigrettede Kanoner at skyde paa Trosset og Teltet, og en Kugle, som traf Teltet, faldt lige ned paa Sengen, hvor Czaren havde hvilet.«

Czaren stormede derpaa Narva, men blev slaaet tilbage. For at redde denne Stad og undgaa en ny Storm paa samme blev Ivangorod af Karl Horn overgivet til Russerne, og Feodor holdt sit Indtog i Staden, »klædt i hvid Gyldendug og draget af sine Soldater i en stor Slæde, under hvilken var anbragt en Ovn for at skaffe Varme.«

Czaren prisede Gud og glædede sig over sin Redning. Han fortalte denne Begivenhed med Munken til sine Bojarer og skikkede Sende bud til Klosteret i Petschenga for at opsøge Trifon. Men den Gamle var da allerede flyttet over til det' evige Livs Boliger, og Klosteret lagt i Ruiner.41

III.

Klosteret og dets Industri.

Klosteret vedblev efter Trifons Død at gaa fremad i Folketal, Velstand og Magt. En stor Klosterbygning blev opført straks ved Kirken, og i denne havde Munkene hver sin Celle eller eget Værelse foruden fælles Spisesal. Ligesaa fandtes der en hel Del Værelser for Gjæster og Pilegrime, som hvert Anr kom til Klosteret. Ligeoverfor Munkenes Boliger blev opført Arbeiderboliger, hvor Tjenestefolkene havde Tilhold. Begge Bygninger bleve tilligemed Kirken omgivne af en stærk Tømmermur. Tiderne vare den Gang urolige, og det var ikke umuligt, at en eller anden fiendtlig Trop kunde streife lige derop for at plyndre. Munkene i Solowetski Klosteret maatte ialfald ofte udholde Angreb.

Kirken, der var bygget til den hellige Trefoldigheds Ære, b!ev pyntet op, udstyret med Taarn og Kuppel samt indvendig prydet med Malerier og Gaver af fromme Pilegrimme. Den var bygget i den almindelige, gamle græsk-katholske Stil, som fremdeles bruges over hele42

Rusland, enten Kirken er stor eller liden, af Sten eller af Træ.

En saadan Kirke har 3 Afdelinger, nemlig Narthex eller Forkirke, Hieron, Helligdommen eller den egentlige

Kirke, og Hieraton, Sakristiet eller det Allerhelligste. Denne Inddeling skal være en Efterligning af det jerusalemske Tempel. Forkirken er skilt fra Hieron ved en Væg, hvori findes to store Fløidøre, som under Gudstjenesten altid staa aabne. Hieraton eller det Allerhelligste, hvor Alteret staar, er igjen ved en Ikonostasis eller Billedvæg skilt fra Kirken, Hieron. Denne Væg er prydet med forgyldt Snitværk og i samme findes 3 Døre, der føre ind til det Allerhelligste. Den mellemste af disse Døre er kun lukket med Trædør i sin halve Høide, medens den øvre Halvdel er lukket med et Forhæng, der kan trækkes tilside, saaledes at den^bedende og Røgelse ofrende Præst snart kan sees, snart igjen forsvinde for Kirkegjængerne. Ingen Stole eller siddende Pladse findes i Kirken. Alle maa staa, ringe og rige, der gjøres ingen Forskjel. Vendt mod det Allerhelligste eller mod en speciel Helgens Billede, korse de sig 3 Gange paa græsk-katholsk Vis ved at sætte 3 Fingre, Pege-, Tommel- og Langfinger mod høire og venstre Skulder, Pande43

og Bryst og bukke sig derpaa meget dybt, undertiden med Panden lige mod Gulvet, idet de bede: »Gospodi pomilui« 1 Herre forbarm digl Dette gjentages uafbrudt under hele Gudstjenesten, og det hænder ikke sjelden, at de ivrigste Kirke-gjængere, paa Grund af den idelige Bukken mod Gulvet, forlade Kirken med røde Pletter i Panden.

Alle Vægge inde i Kirken ere saavidt muligt bedækkede med Billeder, enten malede lige paa Væggen eller i Rammer. De i Narthex ere i Regelen tagne fra det gamle Testamente, og de i Hieron fra det nye Testamente. Desforuden findes Billeder af forskjellige i den orientalske Kirke bekjendte Helgener og Helgeninder. Jo ældre disse Billeder ere, des helligere ansees de for at være. Ved Kopiering gjælder det derfor at give dem Præg af Ælde. Mange af Billederne ere malede af Munkene selv og i Regelen med meget grelle Farver. Helgenernes Hoveder ere altid omgivne af en gylden Glorie, paa hvis Forgyldning ofte mange Penge anvendes. De ere ogsaa ofte behængte med Gaver, Tørklæder og anden Stads, ofret af denne eller hin, hvis specielle Helgen de er. Undertiden ser man en Krans af udblæste Fugleæg, et sørgeligt Symbol for skuffet Haab i denne Verden, hængt op ved44

Billedet. Den forreste Væg i Kirken, hvorigjennem man gaar ind til Forkirken, er dækket af et Halvtag, og paa denne Væg var der for levende at paavirke Hedningens Fantasi, paa høire Side af Døren malet Paradisets Glæder og paa venstre Side Helvedes Pinsler. Her saa altsaa Hedningerne, som stode udenfor Kirken og lyttede til Sangen grangivelig for sig, hvorledes det vilde gaa dem, om de ikke søgte Kirkens Hjælp og lode sig døbe. Kun en Ting var besynderlig og kunde maaske gjøre Hedningen tvivlsom, nemlig at de Salige i Paradiset vare malede saa skindbarlig magre, at de næsten ikke bestode af andet end Skind og Ben, paa Grund af den Fasten og Spegen af Kjødet, hvormed de havde gjort sig fortjente til Himmerig, medens alle de, der vare i Helvede, saa tykke og fede og trivelige ud.

Midt paa Gaardsrummet mellem begge Klosterbygningerne var der en Heisebrønd, og paa en Bjælke over denne stod følgende Indskrift, der ogsaa kan- læses omvendt:

*Niq>ov dvOfj7//.iaTa pin fxovav o<piv\«

Vask af Urenligheden, ei blot Ansigtet! til Paamindelse om, at Vandet ogsaa brugtes til den hellige Daabshandling.45

Munkene, som Aar for Aar bleve talrigere, fik efterhaanden ogsaa flere Privilegier af de russiske Czarer.

Efter Klosterets Regler skulde Munkene baade »dyrke Jorden og drive al mulig lønnende Bedrift.« Der var Folk iblandt dem, som havde godt Skjøn paa verdslige Ting og som heller ikke aldeles vragede verdslige Goder. De forskreve derfor dygtige Arbeidsfolk og Haandværkere fra Rusland. Ved Hjælp af disse anlagde de Baad- og Skibsbyggeri baade ved Pasvigelven og ude i Munkefjorden i Pakhusbugten, der altid var isfri. Her havde de sit Oplag af Tømmer, og her byggede de sine større Fartøier, hvormed de udførte Landets Produkter. En hel Del Lodjer og Baade byggedes ogsaa til Salg saavel til russiske, som norske Fiskere.

Foruden Baadbyggeri havde de ogsaa Salt-brænderi i en saa stor Maalestok, at de ikke blot forsynte den fiskende Befolkning, men ogsaa udførte Salt til det indre af Rusland. Paa sine Fartøier fik de tilbage igjen »Mel, Voks,

Linnedvarer og Tougværk.« Saltbrænderiet har sandsynligvis ligget ude paa Fiskerøen, hvor Havs-vandet var mindst opblandet med Ferskvand fra Indlandets Elve.46

Noget af det mærkeligste var kanske, at de opførte en Mølle ved Kujasuga Elven straks bagenfor Klosterbygningen, og denne er da den eneste Indretning fra Klosterets Blomstringstid, som har efterladt sig en Erindring. De have altsaa fundet det mere lønnende at indføre Korn og selv male dette end at indføre Mel, som nu bruges.

De have ogsaa havt en »Ladegaard« og skal have holdt »store Boskabshjorder.« Der var Anledning til at rydde og dyrke Græsmarker baade paa Fiskerøen og langs Petschenga Elven, og mangen Græsmark, hvor Munkene slog sit Hø, er nu bevokset med hundrede aarig Birkeskov. Rimeligvis var det ikke saa meget for Kjødets Skyld at de holdt Kvæghjorder; thi den lange Fastetid gjør, atR.usserne kun æde lidet Kjød, men det var vel dels for Salgs Skyld, dels og væsentligst for Hudernes Skyld ; thi det hedder udtrykkelig, at Munkene ogsaa »havde Garveri og drev Læderfabrikation« til Forsyning for sig selv og Traktens Befolkning.

De skulle ogsaa have drevet »Bergverksdrift.« Maaske Munkene have været de allerførste, som have vasket Guld i Elvene i det Indre af Lapland.47

Deres vigtigste Erhvervskilde var dog Fiskeriet, saavel paa Havet som i Elvene, og Udførselen af Fiskevarer. De forstod at drage god Nytte af det Gavebrev, som de havde faaet af Ivan Wasilievitsch. Alt, hvad der fandtes paa Land og Vand, tilhørte efter dette Munkene, og Befolkningen maatte aflevere eller sælge, hvad de ikke selv behøvede, alene til Munkene og naturligvis til den Pris, som disse fandt for godt at bestemme.

Ogsaa drev de Fiske ved sine egne talrige Tjenere eller Klosterets Lægfolk, der dels boede ved selve Klosteret, dels ved Pakhusbugten, Møllen, og i Kjørvaag eller vestre Bumandsfjord. Herved flk de saa meget Fisk, at de ikke blot udførte samme til Vardø og Archangel, men ogsaa satte sig i Handelsforbindelse med Steder i Udlandet fornemmelig Antwerpen og Amsterdam. Herom faar man Besked af en Hollænder ved Navn Simon von Salingen, som i flere Aar gjorde Handelsreiser paa Finmarken og russisk Lapland. Han fortæller saaledes, at i de Aar (i 562—64), da Erik Munck var Foged paa Vardøhus, »pleiede Munkene fra Klosteret i Munkfjord at komme did med deres Fisk, Tran og andre Vildtvarer, som de om Sommeren og Vinteren48

samlede, for der at sælge samme. Hos E. Munck var en ung Mand, en Hollænder Philip Winter-konig fra Ooltgensplaet i Zeeland en Tid i Tjeneste, men med eller mod sin Vilje forlod han denne Tjeneste og slog sig i Kompagni med Johan von Reide, Cornelius de Meyer Simonsen fra Mecheln og de Herre, og kom 1564 med et stort Skib fra Antorff (Antwerpen) til Vardø i den Tro, at E. Munck fremdeles var Foged der.« Flan maa have seilet direkte til Vardø uden at anløbe Bergen, og han fik saaledes ingen Kundskab om, at denne Stad netop da havde faaet Monopol paa al Handel i Finmarken. »Men da han kom til Vardø, var E. Munck ikke længer Foged der, men istedetfor ham fungerede en Jacob Hansen. Denne lod fængsle baade Winter-konig og hans Mandskab samt Skib og Gods beslaglægge, og paastod endog, at Winterkonig havde sit Liv forbrudt, fordi han handlede imod Bergensernes Privilegium.

Under den Tid, da disse Folk sad fængslede, gav Gud saa rigt Fiske, at Lapperne, Nordlæn-dingerne og Munkene i Munkfjord fangede saa meget, at man ikke havde Skibe eller Jagter nok til at føre Fisken til Bergen. Jacob Hansen sluttede derfor Akkord med Winterkonig om, at49

han skulde slippe fri for Straf, naar han vilde lade sit Skib med Fisk og føre samme til Bergen for norsk Regning samt love aldrig mere »at handle mod denne Stads Privilegier.« Win-terkonig gik naturligvis ind herpaa og slåp fri. Paa samme Tid gjorde nogle Munke fra Pe-tschenga, som vare tilstede i Vardø, Aftale med Winterkonig om, at han næste Aar skulde komme til dem og lade med de Varer, som de da skulde have færdige. Efter Aftale kom ogsaa Winterkonig til Munkfjord 1565 med et større Skib, som han ladede med Fiskevarer og sendte tilbage igjen til Rederiet i Antorff. Derpaa leiede han selv for egen Regning en russisk Lodje (Jagt) med 13 Mand for dermed at føre Resten af sine Varer, som han havde med fra Antorff til St. Niclas*). ‚Paa Veien blev han ved Tiriberka Næs paa den murmanske Kyst overfaldt af en saa heftig Storm, at han maatte søge Havn. Medens han laa her,

kom en anden russisk Lodje ogsaa did med Varer, som Føreren solgte til Winterkonig. Men da Russerne fik se de kostbare Kjøbmandsvarer, som Winterkonig havde ombord

*) Et Kloster ved Dvina, bygget af Prinsesse Marfa til Erindring om hendes to Sønner, som druknede her, og hvis Skytshelgen Nicolaus var. Archangel blev nemlig først anlagt 1584.

paa sin Lodje, bleve de saa optændte af Begjærlighed efter disse, at de om Natten overfaldt ham og skar Halsen over paa hans 3 Tjenere og 13 Matroser, medens de sov. Winterkonig vaagnede og undkom haardt saaret iland, men han blev forfulgt og bag et Træ gjennemskudt med en Pil. I al Hast plyndrede Røverne nu Skibet, og da de saa nok en Lodje komme seilende, lode de 17 Lig ligge ubegravede og strøg afsted.« Alt havde de dog ikke faaet med sig, blandt andet »4 Oksehoveder Vin, som stod igjen paa Stranden.«

Kompagniet i Antorfif, som intet havde hørt om Mordet, sendte straks efter det store Skibs Ankomst fra Munkefjord atter 2 Skibe afsted til Winterkonig, ladede med alle de Slags Varer, som han havde beordret. Begge Skibe kom om Høsten i god Behold til Munkefjorden og lagde til i Pakhusbugten. Da Munkene fik Besked herom, sendte de straks det ene Skib tilbage til Antorff med Underretning om, at Winterkonig og hans Folk paa Veien til St. Niclas vare myrdede og deres Gods røvet. Det andet Skib sendte de med Cornelius de Meyer Simonsen til Malmis (Kola), hvorfra han begav sig til Moskva for at klage over Mordet og det plyndrede Skib. Han opnaaede dog ikke5i

at faa Audients hos Storfyrsten med sit Klageskrift, fordi Storfyrstens, Ivan den Grusommes Navn i samme »ikke var skrevet stort nok« og maatte med uforrettet Sag vende tilbage til Kola.

Det følgende Aar 1566 sendte Kompagniet i Antorfif Simon von Salingen med 2 Skibe til Munkefjorden, hvor han ankom ud paa Vaaren, og lod han hente did ogsaa det Skib, som laa i Malmis efter C. de Meyer Simonsen. Han ladede nu alle 3 Skibe dels i Munkefjorden dels i »Keer-vagh« (Kjørvaag eller Kjærvan, en Havn i Mundingen af vestre Bumandsfjord paa Fiskerøen) med saa meget Fisk, Tran, Laks og anden Vare, som var at bekomme for Eksport til Antorfif. Selv leiede han for sin egen Regning 2 Lodjer af Munkene, ladede disse med sine Varer og drog til Malmis. Her traf han C. de Meyer Simonsen, som netop kom tilbage fra Moskva. Tilsammen reiste de nu med sine Varer en Tur om Vinteren ned igjennem Rusland lige til Moskva og handlede med Befolkningen.

Senere synes Klosteret især at have staaet i Handelsforbindelse med Amsterdam. Der findes nemlig en Traktat, som er afsluttet mellem et Handelshus i denne Stad og Munkene i Pe-tschenga Klosteret. Handelshusets Kommissionær

hed Andreas Neich. Han kom hvert Aar til Munkefjorden med et større Skib ladet med Tønder og Salt for at indtage og føre tilbage til Amsterdam, hvad der fiskedes. Klosterbrødrene havde forpligtet sig til »i 6 Aar at sælge til A, Niech al rød Fisk (Laks) og ikke at sælge til andre noget fra Notkastene eller Floderne, ligesom til ikke at bortforpagte eller sælge Fangsten i Havet af Sjomga (Laks), Torsk, Torsk- og Hvalspæk, men derimod være forpligtede til at bringe til dem (Kjøbmændene) til deres Gaard (Faktori) Fisken fra Kola- og Tulom-Floderne. Ifald Klosterets Forstander eller Brødre gjemme unda og sælge til andre, betaler Klosterets Forstander ioo Rubel.«

Fremdeles bestemmes nærmere, af hvad Beskaffenhed den kontraherede Fisk skulde være:

Og bør de, Forstanderen med Broderskab, ikke levere hverken »Tinda« eller »Waltschak« (formodentlig mindre Sorter Havsfisk), sønder-slaaet, skadet eller sur Laks, skadet, sur eller raa, halvtørket Torsk, eller Laks af mindre end 7 ffi Vægt. Og om nogen Fisk leveres under 7 'B?, skal af denne Fisk tages 2 istedetfor en, men af Fisk fra Tiriberka bør af saavel stor som liden gives to for en og mindre end af 4 f6 Vægt53

bør ei tages ifra etc.« (her opregnes flere forskjellige Fiskevær). Videre bestemmes om Prisen for Fisken, at der

skal gives »io Rubel for ioo Laks eller 20 gode Jefimker« (hollandsk Sølvmynt). Tiden for Fiskens Modtagelse bestemtes til 10 Mai og 20 Juli. Kjøbmændene vare forpligtede til at efterlade Salt og Tønder i Kola, saaledes at deres Faktor der kunde udlevere af samme til Fiskerne. »Om Fisken paa Grund af Mangel paa Salt og Kar blev udskjæmt, var Amsterdam Kjøbmændene alligevel forpligtede til at modtage den og for samme betale samme Pris som for god Fisk « For Fisken skulde betales i to Terminer, »første Termin Petri & Pauli Dag, den anden Termin 20 Juli, den ene Halvdel i Rubler, den anden Halvdel i Jefimker, og skulde Jefimken regnes for Rubel.« Med Skibet fik då ogsaa Klosterbrødrene a'.t hvad de behøvede eller rekvirerede af Varer dels til eget Brug, dels til Handel med Befolkningen i Trakten, ja endog til Udførsel igjen til St. Niclas, Cholmogor, Wologda og Jaroslav. Saaledes fik de vistnok ikke ubetydelig Tilførsel af Korn, siden de havde bygget sig Møllebrug. Foruden de Varer, som Amsterdamhuset havde af sende efter.Rekvisition, var Neich ogsaa forpligtet54

til som Skjænk og Gave til Klosteret at medføre »I Pud (32 Røgelse, 2 Pud Voks, 1 Tønde rød Kirkevin, samt til Brødrenes private Behov 2 Tønder Brændevin og 1 Anker Rhinskvin.«

Klosteret har i sin Tid drevet ikke ubetydelig Hvalfangst. Det hedder nemlig udtrykkelig, at »Klosteret var fri for Skat paa Udførsel af Hvalspæk.« Tranen blev udført til Holland over Amsterdam. Ogsaa Hollænderne selv dreve i den Tid Hvalfangst baade i norsk Finmarken, hvor de især havde Tilhold paa Sørøen, og paa den russisk-lappiske Kyst. Det var dengang Grønlandshvalen, der fandtes langs de norske og russiske Kyster eller ialfald en Hvalart, som med temmelig Lethed kunde dræbes med Harpun. Som oftest brugtes Løsharpun. Man kastede i Hvalen, hvorsomhelst man traf den, en eller flere Harpuner, hvorpaa stod Eierens Navn, og lod den dermed løbe sin Vei. Undertiden undkom den vistnok, eller man saa den aldrig mere, men som oftest døde den og drev iland et eller andet Sted, hyppigst inde i Mutkaijorden, hvor der ogsaa den Dag idag ofte driver Hval iland. Klosterets Folk flk da snart Underretning herom og tog den i Besiddelse; thi efter deres Privilegier55

vare de og ingen andre berettigede til at nyttiggjøre sig ilanddrevne Sager.

Saaledes var denne Munkeanstalt i kort Tid eller i Løbet af omtrent 50 Aar vokset op til en i industriel Henseende meget vigtig Koloni, der vistnok vilde have havt overordentlig Indflydelse paa hine Trakters Kolonisation i videre Udstrækning og paa Fiskeriernes Udvikling og Anlæg af flere Byer, om den havde gaaet fremad og ikke, som af det følgende vil sees, var gaaet en uventet og pludselig Undergang imøde.

At tage sig af Befolkningens Oplysning synes ikke i nogen særlig Grad at have været Brødrenes Sag. Vistnok kristnede de eller døbte Lapperne, saa de ikke længer kunde kaldes Hedninger, men dette var nok ogsaa det Hele. Der fortælles intet om, at de forøvrigt tog sig af deres Undervisning. Den græsk-katholske Geistlighed gjør sig heller ikke for Tiden noget Besvær med at undervise dem. De russiske Lapper kunne derfor den Dag idag hverken læse eller skrive, medens der iblandt de norske, svenske og finske Lapper ere meget faa, som nu ikke kunne begge Dele.56

IV.

Munken Ambrosius og Røveren Anika.

Den øverste Munk eller Abbeden i Petschenga-klosteret i dets mest blomstrende Periode eller henimod Slutningen af det 16de Aarhundrede hed Gurij. Han maa da have været en gammel Mand paa omtrent 80 Aar, da han nemlig allerede 1540, ikke længe efter Klosterets Stiftelse, blev valgt til Hegumenos eller Forstander. Foruden ham var der 50 Munke. Den mærkeligste blandt disse hed Ambrosius. Han var stum eller saa usædvanlig taus, at han ofte i en hel Maaned ikke talte til nogen eller svarede paa nogen Tiltale. Munkene skulle, efter deres Ordensregler, i det Hele taget være tause, selv under Maaltiderne, hvor de alle ere samlede, hvorfor ogsaa en af dem da pleier at læse noget op af en Bog, forat Tausheden derved bedre kan bevares. Ingen vidste hvorfor denne Ambrosius havde paalagt sig en saa overordentlig Taushed, men man formodede, at der maatte være foregaaet en eller anden Be-

57

givenhed i hans tidligere Liv, som havde tilføiet ham et dybt Hjertesaar og gjort ham saa indesluttet. Han var en

Dag ganske alene kommen til Klosteret, vandrende paa sin Fod over Fjeldene fra Kola. Han medførte Anbefalingsbreve fra et Kloster i Rusland og fra Solowetski. Af disse fremgik, at han hørte til en gammel, russisk Bojarfamilie. Han blev optaget som Novice paa et Aars Prøvetid og fik sin egen Celle i Klosterbygningen, men stum var og blev han. Han var en høi, usædvanlig smuk Mand med et fint, blegt Ansigt og et Ar i høire Tinding som efter et Sabelhug, Naar han anstrængte sig meget eller kom i nogen usædvanlig Sindsbevægelse, kom Arret til at se ud som en rødlig Stribe, og man fik efterhaanden Erfaring for, at han da ikke var at spøge med, skjønt han ellers i Almindelighed var et usædvanligt godmodigt og velvilligt Menneske. Man kunde ogsaa straks se paa hans bredre Skuldre og hele Legemsbygning, at han maatte være en Mand af usædvanlige Legemskræfter. Det viste sig ogsaa, da han efterhaanden begyndte at deltage i forskjelligt Slags Arbeide at være Tilfælde i den Grad, at han saavel blandt Klosterbrødrene som iblandt Arbeidsfolkene fik Navnet Ambrosius den Stærke. Der var ogsaa58

noget i hans Holdning, som tydede paa, at han engang havde været Soldat eller Kriger. Han gjorde meget af legemlige Øvelser og var ofte med for at se til Skibsbyggeriet i Pakhusbugten,, til Saltbrænderiet paa Fiskerøen og paa Fiske ude paa Havet, hvor han viste sig modig og uforfærdet.

Ofte foretog han Ture ind i Landet, og man paastod, at han undertiden kom hjem med Guldsand. Paa disse Ture var han altid ledsaget af en Fin, en ganske liden Fyr, som hed Unnas og som saaledes fuldstændig svarede til sit Navns Betydning. Ambrosius havde engang paa en af sine Vandringer inde i Fjeldet truffet paa noget, som saa ud som en Klædestul, men ved at undersøge det nøiere, rørte der sig noget inde i Tullen. Det var da denne lille Fyr Unnas, som havde trukket sig sammen i sin Kufte og lagt sig der for at dø. Han havde brukket sit ene Ben og i et Par Dage holdt paa at krybe og slæbe sig frem for at komme til Folk, men til Slutning havde han fortvivlet og opgivet alt Haab om Redning. Ambrosius tog ham med Lethed op paa sine stærke Skuldre og bar ham hjem til Klosteret. Her lod han ham faa et Leie inde paa sit eget Værelse, forbandt hans Ben og59

pleiede ham i 6 Uger, til han var rask igjen. Fra den Tid af fulgte denne lille Unnas efter Ambrosius aldeles som en liden, tro Hund. Han kunde ikke blive ham kvit, selv om han ikke vilde have ham med sig. Det nyttede ikke, om han end forsøgte paa at undgaa ham. Unnas tog Sporet efter ham, hvor han gik hen og fulgte ham paa Afstand, indtil den godmodige Ambrosius gav ham Tegn til, at han kunde komme nærmere og faa Lov til at følge med.

Dengang Ambrosius kom til Klosteret, havde der i flere Aar indfundet sig en Sørøver ved Kysterne af Fiskerøen og huseret der til Skræk og Plage for Befolkningen. Sagnet fortæller, at denne Sørøver hed Anika, og at han hvert Aar ud paa Sommeren kom did med et stort Skib og lagde til ved en liden 0, som efter ham har faaet Navnet Anikijef.

Hvorfra han kom, vidste ingen, heller ikke) hvor han drog hen med sin Fisk, naar han havde faaet Skibet lastet. Om Vinteren maatte han <være andre Steder; thi da saa man aldrig noget til ham. Men sikkert var det, at om Vaaren, naar de første Baadlag kom did enten fra Kola eller Pomorien for at drive Fiske, saa laa Skibet der ved Anikijef. Og naar saa Fiskerne kom6o

fra Havet med sin Fangst og lagde iland, kunde de være sikre paa at faa se Anika spadsere langs Stranden, færdig til at tage imod dem. De maatte da med det Gode eller Onde give ham Tiende af Fangsten. Gav de ikke straks med det Gode, saa tog han og hans Folk med Magt, og Fiskerne kunde i saa Tilfælde være glade ved, at de ikke oven i Kjøbet fik Prygl.

Forresten opførte Røveren sig ogsaa paa en Vis ridderligt. Naar nemlig alle de Baadlag, som pleiede at ligge i Anikijefhavnen, vare ankomne, og det kunde ofte være over ioo, saa lod han alle Mand kalde sammen og tilspurgte dem da, om der var nogen iblandt dem, som vilde vove sig i Tvekamp med ham. Han erklærede sig villig til at kjæmpe med hvemsomhelst og med hvilkesomhelst Slags Vaaben. Blev han overvunden, vilde de selvfølgelig blive fri for at yde ham Tiende, men saalænge han var den stærkeste, fik de finde sig i at yde Skat. Men Anika var større og stærkere end noget almindeligt Menneske, og derfor var der heller ikke nogen af Fiskerne, som vovede at optage Kampen med ham. Der var intet andet Raad, end at de maatte yde ham Skat.

»I mange Aar,« fortæller Sagnet, »varede6i

denne Plage, og i mange Aar var Sørøveren Anika en Skræk for alle Fiskere paa Fiskerøen. Han gjorde, hvad han vilde. For ham fandtes hverken Lov eller Ret.« Ingen kunde tugte ham eller modsætte sig hans Fordringer. Ogsaa til Munkene i Petsehenga Klosteret kom der Underretning om denne Røver, som huserede ude paa Fiskerøen, men de havde heller ingen Midler til at forjage ham. Vaaren efter at Ambrosius var kommen til Klosteret kom der atter Underretning om denne Sørøvers voldsomme Fremfærd mod Fiskerne. De kom og beklagede sig for Munkene, og Klosterets Forstander Gurij foreslog i en Samtale med de øvrige Brødre, hvor Ambrosius ogsaa var tilstede og som sædvanlig sad taus og hørte paa, at man fik skikke Sendebud til Ostrogen i Kola eller til Solowets for derfra at faa udrustet et Skib med Kanoner og bevæbnet Mandskab, som kunde forjage Røveren.

Næste Dag kom Ambrosius ind til Klosterets Forstander og bad om Tilladelse til at være fraværende nogle Dage.

»Hvor vil du drage hen, Broder?« spurgte Gurij.

»Til Fiskerøen.«

»Til Anikijef?«62

»Ja.«

»Vil du kanske hilse paa Røveren Anika?«

»Jeg vil kjæmpe med ham!«

»Kjæmpe med ham, du, en Broder, en Fredens Mand!« udbrød Gurij.

»Ja for at faa Fred,« sagde Ambrosius.

»Men kan du føre et Sværd? Du jager ham ikke bort med Aandens Vaaben,« sagde Gurij.

xJa> Jeg kan ogsaa svinge et Sværd. Jeg har været Kriger, og jeg kan endnu føre et Slagsværd bedre end de fleste Mænd.«

»Vil du ikke tage med dig nogle af vore Folk?«

»Nei jeg drager ganske alene.«

•Men du har jo intet Sværd og ingen Rustning?«

»Du kan lade mig faa det hellige Sværd, som hænger i Kirken og den Pantserskjorte, som hører dertil«, sagde Ambrosius. »Lad mig faa Sværdet og Pantseret, Fader Gurij, velsign mig saa, og lad mig gaa. Jeg trænger til Kamp, til Kamp paa Liv og Død. Hører du intet mere til mig, saa er jeg død, men kommer jeg tilbage, saa bringer jeg Seier.«

Næste Morgen tidlig drog Ambrosius afsted tilfods med Sværd og Pantser under en vid Yder-

r63

dragt. Fra Petschenga kan man gaa tilfods over to Eider og over selve Fiskerøen lige • til Havnen ved Anikijef. Unnas var ikke tilstede saa tidlig paa Morgenen, at han fik se Ambrosius drage afsted, men da han senere kom ind i Klostergaarden og fik høre, at hans Velgjører var draget til Fiskerøen, fløi han afsted efter ham, og det varede heller ikke længe, førend han fandt hans Fodspor. Han naaede ham dog ikke, førend han allerede var kommen frem til Anikijef, og her saa han saa mange fremmede og fæle Folk, at han ikke vovede sig ind iblandt dem, men hojdt sig i forsigtig Afstand ; thi modig var Unnas ikke. Saa hændte det da en Dag, siger Sagnet, da et ßaadlag Russer skulde fare ud paa Havet for at drage sine Liner, at der uventet kom en ganske fremmed Mand hen til dem. Den Fremmede hilste høfligt paa Baadens Høvedsmand og sagde:

»Tag mig med Eder ud paa Fiske idag, Kammerater, jeg skal gjøre Nytte som Line-ægner.«

Høvedsmanden saa paa den Fremmede, men hverken han eller nogen af hans Folk kunde mindes, at de

nogensinde før havde seet ham.64

»Vi have Lineægner, Linedrager og Rorskarl, sagde Høvedsmanden, »vi ere fire Mand, som vi pleie og det vil bare være til Bryderi, om vi tage fiere med os.«

»Tag mig alligevel med for denne Gangs Skyld,« bad den Fremmede, »jeg har slig Lyst til at være med, og kanske jeg bringer Lykke med mig.«

»Naa ja, siden du har saadan Lyst, saa faar du faa Lov til at blive med os da,« sagde Høvedsmanden. »Kors dig, bed din Bøn og gaa i Baaden U

Den Fremmede korsede sig paa græsk-katholsk Vis, bukkede sig mod den opgaa-ende Sol og bad: »Gospodi pomiluinas!« Herre, forbarm dig over os!

Derpaa gik han i Baaden sammen med de andre, og de for ud paa Havet, hvor Linerne stode.

De havde usædvanlig Held med sig den Dag. Der var Fisk saagodtsom paa hvereneste Linekrog, og Baaden blev aldeles fuldlastet. Saa roede de tilbage igjen mod Havnen, men som sædvanlig turde Høvedsmanden ikke andet end lægge Veien om Øen Anikijef for at aflevere en Del af Fisken til Sørøveren, som laa der med65

sit store Skib. Den Fremmede mente rigtignok, at det ingen Hast havde hermed, de kunde jo først ro hen til sin egen Plads og vente til Anika selv kom og hentede Fisken, hvis han vovede.

»Vover,« mente Høvedsmanden, »han slaar os ihjel, hvis vi ikke godvillig giver, hvad han forlanger og bringer det hen til hans Skib.«

»Vi faar se,« mente den Fremmede. De lagde da tillands ved Øen, og den Fremmede sprang først op. Medens de andre endnu vare i Baaden, tog han Tag i Forstavnen og trak den saa langt op paa Stranden, at fire Mand ikke havde gjort det bedre.

»Han mangler ikke Kræfter den Karl,« tænkte Høvedsmanden med sig selv.

Derpaa kastede de Fisken op paa Stranden for at rense den. Dette sidste Arbeide blev overladt til den Fremmede, medens de selv grei-ede og ægnede Linerne til ny Sætning.

Den Fremmede gjorde, som Fiskerne pleie at gjøre. Han skar af Hovedet, tog ud Indvoldene, samlede Leveren i et Kar og flækkede Fisken. Men alt dette gjorde han med en saa utrolig Færdighed og Hurtighed, at Baadlaget blev staaende aldeles forbauset og se paa ham. Da han var færdig med Rensning af Fisken, tog

han sine tykke Fiskevanter af Hænderne og bad Rorskarlen skylle dem rene i Søen. Denne gjorde som han bad og leverede dem tilbage igjen. Men den Fremmede syntes nok ikke, at han havde vredet Vandet rigtig ud af dem. Han lagde dem derfor sammen og vred dem selv, men i det samme gik de tværs af imellem Hænderne paa ham.

Baadsmandskabet, som saa denne nye Prøve paa overordentlig Styrke, begyndte at faa en Mistanke om, at den Fremmede ikke kunde være noget rigtigt Menneske, og de undredes paa, hvorledes det vilde gaa, naar Anika kom, som de hvert Øieblik kunde vente og som formodentlig ikke var lidet forbitret over at de ikke allerede havde bragt ham Tiende.

Anika lod heller ikke længe vente paa sig, men kom straks efter gaaende langs Stranden hen imod dem. Det var en Kjæmpe af en Karl med et vildt Udseende og et stort, brunt Skjæg langt ned over Brystet.

-Hør I Folk der,« skreg han allerede paa Afstand med en Tordenstemme, »hvorfor har I ikke bragt mig Tiende af Fisken idag ?«

De fire Mænd vovede ikke at sige et Ord, men stode tause af Skræk med blottede Hoveder67

og bukkede og korsede sig. Deres fremmede Kammerat derimod tog ikke sin Hætte af sig, som han havde paa Hovedet, men gik Anika nogle Skridt imøde og spurgte:

»Hvem er du, og hvad vil du her?«

»Hvem jeg er, og hvad jeg vil?«

»Ja, netop.«

»Kjender du mig ikke?«

»Nei jeg kjender dig ikke og har heller ikke bedet om at gjøre dit Bekjendtskab. Du behøver derfor ikke at komme nærmere. Det er bedst du ser til at pakke dig afsted igjen eller saa« —

»Hvad saa? Ha, ha, ha« lo Anika, »jeg kan skjønne, at du ikke ved, hvem jeg er, men pas dig selv og gaa af Veien, eller du skal faa føie Anikas Næver som Hammerslag paa din syndige Skalle.«

Den Fremmede lod sig imidlertid ikke forbløffe, men blev staaende høi og rank lige i Veien for Anika.

»Jasaa min lille Ven,« sagde Anika, »jeg ser, du mangler ikke Mod.«

»Nei, jeg frygter dig ikke.«

»Kanske du endog er kommen hid for at kjæmpe med mig?«

«Du gjætter rigtigt.«

5*68

»Vel, vel, det glæder mig,« sagde Anika. »Du skal faa din Lyst tilfredsstillet og har Ret til at vælge Vaaben. Hvorledes skal vi kjæmpe?«

»Med Sværd og Pantser,« sagde Ambrosius og afførte sig sin Yderkufte, saa han stod der forvandlet til en stolt Kriger med Sværd i Bæltet og en blinkende Pantserskjorte.

Nu blev der Liv paa Øen. Det fløi som en Løbeild fra Baadlag til Baadlag, at der var kommen en fremmed Kriger, som vilde gaa i Tvekamp med den af alle frygtede Anika. Al Bedrift standsede, og Folk stimlede sammen allesteds fra, for at se denne Fremmede. Ogsaa Mandskabet paa Anikas Skib kom iland for at overvære Kampen. Der blev udvalgt et Sted oppe paa Fastlandet eller paa selve Fiskerøen, hvor Kampen skulde staa. I Spidsen for hver sin Trop, Anika med sine Matroser og Ambrosius fulgt af .Fiskerne, vandrede de derop. Pladsen blev ryddiggjort og indgjærdet med en Stenring. Denne kan endnu sees der den Dag idag skjønt det er mere end 300 Aar siden det her fortalte foregik. Begge de kjæmpende stillede sig indenfor Ringen, medens Fiskerne, tætpakkede og tause, dannede et levende Gjærde rundt omkring dem.69

Det led henimod Midnatstid, da alt var færdigt. Solen stod lavt nede næsten lige i Nord, rød som smeltet Guld. Den kastede et underskjønt Purpurskjær over Himmelens Skyer, medens den strøede Diamanter og Rubiner henover Skumtoppene af de Bølger, som Ishavet væltede ind og i hule Drøn knuste mod Strandens Klippe..

Kampen begyndte. Sværd slog mod Sværd, og Solens rødgule Glans glimtede i de krydsende Klinger. Ambrosius mærkede snart, efter at de første Hug vare vekslede og parerede, at han havde en øvet Kjæmpe for sig. Han maatte endog vige parerende for de rasende Hug, som Anika lod hagle ned over ham, tilbage til Udkanten af Ringen. Efter Sagnet skulde den være overvunden, som lod sig drive udenfor denne. Idet han parerende veg tilbage, søgte Anika med et vældigt Hug at gjøre det af med ham. Hugget var saa voldsomt, at kun en Mester kunde staa imod det. Nær en Tomme fra Ambrosius's Isse blev det pareret, men Hætten, som han havde paa Hovedet blev i det samme revet af ham, saa man saa hele hans ædle Ansigt og hans rige, prestelig Haar, som rullede ned over hans Skuldre. Et Forundringsudbrud lød fra Anikas Folk ledsaget af Haansord. »Det er en Munk, det er en Prest,7 o

som er kommen hid for at kjæmpe med vor uovervindelige Høvedsmand!

Men nu saa man tydelig, at Arret i Ambro-sius's Pande blev rødt, og det var ligesom der pludselig kom Staal i alle hans Lemmer. Hans Hug faldt saa lynsnare og saa voldsomme, at det nu blev Anikas Tur at vige tilbage, nærmere og nærmere henimod Ringen paa den modsatte Side. Fiskerne skreg nu Opmuntrings Raab til den

Fremmede. Anika værgede sig fortvivlet, men der var ligesom kommen en Rædsel over ham ved den Opdagelse, at han kjæmpede med en Munk, og han blev uimodstaaelig drevet bag-længs mod Ringen. »Røver/ skreg til Slutning den Fremmede, »du er Dødsens!« og rammede i det samme med et vældigt Hug Anika i Panden, saa han faldt baglængs »3 Alen udenfor Ringen, som Sagnet siger.

Anikas Folk toge forfærdede Flugten. De løb bent tilbage til Skibet, lettede Anker og sei-lede afsted. Man saa dem aldrig mere. -Russerne gravede en Grav indenfor Ringen. I den lagdes Kjæmpen Anika, og en Stenhoug opkastedes over nam.« Derpaa gik Fiskerne sammen med den gaadefulde Fremmede tilbage igjen til Stranden. Her samlede han dem frem for sig71

og sagde: »Se, Solen hæver sig atter over Jorden og kaster sit straalende Lys hen over Menneskenes Stier! Falder alle paa Knæ mod den nye Dag og takker Gud! Eders Fiende er ikke mere, og herefter skal ingen hindre eder i eders fredelige Bedrift. Gud være med eder I Farvel 1» Efter disse Ord forsvandt den Fremmede, og ingen ved, hvorfra han kom eller hvor han drog hen.

Saa fortæller Sagnet. Hvad er historisk, og hvad er Digt ' Eller er der i det Hele taget noget Historisk i Fortællingen?

For et Par Aar siden var der en Reisende deroppe, og 300 Aar efter Anikas Fald blev der gravet i Hougen. Hensmuldn. de Menneskeben bleve fundne, navnlig to Lægben af usædvanlig Størrelse.

Anika har altsaa virkelig levet, har kjæmpet der, er bleven overvunden og har fundet sin Grav der, men ingen har hidtil vidst noget om, at det var en Munk fra Petschenga Klosteret, som fældte ham.

Saa vandrede Ambrosius tilbage igjen over de øde Tundraer, og Unnas paa Afstand efter ham. Lidt efter lidt kom han nærmere. Ambrosius, som hørte noget pusle bag sig, vendte

sig om og saa ham.72

Naa, er du der min lille Ven, kom kuns nærmere,« sagde han.

Unnas sprang hen til ham og faldt paa Knæ og kyste hans Haand. Saa tog han frem af sin Barm Brød og tørret Fisk.

i Du has ikke spist idag, Fader, vil du ikke nyde noget, du kan trænge til Føde.«

»Tak, lille Unnas, du har Ret, jeg trænger til Føde. Saa du paa Kampen?«

»Ja, men jeg turde ikke gaa nær.«

»Nei, modig er du ikke, Unnas, men du er alligevel en tro Ven.«

»Ja, mod dig.«

»Ikke mod andre, ikke mod min Ven Jussi?«

»Nei, han slaar mig.«

»Ja, men du er ogsaa slem mod ham. Du narrede ham jo engang ud paa en 0 i Elven og lod ham sidde der i to Dage.«

»Ja, fordi han slog mig, men kanske jeg engang skal narre ham som jeg narrede Stalloen.«

»Hvilken Stallo?«

»Jo, ser du, saa liden jeg er, saa har jeg dog engang dræbt en stor Stallo, et Trold eller Uhyre, som man undertiden træffer paa her i Fjeldene og som er saa farlig, at man enten maa dræbe ham eller blive dræbt af ham.«73

»Var det her?«

»Ja, det var netop her ved denne Indsø, hvor vi nu sidde.«

»Hvorledes gik det da til?«

»Jo, ser du, Indsøen her er lang, og du gik omkring den, da du gik til Anikijef, men det er ikke nødvendigt. Vi kan slippe over her, som jeg skal vise dig, men det skal du ikke fortælle til nogen. Der er ingen andre end jeg, som ved det. Lover du mig ikke at fortælle det?«

»Ja, det lover jeg.«

»Du ser det smale Sund her, det er ikke mere end 50 Alen bredt, men det er dybt. Dersom du lægger nøie Mærke til den svage Strømning, som gaar igjennem Sundet, saa vil du se, at den flere Steder er lidt uregelmæssig. Det kommer deraf, at der ligger store Stene under Vandskorpen, ikke V2 Alen dybt under Vandet. Disse ligge ikke længer fra hinanden, end at man kan hoppe fra den ene til den anden, naar man nøie ved, hvor de ligge, og paa den Maade kan man komme over til den anden Side lettere og hurtigere, end om man kunde svømme som en Ren. Jeg har selv lagt Stenene der og muret dem op engang, da Indsøen næsten var udtørret.

For flere Aar siden kom jeg ganske alene

"l74

vandrende her og fik pludselig se en Stallo sidde paa en Sten et Stykke foran mig. Da jeg forfærdet standsede, vinkede han til mig, at jeg skulde komme nærmere, men jeg var ikke saa dum kan du vide, at jeg gik hen til ham. Jeg tog Spranget saa fort jeg kunde tilbage igjen, men cia jeg saa mig om, kom han efter mig. Jeg gjorde da forskjellige Krogveie imellem Rab-berne og Birkekrattet, som Ræven pleier gjøre, og forstak mig etsted, saa han sprang forbi mig. Hurtigt tog jeg Veien tilbage igjen, sprang i Skjul bag Bakken der og naaede hid. Uden at han saa det hoppede jeg paa Stenene over Sundet her og sprang langs Stranden et Stykke nedover, hvor du ser, at Søen er meget bredere. Der standsede jeg og begyndte at huje og skrige, for at Stalloen skulde faa Oie paa mig. Det gjorde han da ogsaa og kom ned til Stranden paa den modsatte Side. Saa begyndte jeg at skjælde ham ud for en Kryster og gammel Kjærring, som ikke vovede at vade over der, hvor en liden Fin havde vadet. Til Slutning blev han saa forbitret, at han tog Sværdet i Munden, sprang i Vandet og kom svømmende over mod mig. Men jeg havde min Bue færdig, og da75

han var nær nok, afskjød jeg en Pil med Lommenæb i Spidsen og traf ham i Panden, saa han strakte Hænderne i Veiret og sank tilbunds.«

»Men kanske det var et almindeligt Menneske, en fredelig Vandringsmand, du dræbte, Unnas, jeg tror ikke paa Trolde.«

»Nei da, det var et Trold, det var en Stallo.«

»Hvorledes kan du vide det saa sikkert?':

»Jo, ser du, han havde en Hund med sig, en stor, brun, glathaaret Hund. En saadan fører han altid med _sig i Baand, og en slig havde ogsaa den Stallo, og den svømmede ved Siden af ham, men da den kom ind imod Land gav jeg ogsaa den en Pil i Øiet, saa den gik rundt og sank. Dersom Hunden faar slikke Stallos Blod, levner han op igjen ser du, derfor har han den altid med sig.«

I Petschenga Klosteret blev der Glæde, da Ambrosius kom tilbage med Seir over Sørøveren, og næste Dag blev der holdt Takkebøn i Kirken. Sværdet og Pantseret blev hængt op igjen paa sin Plads, og Ambrosius sank atter tilbage i sin sædvanlige Taushed.

Men Unnas fortalte og blev aldrig træt af;6

at fortælle blandt Arbeidsfolkene eller til enhver, der vilde høre paa ham, hvorledes alt foregik, og saaledes er det af andre igjen bleven fortalt og atter fortalt i 300 Aar lige til det ogsaa blev fortalt mig af Nilas Finne hin Nat ved Petschenga Elven.77

V.

Jussi og Unnas.

Der var noget ved Ambrosius, som gjorde, at han vandt alle for sig. Den gamle hvidhaarede Hegumenos Gurij elskede ham som sin Søn, og de øvrige Munke høiagtede ham. Der var noget i hans blege, smukke Ansigt, som ikke blot vakte Tillid, men ogsaa venlige Følelser hos andre. Jo mere man saa paa ham, desmere bestyrkedes man i den Overbevisning, at det var en Mand, man kunde stole paa, overalt hvor det gjaldt Mod og Troskab. Han smilede næsten aldrig, men var dog bestandig venlig, opofrende og tjenstvillig, mild i sin Dom om andre, forsvarede den Svage og nobel imod Modstandere.

Alle Arbeidsfolk vilde ogsaa gjerne blive rost af ham og gjerne have ham iblandt sig, hvad det nu end var de havde at udføre. Især var der blandt Arbeidsfolkene to, som i en særegen Grad vare ham hengivne, nemlig den før omtalte lille Unnas og en Kvæn, som hed Jussi. Unnas havde han, som før fortalt, reddet fra Døden. Jussi78

havde han derimod gjort Bekjendtskab med paa en ganske anden Maade.

Han havde engang truffet ham ude i Marken ifærd med at mishandle en Kvinde. Ambrosius havde da tiltalt ham haardt, og da Kvænen blev uforskammet, havde han taget ham i Brystet for at jage ham bort. Men nu kom Kvænens Blod i Kog, og han slog til Ambrosius. Der opstod nu en Kamp mellem disse to Mænd, som begge havde usædvanlige Kræfter. Kvænen var en af disse førlemmede, benstærke Individer af denne Nation, som man ikke sjelden træffer paa og som, engang ophidsede, ikke sky nogen Fare, ikke vige, ikke give tabt, førend de sætte Livet til eller seire. Det kan være, hvad det være vil, Arbeide, Seilads eller Kamp. Er Kvænen først for Alvor begyndt, saa kan ingen Verdens Magt faa ham til at holde op, før han er færdig. I Godt og Ondt, Venskab og Fiendskab er Kvænen ihærdig og udholdende. I saa Henseende er han aldeles forskjellig fra Finnen, som vistnok i et Øieblik eller for en liden Stund kan være ivrig nok, men aldrig holder længe ud. Kvænen derimod er seig og udholdende som Staal, og kan være koldblodig grusom, eller ubarmhjertig raa som en Ulv. Munken og Kvænen sloges og det

(79

for Alvor, men om end Kvænen maaske var lige saa stærk som Ambrosius, var denne ham overlegen i Koldblodighed og Færdighed i at hamre løs med sine knyttede Næver; thi ingen andre Vaaben brugtes. Unnas var ikke tilstede, thi han vilde vist da have bidt sig fast i Kvænens Ben med Resiko af at blive spændt ihjæl, men det behøvedes heller ikke. Et frygtelig Slag i Panden bragte Kvænen til at rave, saa Ambrosius slog ham til Marken og satte sit Knæ paa hans Bryst.

»Giver du dig?«

»Nei, aldrig!«

Ambrosius tog ham haardt i Struben og næsten kvalte ham.

»Naa, vil du give dig og bede om Naade?»

»Nei,« hvæsede Kvænen og anstrængte sig ior at komme løs.

»Saa reis dig igjen,« sagde Ambrosius, som nu ogsaa begyndte at blive vred, saa Arret i Panden blev rødt, «og jeg skal vise dig, at jeg er din Overmand.»

Kvænen sprang op, og Slagene haglede igjen ned, men atter blev han svimeslaaet og faldt baglængs til Marken med Ambrosius over sig.

»Vil du nu give dig og bede om Fred?«

Kvænen svarede ikke.6o

»Du er et vildt Dyr, Jussi, men jeg tror, at der ogsaa er god Bund i dig, og at du kunde være en god Kammerat. Skal vi to i'ra idag af være Venner, Venner i Liv og Død, aldrig mere Fiender, du og jeg som ingen andre her, vil du?«

»Ja,« stønnede Kvænen sagte, han var overvunden, og der kom en Taare frem i kans Øine.

»Saa reis dig og tag min Haand,« sagde Ambrosius.

Fra den Dag af var Jussi Munkens Ven, og dette Forhold havde efterhaanden en forædlende Indflydelse paa ham, saa at ogsaa han begyndte at faa Begreb om Ridderlighed. Herved blev ogsaa Forholdet mellem Unnas og Jussi forligeligere end før, det vil sige, Jussi kunde nok banke Unnas for et eller andet Puds, som denne spillede ham, men det var dog altid med en vis Grad af Godmodighed og Latter, at han behandlede denne lille Dverg med sine stærke Næver, medens Unnas sled, bed og klorede som en Kat.

Maaske følgende lille Træk giver det bedste Indblik i Jussis eller den noget raa og grovslagne KvænsKarakter. Det gjør mig ondt at fortælle det; thi Læseren vil derved ikke faa mere tilovers for ham, men tvertimod. Dog, jeg faar være Sandheden tro og vise frem baade hans gode og slette Sider.8i

Jussi havde eget Hus og en Jordflæk straks ovenfor Klosterbygningen. En Vaar hændte det, at en Vildgaas dalede ned paa Marken tæt ved Husene. Den havde været med i en Flok, som trak nordover, men havde faaet Skade i en Vinge og kunde ikke mere flyve. Jussis Børn, en Gut og en Pige, fangede Gaasen og stængte den inde i en liden Hølade. Her gave de den Mad og Drikke og stelte saa vel om den, at den om nogen Tid blev ganske tam, saa de kunde slippe den ud paa Marken, hvor den fulgte med dem, hvor de gik hen, ja den var ikke engang bange for at gaa lige ind i Kjøkkenet for at faa en eller anden Lækkerbidsken. Den tillod, at man klappede den over Halsen og Ryggen, og Børnene holdt naturligvis af den, som om den var deres egen Søster. De havde ogsaa pyntet den med et rødt Baand om Halsen og kaldte den Hanhi eller Hanhiseni. Den blev hos dem hele Vinteren og havde sit Tilhold om Nætterne i noget Hø i Laden.

Næste Vaar kom der igjen en Vildgaasflok flyvende over Husene. Hanhi eller den tamme Gaas, som stod ude paa Tunet med Børnene, skreg op til Flokken. En af dem deroppe svarede ned igjen, og Flokken gjorde en Sving om-

kring Gaarden. Da de atter kom svævende over Husene og denne Gang endnu lavere end før, tog Tamgaasen til sine Vinger, som den paa lang Tid ikke havde forsøgt, og Forsøget lykkedes. Vingerne bar den, og den fløi afsted med Flokken til Skræk og Sorg for begge Børnene, som stod der igjen og forgjæves raabte: Hanhiseni, Han-liiseni 1 De saa den ikke mere hele Sommeren. Men ud paa Høsten, da Skarer af Trækfugle atter begyndte at drage sydover, kom der en Dag igjen en Gaaseflok flyvende over Pladsen. Ogsaa den gjorde en Sving omkring Husene, og pludselig viste ikke Børnene af, førend hele Flokken slog sig ned paa Marken ikke langt fra dem. Der var elleve Stykker, og de kom allesammen gaaende henimod Gaardspladsen. I Spidsen gik en stor Gaas med et rødt Baand om Halsen. Den kaglede: Kah, kah, kah, ligesom den vilde sige: »God Dag, god Dag, her er jeg igjen og har alle Barna med mig;« og saa ruggede den afsted med de andre efter sig lige ind paa Gaardspladsen og hen til den lille Ladebygning. Børnene sprang ind og fortalte Jussi, at deres kjære Hanhi endelig var kommet tilbage, og at den gik hen til Laden, og at den havde en hel Flok Gjæs med sig.83

»Lad dem bare gaa, lad dem bare gaa», sagde Jussi, «skræm dem ikke.«

Gaasen gik ogsaa med hele Flokken ind paa Laden. Den havde vel paa Veien sydover fra Nordpolen, eller et Sted der i Trakten, fortalt dem, at den kjendte et Sted paa Veien, hvor de godt kunde slaa sig ned og hvile en Stund. De behøvede slet ikke at være bange. Den kjendte godt alle Folkene der, de vare alle sammen snille og især Børnene. De vilde intet ondt gjøre dem, men tvertimod give dem Mad, om de vilde have noget at spise, og saa kunde de hvile Natten over i en Lade, hvor den selv havde havt det lunt og godt en hel Vinter. For den Sags Skyld kunde gjerne en eller anden af dem, som kanske ikke havde Lyst til at reise med lige til Afrika, gjerne blive over der paa Stedet. Ingen af de unge Gjæs havde seet Mennesker før, saa de heller ikke var bange af sig men gik trøstigt med deres Moder.

I det samme den sidste Gaas gik indenfor Døren, sprang Jussi til og stængte denne igjen, medens han selv blev indenfor.

Og hvad gjorde han saa?

Kjærtegnede han dem eller klappede han

den gamle, som stod uforfærdet midt i Flokken

6*

1S4

og saa op mod ham og ligesom ventede dette? Nei, det gjorde han ikke, men derimod noget, som er saa afskyeligt, saa ubarmhjertigt raat og saa grusomt, at det er fælt at fortælle det.

Han gav sig koldblodigt til at vride Halsen over paa dem, den ene efter den anden, allesammen, ogsaa den gamle med det røde Baand om Halsen, Hanhi, Børnenes Kjæledægge, og det uagtet Børnene, som stode udenfor og begyndte at ane Uraad, da der blev saadan Skrigen indenfor, ogsaa selv satte i at skrige og græde, trampe i Marken og raabe ind gjennem Dørsprækken: »Far, Far, dræb dem ikke, dræb dem ikke! Far, Far, dræb ikke Hanhi, lad os faa den, lad den leve, Hanhi er jo vor Søster, Far U

Blodig paa Hænderne kom Jussi ud, han havde myrdet alle, og næste Dag solgte han dem til Munkene i Klostergaarden. Han vilde dog ikke fortælle, hvorledf ; han havde fanget dem. Han skammede sig for Ambrosius.

Unnas vilde ikke have handlet saaledes. Han vilde ialfald have beholdt den gamle i Live enten af Medlidenhed eller af Beregning.og i Haab om, at den kanske nok engang kunde bringe ham en saadan Fangst.

Men var Jussi grusom ligeoverfor værgeløse85

Dyr, saa var han heller ikke feig ligeover tor en Bjørn. Det viste han engang da disse tre, saa forskjellige i Udseende og Karakter, som vel tre kunde være, vare ude paa en Skitur, og det faar jeg da ogsaa fortælle.

Jussi havde et stort Ar efter et Øksehug paa den høire Haand mellem Tommel- og Pegefinger. Dette var en Erindring fra Ambrosius. Paa en af deres Vandringer havde de engang pludselig truffet paa en Bjørn. Ved Synet af dem havde den reist sig paa Bagbenene og gaaet lige imod Ambrosius, som intet andet Vaaben havde end en Økse. Jussi sprang bag paa den og greb den med sine stærke Arme om Halsen og klemte den med al sin Styrke ind til sig, saa den halvkvalt slog vildt om sig med Forlabberne. Ambrosius hævede Øksen og skulde hugge Bjørnen i Panden, men enten var Øksen sløv, eller han traf ikke midt i Panden; thi den gled af og ned i Jussis høire Haand, hvormed han klemte Bjørnens Nakke ind til sig. Dog, Jussi slåp ikke derfor Taget. Han var ikke den Mand, der i en Kamp paa Liv og Død gav Slip for saa lidet. Om saa hele Haanden var bleven hugget af ham, vilde han have holdt fast med Stumpen. »Lyö kirveen tallalla!« Slaa med Øksehammeren! skreg han, idet han86

fremdeles klemte Bjørnen ind til sig og skjulte sit eget Hoved bag dens raggede Nakke. Et vældigt Slag med Øksehammeren fra Ambrosius's kraftige Arme lamslog Bjørnen saaledes, at den segnede ned, og i det samme var Unnas der med sin lange Finnekniv og stødte denne lige til Skaftet ind i dens Side. Nok et Slag i Skallen gjorde det af med den, men Jussi beholdt for altid et forfærdeligt Ar i den høire Haand efter det første Øksehug. Denne Kamp knyttede disse tre endnu nærmere til hinanden.

For at give et lidet Indblik ogsaa i en Fins Karakter, kan berettes følgende lille Begivenhed, der efter Sagnet skal være foregaaet nøiagtigt som her fortælles.

Unnas var eneste Søn. Hans Moder var død tidlig, og hans Fader, Andreas, holdt usigelig meget af denne sin eneste Søn. Der var intet i denne Verden, som havde noget Værd for ham undtagen denne hans Søn. Men da Unnas var 20 Aar gammel, faldt han i en saa farlig Sygdom, at ingen troede, at han skulde leve.

Unnas var bleven døbt af en af Præsterne i Petschenga Klosteret, men Andreas, hans Fader, var Hedning. Han havde ikke villet lade sig døbe, han sagde, at han vilde leve og dø i Troen87

paa sine gamle Guder. Han var ikke blot Hedning men ogsaa en flink Noide eller Vismand, og havde derfor ogsaa sin Runebom eller Troldtromme, som han raadspurgte i alle Tilfælde, naar noget af synderlig Vigtighed

skulde foretages eller fortbygges.

Da Unnas blev syg, forsøgte han straks ved Offer at affinde sig med en af sine fornemste Guder, der i Form af en forvitret Sten stod langt oppe ved Kujasuga Elven inde i en Birkelund og omhegnet med et Gjerde af Renhorn.

Men det hjalp ikke. Sønnen blev værre og værre. Den gamle græmmede sig usigelig og begyndte at frygte for, at Sygdommen ikke havde nogen naturlig Aarsag. Efter de gamle Finners Mening hidrørte livsfarlige Sygdomme nemlig ofte Ira den Omstændighed, at en eller anden af den Syges afdøde Slægtninge vilde have ham til sig til Hjælp eller Selskab i den anden Verden, hvor Finnen efter deres Mening levede af sine Rens-dyrhjorder omtrent som her paa Jorden, dog naturligvis med den Forskjel, at han i den anden Verden var fri for sine værste Fiender, Ulven og Bumanden.

Naar derfor nogen blev angreben af en alvorlig Sygdom, som ikke havde noget paatageligt88

ydre Kjendetegn, gjaldt det, om man ved Offer kunde forsone eller affinde sig med den afdøde Slægtning, eller ialfald vinde nogen Udsættelse.

Andreas raadspurgte Runebommen og forsøgte forskjellige Ofre for at vække den afdøde Slægtnings Medlidenhed, men det hjalp ikke. Sønnen laa og vred sig i Smerter og talte vildt over sig. Saa lod han hente sin Svoger, som var en endnu større Troldmand end han selv, for at ogsaa han kunde raadspørge Runebommen og maaske udfinde et forsonende Offer.

Svogeren kom, og der blev forøgt forskjellige Ofre, til Slutning endogsaa et helt Rensdyr, men det hjalp heller ikke. Der blev kjøbt en sort Kat; thi sorte Offerdyr vare de ypperligste, og den ofredes, men det hjalp heller ikke. Faderen knælte ved Sønnens Leie, angest og fortvivlet, medens Svogeren laa paa Knæ og slog paa Runebommen, men den bevægelige Ring paa samme gik uvægerlig over til det Sted, som betegner de Dødes Rige og blev der staaende, hvormeget han end slog og hamrede og lovede af Offer. Der hjalp intet, hverken Bøn eller Løn.

Endelig maatte da Svogeren forsøge det sidste og yderligste Middel. Han maatte selv over i de Dødes Rige for at tale med den afdøde Slægtning.89

Efter adskillige Ceremonier og Koglerier samt Nydelse af bedøvende Drikke faldt han ogsaa i Besvimelse og laa som Død V2 Times Tid, medens hans Sjæl var over i den anden Verden.

Bekymret vogtede Andreas paa ham, og da han igjen vaagnede til Bevidsthed, spurgte han ham med Angest:

»Hvad forlange »Jabmek,« de Døde?«

»De forlange enten Offer af en Hest straks paa Stedet, eller et andet Menneskes Liv,« svarede Svogeren.

Dette var haarde Vilkaar. At skaffe en Hest straks paa Stedet var umuligt, og hvem skulde vel ville ofre sit Liv for at redde hans Søn fra Døden?

Da besluttede den gamle Fader, siger Sagnet, af Kjærlighed til sin Søn selv at ofre sit Liv, selv at gaa til de Afdøde, for at Sønnen kunde leve.

»Naar min Søn dør,« sagde han, »da slukner Ilden paa min Arne, da er der ingen Glæde for mig mere ved nogen Ting i denne Verden. Jeg er gammel og har ikke mange Aar at leve. Saa lad mig da dø, for at disse Aar kunne tilregnes min enbaarne Søn og hans Liv blive langt og lykkeligt her i Verden.«

Da denne Beslutning var fattet, kyssede han9°

sin Søn paa Panden og i fuld Overbevisning om, at det gjaldt hans Liv og med fast Beslutning om at ofre dette, gik den Gamle i den mørke Nat hen til Afguden og faldt paa sit Ansigt ned for hans Fødder.

Og det vidunderlige hændte , siger Sagnet, at om Morgenen blev Sønnen bedre, og han fik igjen sin Helbred, men Faderen laa død foran Afgudsbilledets Alter. Den faste Overbevisning oni Sandheden af Svogerens Budskab og hans egen selvopofrende Beslutning havde bragt hans gamle Hjerte til at briste, paa samme Tid som netop Budskabet herom maaske frembragte en heldig Forandring i Sønnens Sygdom og virkelig reddede hans Liv.

Unnas ofrede, som Skik og Brug dengang var, en voksen Kjøreren paa sin Faders Grav; thi den græsk-katholske Finne har den smukke Tro, at ethvert Menneske, Mand eller Kvinde, ung eller gammel, selv den største Forbryder, vises den Naade af vor Herre, at hans Sjæl efter Døden i 7 Dage maa kjøre omkring med den ofrede Ren her paa Jorden for atter en Gang at gjense alle de Steder, hvor han nogensinde i levende Live har vanket. Han oplever igjen i en kort Tid hele sit forudgangne Liv. Han bli-9i

ver mindet om alt fra sine tidligste Barndoms Dage. Han bliver mindet om den Sorg og den Glæde, som han nogensinde har følt, om den Kjærlighed og det Had, han har næret, om Venskab og Fiendskab, om Godt og Ondt. Som en Døgnflue flagrer hans Sjæl fra Sted til Sted, lige til de fjerneste og skjulteste Afkroge og dvæler der et Øieblik for at han endnu engang kan faa Anledning til at angre, tilgive, forsone, gjøre godt igjen eller bede om Tilgivelse for, hvad ilde han har gjort; og først da, naar alt er gjenseet og gjenoplevet, stedes han frem for den Høiestes Domstol og faar sin ugjenkaldelige Dom: skyldig eller ikke skyldig.92

VI.

Feodor og Annita.

I 1589 var Klosteret i Petschenga naaet op til at have omtrent 60 Munke og over 200 Klostertjenere.

Paa Grund af den verdslige Bedrift, som Klosterbrødrene ogsaa dreve, vare flere af dem ofte fraværende fra Klosteret enten for at se til Mølle-bruget, Skibsbyggeriet, Fiskerierne eller paa Handelsreiser i Vardø og Kola. Men paa de større Festdage vare de i Regelen alle samlede i Klosteret, og Gudstjenesten udførtes da i al sin Højtidelighed af samtlige i Forening.

Den græsk-katholske Gudstjeneste, som Munkene i et Kloster maa udføre, er overordentlig streng, især i de store Fastetider eller i de 40 Dage, der gaa forud for Advent og Paaske.

De daglige Gudstjenester ere nemlig 6, undertiden endog 7 efter Salm. 119, 164. »Jeg lover dig, Herre, 7 Gange om Dagen.« Disse Gudstjenester afholdes dels om Natten, dels om Dagen og i følgende Orden:93

Ved Midnatstid afholdes den saakaldte Me-sonyktikon, der varer i 3 Timer. Derpaa kommer Orthra og saa Horæs. Kl. 7 om Morgenen afholdes den egentlige Lit ur gie. Ved denne foregaar Sakramentets eller Brødets og Vinens Indvielse og Uddeling.

Klosterbrødrene selv pleie at nyde Sakramentet mindst 4 Gange om Aaret. Det Brød, som bliver tilovers efter Uddeling til Altergjæ-sterne, fordeles derpaa til andre i Kirken tilstedeværende. Efter den græsk-katholske Tro er nemlig Brødet ikke længer Christi Legeme, naar Ceremonien er forbi, men igjen almindeligt Brød, og dette er da den første Bid, som den fastende Troende nyder om Morgenen.

Om Eftermiddagen afholdes Hesperion og endelig til Slutning Apodipnon. Paa Fastedage og store Festdage afholdes desuden fra Kl. 10 Aften Apogrypnia eller Tilbringelse af hele Natten under Bøn i Kirken. Efter en saadan Apogrypnia pleier man at slutte Liturgiet lidt tidligere og sover da til Hesperion

Nogen Prædiken holdes ikke ved disse Gudstjenester, men paa Festdage læses op Afsnit af de Helliges og Martyrernes Historier.

Ambrosius var endnu ikke bleven optaget94

som Munk, men han havde udtjent som Novice, og Bestemmelsen var, at Løftets Aflæggelse skulde foregaa Juleaften 1589.

I den Anledning havde den gamle ærværdige Forstander Gurij ofte havt Samtaler med ham og foreholdt ham Alvoret i det uigjenkaldelige Løfte, som han nu skulde aflægge og som for stedse bandt ham til Munkelivet.

Ambrosius havde erklæret, at han var beredt til at aflægge Løftet og dermed sige Farvel til alt i denne Verden, som ikke stod i Forbindelse med det strenge og afsondrede Klosterliv.

Ikke desmindre havde den gamle Gurij, som havde sluttet sig nærmere til denne unge Mand end til nogen af de

andre Munke, undertiden lagt Mærke til, at der afprægede sig ligesom en tilbagetrængt Angest i det blege Ansigt, alt eftersom det mere og mere nærmede sig til Dagen, da den højtidelige Handling skulde foregaa. Han syntes, at der i hans Træk undertiden var et Udtryk som af en dybtfølt, ulægelig Smerte.

Ambrosius, som i det hele taget var meget taus, havde heller ikke til ham fortalt synderligt om sit tidligere Liv. Det var derfor ikke umuligt, at der i de fjerneste Kroge af denne Mands95

Hjerte laa skjult Erindringer om mange Begivenheder, som ingen havde nogen Anelse om.

Uen gamle Forstander var derfor bleven enig med sig selv om, at han endnu engang i Enerum vilde tale med ham, før det ugjenkaldeligeLøfte blev aflagt, og han havde besluttet sig til at gjøre dette, naar første Gudstjeneste Lillejuleaften var afsluttet.

Da derfor Mesonyktikon eller Midnatsguds-tjenesten var afholdt Lillejulaften, og Kl. var omtrent 2 om Morgenen Juleaften, kaldte Gurij Ambrosius ind til sig i sin Celle.

»Idag skal du altsaa aflægge dit Løfte og blive en af vore, blive Munk for Livstid,« sagde den Gamle.

»Ja, Fader.«

»Du vakler ikke i din Beslutning?«

»Nei.«

»Der er intet, du ønsker at raadføre dig med mig om ?«

»Nei.«

»Der er intet du ønsker at skrifte for mig eller betro mig, du ved, at jeg ikke blot er din Broder men ogsaa din gamle Ven?«

»Jeg har intet at skrifte.«

»Har du aldrig syndet, er der intet i dit tidligere Liv, som du kunde trænge til at bede96

om Tilgivelse for eller faa Kirkens Forbøn for?«

»Jo Fader, jeg har syndet, men andre har syndet mere mod mig end jeg mod dem.«

»Du nærer intet Nag længer, du har tilgivet dem?«

»Nei,« sagde Ambrosius efter en Stunds Betænkning.

»Men du maa tilgive, du faar ingen Fred før, og du kan ikke med Had i Hjertet aflægge dit Løfte. Før du siger Farvel til denne Verden, maa du føie Forsonlighedens stille Fred.«

»Jeg kan ikke.«

»Hvem har da syndet saa grusomt mod dig.«

»Min Fader.«

»Din egen Fader!«

»Ja, og min Slægt og mine Venner.«

»Der er altsaa meget i denne Verden, hvorved dit Hjerte endnu hænger og hvorpaa dine Tanker dvæle istedetfor at være optagne af Bøn og Fasten?«

»Nei, der er intet, jeg haaber af den Verden, hvori jeg har levet. Alt er gjemt, glemt, begravet og tabt.«

»Men det har efterladt Bitterhed i dit Sind. Har du aldrig elsket, elsket nogen Kvinde?«97

»Jo, jo,« udbrød Ambrosius og blev endnu blegere end før. Der kom pludselig frem fra den tjerneste Krog af hans Sjæl et Billede, og det stod saa lyst og levende for ham, at han faldt med Hænderne for Ansigtet ned paa

Knæ. og lagde sit Hoved i den gamle Mands Skjød, idet han sagte fremstønnede Navnet »Annita, Annita!«

Den Gamle lod ham ligge saaledes en Stund og følte, at denne stærke Mand græd som et Barn. Der maatte saaledes, som han havde anet, virkelig være Begivenheder i hans tidligere Liv, som nu igjen traadte frem med smertelig Klarhed.

»Broder,« sagde han, »vil du her i Nattens Stilhed lette dit Hjerte for mig og fortælle mig om dit foregaaende Liv ? Jeg beder dig ikke derom af Nysgjerrighed, men gjør det, om du kan,« sagde han, »jeg skal lytte til, du ved, jeg er din Ven. Ogsaa jeg har elsket og vil forstaa dig og føie med dig.«

»Ja, Fader,« sagde Ambrosius, »vil du høre paa mig, saa vil jeg fortælle dig alt.«

Jeg hedder ikke Ambrosius, men bærer samme Navn som vor rettroende Czar, hvis Fader har skjænket dette Kloster sit Gavebrev. Jeg hedder nemlig, som han, Feodor Ivanovitsch og er af en gammel russisk Bojarfamilie. En from Moder

lærte mig tidlig at læse om Helgener og Martyrer og at gaa i Kirke. Men da jeg er af adelig Slægt og engang skulde tjene Czaren, lærte jeg ogsaa at ride, fægte, jage og skyde.

Jeg har været Officer. Du har seet dette Ar, jeg har i Panden. Jeg har faaet det i Krigen.

Der har i mange Aar, som du ved, foregaaet Feider mellem Solowetski Klosteret og de svenske Finner i det kjætterske Finland. Disse Feider foregaa fremdeles og ikke mindst heftigt nu, da der er Krig mellem Czaren og Johan den 3dje af Sverige. Solowetski Klosteret blev, som du ved, grundlagt 1429 og fik endnu større Privile" gier end dette Kloster har faaet. Men det blev ogsaa forpligtet til at beskytte Karelstranden og Byerne der mod røversk Overfald fra Finland. Til Klosterets Forsvar mod Overfald af Sørøvere lader Czaren nu, som du ved, bygge en Stenmur, der skal forsynes med 8 Taarne og gaa rundt omkring Kirkerne og alle Bygninger.

Imidlertid gjør de svenske Finner af gammelt Had til Russerne Røvertogter ind i Karelen mod vore rettroende Folk, og Solowetskerne undlade ikke at gjøre Gjengjæld.

Saaledes blev ogsaa jeg for omtrent 12 Aar siden som ung Officer sendt til Karelen med en99

Trop Kosakker for at beskytte Befolkningen mod de svenske Finner. Jeg maa tilstaa, at det var vilde og grusomme Folk disse Kosakker, som jeg havde at befale over. Ung og uvant med Krigens Rædsler søgte jeg ofte at afholde dem fra unødigt at myrde Mænd og Kvinder, medens de plyndrede deres Boliger. Undertiden lykkedes det mig ogsaa at frelse uskyldige. Men engang vi havde jaget en Flob svenske Finner tilbage fra Karelen, hvorhen de atter havde gjort et Røvertogt, og forfulgte dem ind imod Kajanatrakten, traf det sig saaledes, at en Del af mine Folk, en Fortrop, havde naaet frem til Gaarden Kuo-laniemi i Sotkamo, førend jeg kom efter. De havde overrumplet Gaardens Folk og som sædvanlig myrdet og plyndret. Derpaa havde de stukket Ild paa Husene. Jeg saa Ilden og sprængte afsted med mine Folk.

Gaarden ligger smukt til paa et fremstikkende Næs ved en stor Indsø. Husene og store Grantræer nede ved Søen speilede sig i denne saaledes, at det saa ud, som om det brændte ligesaa langt nede i Søens blanke Dyb som opimod Himmelens Skyer.

Idet jeg forbitret rider ind paa den brændende Gaard, bestemt paa strengere end før at tiltale

7*IOO

de blodtørstigste af mine Folk, ser jeg en Kvinde kjæmpe fortvivlet med en Kosak i Døren og paa Trappen at det brændende Hus. Manden i Huset havde de allerede dræbt, men Moderen klyngede sig dødelig saaret endnu til Kosakkens Ben for at redde et Barn, en liden Pige, som han vilde slæbe afsted med sig. Før jeg naaede frem, saa jeg ham hæve Spydet og støde det i Moderens Bryst, saa hun segnede om og slåp hans Ben, men i det samme rev Barnet sig løst og løb afsted hen over Gaardspladsen. Forbitret kastede Uhyret sit blodige Spyd efter Barnet og sprang afsted for at gribe det. Heldigvis streifede han blot dets flagrende Haar, og i samme Øjeblik var jeg der

med mine Folk.

»Uhyre!« skreg jeg, »vil du myrde et uskyldigt Barn?« og satte min Lanse for Mandens Bryst, saa han standsede.

Barnet klyngede sig til mit Ben og skreg op til mig med Dødsangest og Taarer i sit lille Ansigt: »Frels mig, frels mig!«

Jeg tog hende ved Armene og løftede hende op til mig paa Hesten. Stakkels Barn, hun klyngede sig i sin Angest tæt ind til mig og gjemte sig under min store Rytterkappe.

Gaarden brændte. Der var ingen, som tænkteIOI

paa at slukke Ilden, og de af Gaardens Folk, som ikke straks havde kunnet flygte, laa dræbte omkring i de brændende Huse.

Jeg befalede Tilbagetog indenfor Karelens Grænser, men hvad skulde jeg gjøre med Barnet, som jeg havde hos mig paa Hesten, en liden Pige paa 6—7 Aar?

Hun saa med Dødsangest paa mine Folk, naar nogen af dem kom mig nær, og klyngede sig med sine smaa Arme tæt ind til mig.

»Hold mig fast,« bad hun, »slip mig ikke, kjære, kjære, lad dem ikke dræbe mig!«

»Nei, Barn, ingen skal røre dig,« sagde jeg beroligende.

Trakten var øde, og Folk overalt omkring vare rømte. Jeg kunde derfor ikke sætte Barnet igjen paa den afbrændte Gaard. Hun vilde være omkommen af Kulde og Hunger; thi Folk vilde rimeligvis ikke saa snart vove sig did igjen. Jeg tog derfor Barnet med mig til Leiren.

Det var et yndigt lidet Pigebarn. Da vi steg af Hestene ved vor Leirplads, vilde hun ikke paa nogen Maade slippe min Haand, som hun omklamrede med begge sine.

»Hvad hedder du ?« spurgte jeg hende, da102

vi vare komne ind i mit Telt, og Skrækken var lidt forsvunden.

»Nita,« svarede hun grædende.

»Dine Forældre ere døde, stakkels Barn,« sagde jeg, »har du Søskende?«

»Nei, Fader og Moder havde ingen andre end mig.«

»Har du Slægtninge?«

»Nei, jeg ved ikke.«

»Jeg ved ikke rigtig, hvad jeg skal gjøre med dig, Nita, eller hvor jeg skal sende dig hen.«

»Send mig ikke bort,« • bad hun, »kan jeg ikke blive hos dig. jeg er saa bange alle andre Mennesker her, kan jeg ikke følge med dig? Jeg skal være snil Pige, og jeg hedder ogsaa Annita. Annita er mit rette Navn.«

Vi passiarede en Stund sammnn, men jeg kunde ingen Rede faa paa hendes Slægtninge. Kun saameget var klart, at hendes Forældre havde været almindelige Gaardmandsfolk, men vistnok velstaaende; thi Barnet var velklædt og velopdraget og fornuftigt for sin Alder.

Hun sov i mit Telt om Natten og var ikke at formaa til at gaa fra mig, saa bange var hun for mine vilde Folk. Saa modnedes den Beslutning hos mig at tage det forældreløse Barn med

ri°3

mig hjem til mine Forældre i Rusland. Jeg fortalte derfor næste Dag til mine Folk, at jeg fra nu af betragtede Annita som mit Barn og truede den Mand med Døden, som gjorde hende noget Ondt.

Da der ikke længer var nogen Sandsynlighed for, at de svenske Finner saa snart igjen vilde vove paa at gjøre

noget Indfald i Karelen, reiste jeg tilbage igjen til mit Hjem ved Bredden af Ladoga i Nærheden af Olonets, ikke langt fra Finlands Grænse, hvor min Fader eier et Gods med flere hundrede Livegne.

Mine Forældre bleve vistnok forundrede over, at jeg som Krigsudbytte førte med mig en liden Pige, men da de hørte de nærmere Omstændigheder, fandt de, at jeg havde handlet rigtigt og modtog Barnet med Venlighed.

Annita var baade et smukt og et elskværdigt Barn, og hun blev snart alles Yndling.

Efter et Aars Forløb havde hun lært at tale Russisk, kun med mig vilde hun helst altid tale sit Modersmaal, Karelsk, som jeg ogsaa kunde tale med nogenlunde Lethed.

Det var naturligt, at Barnet hang ved mig eller ikke var rigtig tilfreds, undtagen jeg var i hendes Nærhed. Jeg havde jo reddet hende, og04

hun betragtede mig som sin anden Fader. Hun kunde nok være munter og glad og vilter som andre Børn, naar vi gjorde Smaature sammen, men var jeg fraværende fra Gaarden, var hun taus og stille. Andre kunde rose hende, kjæle for hende eller dadle hende, men hun brød sig ikke stort derom. Kun naar Rosen eller Dadelen kom fra mig, gjorde det hende glad eller bedrøvet.

Hun blev undervist og i det Hele taget opdraget som Husets Datter. Undertiden underviste jeg hende selv, og hun var da altid flinkest.

Saaledes forløb flere Aar. Annita vokste op, og efterhaanden begyndte hun at betragte mig som sin ældre Broder. Jeg var jo ogsaa mere end i O Aar ældre end hun.

Som 15 Aars Pige blev hun sendt til et Kloster og forblev der i 3 Aar. Paa samme Tid opholdt jeg mig i Moskva i Ivan Wasilievitsch's Tjeneste og lærte baade ham og hans Søn, den fromme Feodor at kjende, samt mange andre, der dengang vare store og indflydelsesrige Folk ved Ivans Hof.

Jeg erindrer godt, at Annita slet ikke vilde reise til Klosteret. Jeg skulde reise først, og om Aftenen, Dagen før min Afreise, da vi skulde gaalos

tilsengs, lagde jeg min Haand paa hendes lille Hoved og sagde:

»Farvel Annita, Gud velsigne dig Barnl« Men hun klyngede sig ind til mig og udbrød:

»Tag mig med dig, kan du ikke tage mig med dig!»

Hun var naiv nok til at tro, at hun kunde reise med mig til Moskva, og at hun der skulde kunne styre Hus for mig.

»Jeg kan ikke tage dig med, Annita,« sagde jeg og forsøgte at tage min Haand ud af hendes.

»Jeg vil ikke reise til Klosteret!« udbrød hun med Harme og vilde ikke give Slip paa min Haand.

»Du maa reise,« sagde jeg. »Det kan ikke være anderledes, Annita. Jeg skal komme og besøge dig og se til dig. Sig mig saa Farvel og vær en fornuftig liden Pige,« sagde jeg, idet jeg bøiede mig ned til hende.

Hun slog Armene om min Hals, hulkede bittert og udbrød igjen:

»O, hvorfor kan du ikke tage mig med dig!«

Jeg løsnede blidt hendes Arme, gav hende et Kys paa Panden, og hun gik med min Moder ind paa sit Værelse.

Jeg sagde Farvel til mine Forældre om Afte-io6

nen, da jeg skulde reise meget tidlig om Morgenen.

Det var endnu ganske mørkt, da jeg stod op og gik ned i Dagligstuen. Da jeg kommer ind, ser jeg, at Annita staar der ved et lidet Bord, som var dækket til mig.

s Annita,« udbrød jeg, da hun kom mig imøde, »er du her Barn?«

»Ja«, sagde hun, »jeg vilde se dig før, du reiste.«

»Men hvorledes kunde du vaagne saa tidlig?«

»Jeg vilde først vaage paa mit Værelse, men jeg kunde ikke. Saa gik jeg sagte ind paa Pigens Værelse og lagde mig hos hende for at være vis paa at vaagne, og for at du ikke skulde reise, uden at jeg fik se dig. Er du vred paa mig?«

»Nei, Barn, jeg er ikke vred paa dig. Gud velsigne dig! Farvel endnu engang og gaa saa smukt ind og læg dig igjen!«

Grædende vendte hun tilbage til sit Værelse. Hun havde maaske endnu i sidste Øieblik næret et svagt Haab om, at jeg skulde lade mig bevæge til at tage hende med mig. Det gjorde mig hjertelig ondt for Barnet, men dét var jo en Umulighed at tage hende med til Moskva.107

Juleaften 1584 skulde vi begge igjen være hjemme paa Godset. Feodor var kommen paa Tronen, og jeg fik Tilladelse til at reise hjem og besøge mine Forældre.

Annita var kommen før mig og modtog mig sammen med min Fader og Moder, da jeg kom kjørende ind paa Gaarden.

Annita gik i sit 19de Aar og havde vokset saaledes, at hun nu var ligesaa høi som min Moder. Hun var en fintbygget, slank Pige med lyst, rigt Haar, der krøllede sig lidt ved Tindingerne. Hun bar endnu sin Nonnedragt og var paa de 3 Aar hun havde været borte, bleven smuk som en Madonna. Men der var især to Ting, som udmærkede Annita fremfor nogen anden Kvinde, jeg har seet, nemlig hendes store, smukke Øine, og hendes vidunderlige Smil. Naar Annita smilte, var der ingen Dødelig, hverken Mand eller Kvinde, som kunde modstaa hende. Jeg lagde ofte Mærke til, at naar hun kom ind, hvor flere vare forsamlede, var det ligesom om et Solglimt pludselig straalte ind i Værelset. Dst kunde hænde, at Selskabet før havde siddet taust og stille, men ved Synet af Annita fik alle Ansigter straks et Udtryk af Venlighed og Velvilje, og Stemningen blev snart munter og livlig.io8

Da jeg denne Gang kom hjem, sprang An-nita ikke, som hun ellers altid pleiede, vildt hen til mig og hang sig fast ved min Haand med begge sine, men hun stod ganske stille og rakte mig blot Haanden til Velkomst.

»Naa, Annita,« udbrød jeg, »er du ikke glad, fordi jeg er kommen hjem igjen?«

»Jo,« sagde hun, »jeg er meget glad,« og Smilet kom frem, idet hun saa op til mig. At se ind i disse Øine var som at se ned i den klareste Krystalkilde. Der var ingen Hemmelighed skjult nede paa Bunden. Ingen Lidenskab havde endnu forplumret dette Dyb. Hendes Blik var barnligt, rent, troskyldigt og fromt. Og naar hun langsomt aabnede sine store Øine til et Blik paa nogen, var det ligesom om man følte sig indhyllet i et vidunderligt, varmt, bedaarende Lys.

Jeg var meget høiere end hun og allerede dengang en stor og stærk Mand, saa jeg ofte med den største Lethed havde taget Annita op paa mine Arme og sprunget afsted med hende hen over Marken. Hun kunde da ellevild ruske mig i Haaret og raabe:

»Spring, Hesten min, spring, hurtigere hurtigere!«

Jeg fik ogsaa nu Lyst til at gjøre det samme109

og gjorde halvt Tegn til at tage hende op paa Armen, men Annita lo og sprang sin Vei.

»Nei Tak,« sagde hun, jeg er for stor nu, du kan ikke bære mig.«

»Jeg kan forsøge,« mente jeg.

»Nei da, du faar ikke Lov.«

»Skal jeg aldrig mere faa Lov til at bære dig?«

»Kanske en anden Gang.«

Næste Dag skulde jeg gaa hen og hilse paa vore Naboer, en fjærn Slægtning, som eiede Nabogodset. Husets

eneste Datter, en stor, kraftig Pige og jeg vare omtrent lige gamle og havde leget sammen som Børn. Mellem vore Forældre var det ogsaa for lang Tid siden op- og afgjort, at vi skulde gifte os med hinanden, saaledes at begge Godserne kunde forenes. Vi paa vor Side vidste dette, og det havde ikke faldt nogen af os ind at tænke paa at gjøre Indvendinger mod vore Forældres Bestemmelse.

Du ved jo, Fader Gurij, at en russisk Husbond er en Patriark og uindskrænket Herre i sit Hus og sin Familie. Ingen Mand har Ret til at gjøre Indvendinger mod hans Bestemmelser, ikke den Ældste i Byen, ikke Czaren selv. Husfaderen staar over de skrevne Love. Hans Hus erI IO

ikke blot en Fæstning, men ogsaa en Kirke, og enhver Handling af ham er privat og hellig.

»To Viljer i et Hus?« siger Russen.

»Nei, det vilde være umuligt, det gaar ikke an.«

Min Fader Ivan er en meget streng Mand, og ofte er han grusomt haard mod sine Livegne, som han behandler og betragter som Slaver. Hans Vilje er det eneste, som det kommer an paa. Ikke sjelden have de faaet føie Knutten, og der staar Skræk af ham baade iblandt Tjenerne og de Livegne i Landsbyen. Han befaler, og ingen tør komme med det mindste Munk af Indvending, hvadsomhelst det end maatte angaa. Vil han, at en ung Mand eller Pige skal gifte sig, saa maa de gifte sig, og faar nogen selv Lyst til at gifte sig, saa maa Fader spørges derom og efter hans Bestemmelse gaar det.

Min Moder er svag som et Siv, og heller ikke hun tør derfor nogensinde gjøre Indvendinger mod Faders Vilje. Bliver han forbitret, kan det endog hænde, at han banker sin egen Kone, aldeles som den simpleste Rus, der, som du ved, ikke sjelden gjør det samme eller endog saa hyppigt, at det engang hændte paa vort Gods, at en af vore Livegnes Hustruer kom til min Moder og med Taarer beklagede sig for hende111

over, at hendes Mand ikke længer pryglede hende. Hun frygtede for, at det var et Tegn paa, at han ikke længer holdt af hende.

Jeg tror, at min Moder holdt af Annita. Det var ikke muligt andet. Ogsaa alle Tjenestefolkene vare hende meget hengivne. Derimod viste min Fader sig i de sidste Aar undertiden temmelig barsk imod hende, og jeg lagde Mærke til, at der undertiden var et Lyn i hans Øine, naar han saa paa hende, som slet ikke bebudede noget Godt. Og hun paa sin Side var ogsaa bange for ham.

Jeg var igjen fraværende i Novgorod omtrent et Aars Tid. Nogen Tid før jeg skulde reise hjem igjen, fik jeg Brev fra Moder, og inde i dette laa en liden Billet fra Annita.

»Kjære Broder,« skrev hun, »kom snart hjem til os. Jeg er saa angest og bange, naar du ikke er her. Jeg har aldrig før syntes, at du blev saa længe borte som denne Gang. Din Fader har været venlig mod mig og foræret mig et Armbaand, men alligevel er jeg bange for ham, som jeg altid har været. Hvor jeg vil blive glad, naar du er her igjen. Jeg behøver ikke at se dig, men bare vide, at du er her. Jeg er saa tryg, naar jeg ved, at du er i Nærheden af mig, saai 12

jeg kan ty til dig og klynge mig til dig, som jeg gjorde, da du første Gang bragte mig hid. Jeg faar ingen Ro, ingen Fred, før du kommer tilbage til din lille Søster« Nita.

Dette Brev aabnede fuldstændig mine Øine. Jeg saa klart og følte dybt, hvad jeg havde anet vilde komme. Jeg var ikke det ringeste i Tvivl længer.

»Fader Gurij,« sagde Ambrosius, »du forstaar, at jeg elskede denne unge Pige, som jeg havde reddet, været Fader og Broder for, og at jeg ikke længer kunde tænke paa hende som Søster. Varmen i mit Hjerte havde fænget Ild og var blusset op i stærk Flamme.

Men du kan ikke godt forstaa Dybden af mine Følelser. Jeg var jo allerede den Gang en ældre Mand, og aldrig før havde jeg elsket nogen Kvinde. Det var med en Blanding af Angest jeg følte, hvor stærk denne Følelse var, og hvor forfærdeligt det vilde være, og hvor grænsesløs ulykkelig jeg vilde blive, om nogen berøvede mig Annita

eller tilføiede hende noget Ondt.

Jeg var adelig og en rig Mands eneste Ar-ving, og jeg havde i Moskva Adgang til mange Familier. Jeg havde seet mange Kvinder, og mange havde smilt til mig, men deres Smil var113

mat og blegt og intet imod det, som i mit eget Hjem straalte mig imøde paa Annitas Læber.

Jeg besluttede derfor straks at reise hjem igjen og aabent sige mine Forældre, at jeg elskede Annita, og at jeg vilde have hende til Hustru, hende og ingen anden.

»Men hvad vil Annita sige?« tænkte jeg paa Veien. »Hun har endnu aldrig hørt nogen Mand hviske Elskovsord. Kanske hun vil blive forfærdet. Kanske hun vil blive ligesaa bange for mig som for min Fader?«

Jeg kom igjen tilbage til mit Hjem og blev paa Trappen modtaget af disse tre, Fader kold og rolig, Moder omfavnede mig grædende, Annita var meget bleg, da hun rakte mig sin Haand. Jeg tog begge hendes Hænder i mine og saa ind i hendes smukke Øine, men hun slog dem straks ned denne Gang. Der maa have været noget i mit Blik, hun ikke havde seet før, noget af en Elskers Blik, som bragte hende til at slaa sine deilige Øine ned, idet en svag Rødme igjen steg op paa hendes Kinder.

Næste Dag sagde jeg til Annita:

»Kom, lad os gaa en Tur!« og vi gik sammen ud i Parken til hendes Yndlingsplads under en stor Eg, hvorfra man har Udsigt over Ladoga,

der udbreder sig som et Hav lige for ens Fødder. Naar vi spadserede alene sammen, pleiede hun ellers altid at være spøgende, spørgende, barnlig vilter og trække mig med sig snart hid snart did. Men denne Gang gik hun taus og stille ved Siden af mig.

»Annita,« sagde jeg, da vi havde taget Plads under Egen, »kan du erindre 12 Aar tilbage?«

»Ja, jeg erindrer alt, mine stakkels Forældre 1«

»Kan du erindre, da vi kom hid, hvor bange du var og hvorledes du klyngede dig til mig.«

»Ja, jeg erindrer det godt, jeg erindrer, at jeg den første Nat slet ikke vilde ligge paa Pigens Værelse, men at jeg græd, og at jeg absolut vilde have min lille Seng flyttet ind paa dit Værelse.«

»Men kan du erindre, hvad du engang sagde, medens vi gik her og spadserede sammen?«

»Nei, jeg ved ikke, hvad du mener, jeg har vist glemt det.«

»Men jeg erindrer det meget godt.«

»Hvad var det da, var det noget taabeligt?«

»Nei, det var ikke taabeligt, men, ser du, idet du holdt mig i Haanden og hoppede ved Siden af mig, saa du pludselig op til mig og sagde:115

»Ved du, hvad jeg skal være?«

»Nei,« svarede jeg, »det ved jeg aldeles ikke.«

»Jo,« sagde du med megen Alvor, »jegskal være din Kone, du og jeg skal være Mand og Kone.«

»Ja naturligvis« sagde jeg, »og du skal hedde Madam Feodora.«

»Ja, jeg var et rent Barn dengang,« sagde Annita, »et Barn, som legede med Dukker, jeg vidste ikke, hvad jeg sagde, ogsaa Dukkerne vare Mand og Kone, ser du.«

»Nei, du vidste det ikke, det er sikkert nok, men nu er du en voksen Pige, Annita, du er ikke længer noget Barn.«

»Ja, jeg er snart 20 Aar.«

»Og fornuftig.«

»Nei, ikke meget.«

»Og smuk.«

»Er det sandt?«

»Ja, det er sandt, du er endogsaa meget smuk, og derfor kan jeg heller ikke længer finde mig i at være din Broder.«

»Er du vred paa mig?«

»Nei, vred paa dig er jeg ikke, men der er noget, som jeg maa fortælle dig.«

8*116

»Hvad er det?«

»En Hemmelighed.«

»En Hemmelighed ! Det maa være morsomt at have en Hemmelighed. Jeg har ingen.«

»Det er ikke saa sikkert, at det altid er morsomt.«

»Hvad er det for en Hemmelighed? Vil du fortælle den til mig?«

»Ja, jeg vil fortælle dig den, men du maa ikke blive forskrækket. Det er den største Hemmelighed i mit Liv, Annita, og Hemmeligheden er den, at jeg elsker dig, Annita, jeg elsker dig dybt, alvorligt og inderligt, dig og ingen anden, nu og for hele mit Liv. Annita, nu spørger jeg dig, vil du blive min Hustru? Se paa mig, Annita, hvad siger du Annita? Du holder vel ogsaa lidt af mig, Annita, gjør du ikke?«

Annita bøiede sig skjælvende til mig.

»Er det sandt, Feodor, hviskede hun, at du elsker mig og vil have mig til Hustru? Sig det en Gang til I«

»Ja, Annita, jeg elsker dig, dig alene og ingen som dig i den hele Verden 1 Og du ?« sagde jeg, idet jeg trykkede hende ind til mig og kyssede det blege Ansigt, indtil der atter kom Roser paa Kinderne.

ril 7

»Feodor,« hviskede hun, »jeg har altid elsket dig, jeg har aldrig tænkt paa nogen anden end dig. Alt hos mig er dit og har været dit i mange Aar, Hjerte, Sjæl og Tanke er kun for dig.«

»Gud signe dig, Annital« udbrød jeg, i sidste Øieblik begyndte jeg at tvivle. Dersom du ikke havde kunnet holde af mig, Annita, vilde jeg være bleven meget ulykkelig, ja kanske et slet Menneske, ond, bitter og hadsk. Men ikke nu. Ved du, hvad det vil sige, at fange en Solstraale« ?

»Kan man fange en Solstraale?«

»Ja, Solstraalen er Smilet paa dine Læber, Annita, kan jeg fange det Smil for mit Liv, da er jeg reddet og vil blive et godt Menneske og en lykkelig Mand.«

»Da skal du have det, Feodor, det skal være dit, og for ingen anden som for dig.«

Solen var i det samme netop ved at gaa ned. Aftenen var rolig, der kom ganske svage Luftninger hen til os fra en hendøende Vind. Aldrig har det forekommet mig at Solen gik mere straalende ned, eller at Ladoga nogensinde har seet skjønnere ud end den Aften, da Annita tilstod mig sin Kjærlighed. Da Solen forsvandt i Ladogas Bølger, og Mørket rykkede frem over

1118

Himmelen, følte jeg, at om end den jordiske Sol blev borte, var der dog i min Sjæl oprunden en evig Morgenrødes Lys og Glæde. Gjennem den grønne Have vandrede vi tilbage til Huset.

»Men hvad vil Fader og Fedora sige?« udbrød Annita, da vi nærmede os Hjemmet.

»Imorgen skal jeg tale med mine Forældre og Fedoras Forældre,« sagde jeg beroligende.

Næste Dag gik jeg ogsaa til min Fader og fortalte ham, at Annita og jeg elskede hinanden.

»Jasaa,« sagde min Fader, »ja gjerne for mig.«

»Giver du altsaa dit Samtykke til, at vi gifte os?«

»Gifte dig med Annita,« udbrød han.

»Ja, jeg ønsker ingen anden til Hustru end hende.«

»Du har virkelig tænkt paa at gifte dig med Tiggertøsen Annita, ha, ha, ha!« lo min Fader haanlig og reiste sig op nær paa at bryde ud i voldsom Forbitrelse, men jeg saa, at han bekjæm-pede sig, han vidste godt, at hans kjære Søn ogsaa var en haard Hals og tænkte vel, at det kanske for det første var bedst at gaa frem med Lempe.

»Annita er fattig,« sagde jeg ganske rolig, men hun er ingen Tiggertøs, og hun er smukkereug

end nogen rig Pige jeg har seet og ligesaa velopdragen som nogen russisk Dame.«

»Hendes Opdragelse har jeg intet med at gjøre, men du vil altsaa bryde dit Ord til Fedora og sætte dig op baade imod min og Fedoras Forældres Bestemmelse?«

»Jeg har aldrig friet til Fedora eller givet hende noget Løfte. Det er bleven op og afgjort mellem eder, uden at vi ere spurgte derom eller have givet vort Samtykke dertil.«

»Ja, saaledes er det, og det skal ogsaa forblive dermed. Jeg giver ikke paa nogen Maade mit Samtykke til dit Giftermaal med en Tiggertøs. Dit Giftermaal med Fedora er bleven opsat længe nok, og derfor er det bedst, at det foregaar snarest muligt. For Annita skal jeg nok selv sørge. Det haster ikke med hende. Jeg skal nok i sin Tid sørge for en passende Mand til hende iblandt mine Livegne eller Tjenere f. Eks. Anton Kudsk eller en anden passende Karl.«

»Fader,« udbrød jeg forfærdet, »gjør det ikke, jeg beder dig sønligt og ydmygt, giv mig Annita til Hustru. Jeg forsikrer dig dyrt og helligt, at jeg ikke gifter mig med nogen anden Pige.«

»Snak og Sludder,« udbrød min Fader, »er du først gift med Fedora og Annita med Anton120

saa dunster dine romantiske Griller snart bort, og du vil senere takke mig.«

»Fader, spøg ikke eller haan os ikke. Før vil Annita dø end gifte sig med Anton eller nogen Livegen. Dertil har hun faaet for god Opdragelse, og hun har desuden igaar tilstaaet, at hun altid har elsket mig ligefra hun var io Aar gammel.«

»Lad mig om den Ting, jeg befaler her.«

»Ikke over Annita,« vovede jeg at sige.

»Tror du?«

»Hun er ikke din Datter og heller ikke Slave eller Livegen.«

»Hvem har opfød hende i 12 Aar?«

»Det har du og Moder gjort.«

»Saa tænker jeg, at vi ogsaa raader over hendes Fremtid.«

»Nei, naar det gjælder at bestemme over Annitas Fremtid, saa har jeg ogsaa et Ord at tale med. Jeg har reddet hendes Liv.«

»Aa ja, den Historie har jeg hørt dig fortælle engang før.«

»Fader, har du noget at bebreide Annita?«

»Nei, men jeg vil ikke, at min Søn skal blande finsk Bondeblod ind i vor Slægt. Jeg vil, at du skal. ægte en Pige, som er din Lige

(121

i Rang og Stilling, og det er netop Fedora Petrovna.«

»Men dersom jeg ikke kan eller vil,« vovede jeg at sige endnu engang.

»Ikke vill ikke kanl Du skal,« udbrød min Fader forbitret.

»Skal jegl«

»Ja, du skal. Jeg er Herre i mit Hus og min Familie. Du skal gifte dig med Fedora, om jeg saa skal lade dig føre bunden frem og prygles hen til Alteret. Ialfald giver jeg aldrig mit Samtykke til dit Giftermaal med Annita. Nu ved du Besked, og vi behøve ikke at tale mere om den Ting.«

»Endnu et Ord,« sagde jeg ydmygt. »Jeg er dit eneste Barn og din Arving, og jeg tør vel tro, at du har nogen Godhed for mig. Hvorfor kan du saa ikke gaa ind paa mit Hjertes kjæreste Ønske. Annita vil blive mig en troere og kjærere Hustru end nogen anden Kvinde, jeg kjender. Hvorfor skulle vi, som jo begge paa en Maade ere dine Børn, tvinges til at forbande istedetfor at velsigne dig?«

»Jeg skjønner dit eget Bedste for Fremtiden bedre end du selv. Det Hele er ikke andet end en øieblikkelig, romantisk Grille, og det varer122

ikke længe, førend du selv vil opgive den som en Daarskab«.

»Nei,« udbrød jeg, »ikke førend Annita eller jeg er død,« og dermed forlod jeg min Fader.

Ilde tilmode gik jeg ind til min Moder og fortalte hende om Sagen, og skjønt nok hun ogsaa helst havde seet, at jeg havde giftet mig med Fedora, tror jeg alligevel, at hun havde tilgivet os og skjænket os sin Velsignelse. En Moder tilgiver altid sin eneste Søn, og jeg er vis paa, at min Moder havde taget mit Parti, selv om jeg havde været baade Røver og Morder. Men hendes Mening havde intetsomhelst at sige ligeover for min Fader.

Jeg fortalte Annita, at Fader ikke vilde give sit Samtykke til vort Giftermaal, men jeg forsikrede hende atter og atter om, at hun og ingen anden skulde være min Hustru.

»Og du, Annita,« spurgte jeg, »hvad siger du?«

»Jeg,« sagde Annita, »han maa tage mit Liv, før jeg samtykker i at gifte mig med nogen af hans Livegne. Paa mig kan du stole trygt. Hverken Overtalelser eller Trusler kan bevæge mig. Jeg er din og skal aldrig levende tilhøre nogen anden Mand.«

Saaledes gik en Tid. Annita og jeg vare123

vistnok lykkelige i Bevidstheden om vor gjensidige Kjærlighed, men det gjorde os naturligvis ondt, at vore Forældre ikke deltoge deri med os. Fader var mørk og haard imod alle, og jeg talte sjelden med ham. Annita havde god Stemme og sang smukt vore russiske nationale Sange, men det var ligesom det gjorde Fader ondt og skurrede i hans Øren, saa han straks gik sin Vei, naar han hørte hendes Stemme.

Kort Tid efter kom der Brev fra et Handelshus i Novgorod, at jeg maatte komme did for at deltage i Ordningen af nogle indviklede Pengeaffairer i Anledning af en Arv, som var tilfaldt mig efter en afdød Onkel.

Annita var fortvivlet over, at jeg skulde forlade hende, men jeg forsøgte at trøste hende med, at det ikke kunde tage lang Tid, at jeg skulde skynde mig saa meget som muligt og ile tilbage igjen saa snart jeg kunde. Jeg forsøgte ogsaa at trøste hende med, at jeg nu fik en egen Formue, saa vi godt kunde gifte os, naar vi vilde, uanseet min Fader, og reise hvorhen vi vilde, kanske gjøre en Tur til hendes eget Barndoms Land.

Sagen tog imidlertid længere Tid, end jeg havde ventet, og der gik et halvt Aar, inden alt blev saaledes ordnet, at jeg kunde reise hjem igjen.124

Jo nærmere jeg kom Hjemmet, des mere ilte jeg afsted, og til Slutning kjørte jeg fra Station til Station som et galt Menneske.

Tror du paa Anelser, Fader Gurij ? Jeg ventede en Ulykke, jeg var forfærdelig angest, og jo nærmere jeg kom Hjemmet, desmere steg denne Angest.

Jeg kom hjem ud paa Eftermiddagen. Fader og Moder kom ud og modtoge mig. Jeg hilste paa dem, men saa ikke noget til Annita.

»Hvor er Annita?« spurgte jeg.

»Hun er ikke hjemme,« svarede min Fader.

»Er hun ikke hjemme" Vidste hun ikke, at jeg skulde komme idag?«

»Jeg ved ikke, kanske hun snart kommer.«

»Er hun gaaet ud?«

»Formodentlig.«

»Hvor er hun gaaet hen?«

»Jeg ved sandelig ikke, kanske hun er over hos Fedora.«

Jeg gik derover, men Annita havde ikke været der. Jeg sprang tilbage igjen og styrtede fortvivlet ind til min Moder og besvor hende at sige mig, hvor Annita var.

»Der er dog vel ikke hændt nogen Ulykke,« udbrød jeg.125

»Jeg ved ikke,« sagde min Moder. »Spørg din Fader.«

Jeg gik ind til min Fader og maa have seet underlig ud, der maa have staaet noget forfærdeligt afpræget i mit Ansigt; thi ogsaa min Fader blegnede.

»Hvor er Annita, hvor har I gjort af hende?« udbrød jeg.

»Jeg ved ikke, som jeg allerede har sagt dig,« svarede han undvigende.

»Ved ikke, ved ikkel saa sige I Alle. Hvem ved da, hvor hun er?«

»Ja, det er netop det, som ingen ved.«

»Er hun død, saa sig mig det ligesaa godt straks.«

»Nei, saavidt jeg ved, er hun ikke død.«

«Men hvor er hun da henne? I Guds Navn saa sig mig, hvad I ved, hvad er hændt?«

»Hun er forsvunden!«

»Forsvunden 1 hvorledes forsvunden?«

»For en Maaneds Tid siden blev hun borte, og vi have senere hverken hørt eller seet noget til hende.«

Jeg var nær ved at falde om, men jeg samlede mig igjen og gik lige tæt ind paa min

126

Fader, dødbleg og med afsindig truende Gebærder, saa han veg tilbage.

»Du vil vel ikke slaa din Fader?« udbrød han.

»Nei,« sagde jeg, »men jeg vil vide Sandheden. Hvor er Annita, hvor har I gjort af hende? Har du dræbt hende?«

»Som jeg siger dig, hun forsvandt for en Maaneds Tid siden, ingen ved mere.«

»Fader, det er ikke sandt. Du lyver for din Søn, du skjuler Ting for mig, men jeg vil vide Sandheden, om jeg saa

skal presse den ud af eder som Blodsdraaber.«

»Du faar gjøre, hvad du vil.«

»Har I da søgt efter hende?«

»Ja, din Moder og Tjenerne har søgt efter hende.«

»Og ingen Oplysning faaet?«

»Nei, ikke det jeg ved.«

Jeg for igjen afsted til min Moder, men hun tog Himmelen til Vidne paa, at hun intet vidste. Jeg løb omkring til Tjenerne og spurgte dem alle sammen om Annita, men jeg fik den samme Besked, at hun var forsvunden, og at ingen vidste noget om, hvorledes det var gaaet til.

Jeg sprang op paa hendes Værelse, men alt stod der urørt og uforandret, som om hun nylig127

skulde være gaaet derfra. Kunde hun have gaaet ud at spadsere og være bleven ihjælreven af noget vildt Dyr, røvet eller dræbt?

Jeg sov ikke den Nat. En kvælende Angest og dyb Kummer holdt mig lys vaagen. Halvt afsindig gik jeg den næste Morgen ned i Landsbyen og spurgte alle Mennesker, men ingen vidste andet at fortælle, end at hun var forsvunden. Jeg gik igjen op til Gaarden og spurgte efter Anton Kudsk, som jeg endnu ikke havde seet. Jeg fik det Svar, at ogsaa han var forsvunden

Frygtelig ophidset styrtede jeg ind til min Fader og havde nær forsyndet mig med at gribe ham i Struben og knuge ham ned paa Gulvet for at faa Sandheden ud af ham.

»Læg Haand paa din Fader,« udbrød han, »saa er du en rigtig Søn!«

Jeg blev afvæbnet.

»Har du begaaet en nedrig Forbrydelse, Fader,« udbrød jeg, »saa tilstaa det, saa sig det kun rent ud. Jeg ved ikke, hvad jeg gjør med dig eller mig selv, men Sandheden vil jeg vide.«

»Jeg har forsøgt at skaane dig,« sagde min Fader, »men naar du fremturer saaledes med Voldsomheder og Trusler, saa er det vel ikke andet for, end at du faar vide, hvad der er fore-

1128

gaaet. Sagen er simpelt hen den, at Annita og Anton Kudsk forsvandt samme Nat. Det gjør mig ondt at fortælle dig det. Men Pigen var jo oprindelig af simpel Ekstraction, og Anton har vel benyttet Tiden, medens du var borte til at vinde hendes simple Kjærlighed. Han var jo en vakker Karl og fra samme Land som hun, og saa har vel Tiggertøsen faaet ham til at flygte med sig tilbage til sit gamle kjætterske Fædreland, tænker jeg.«

»Det er ikke sandt!« skreg jeg, «det er en nedrig, afskyelig Løgn, og jeg tror det ikke. Var det sandt, reiste jeg efter dem og myrdede dem begge to, men det er ikke sandt.«

Jeg gik igjen ned i Landsbyen og brugte Trusler og Løfter til Voksne og Børn, men jeg flk intet ud af nogen. Den eneste, som vidste noget, mente de, maatte være Fader selv.

Der var ikke et eneste Øieblik den mindste Gnist af Tanke hos mig om Muligheden af, at Annita frivillig skulde have rømt med Anton. Jeg var saa overbevist om Umuligheden heraf, at jeg ikke engang straks lagde Mærke til eller tænkte over, at hun isaafald havde taget med sig flere af de Ting, som stode urørte igjen paa hendes Værelse. Havde hun rømt af Skræk for129

min Fader, vilde hun ogsaa have taget forskjellige Ting med sig, og hun maatte da kunne findes eller lade høre fra sig. Men var hun bleven røvet, bortført med Magt, stjaalet? Ogsaa da maatte jeg kunne finde hendes Spor. Jeg troede ikke for det første, at hun var død, og dette holdt ogsaa Liv i mig.

Jeg blev opmærksom paa, at en Hund, som var hende meget hengiven og som hed Karo, fulgte med mig, hvor jeg

gik og aabenbart ogsaa ledte efter hende. Dette var mig ogsaa et Tegn paa, at hun ikke frivillig var forsvunden. Den vilde have fulgt hende.

Jeg tog Hunden med mig, for at den muligens kunde komme paa noget Fodspor efter hende, og vi gjennemledte hele Huset, hele Parken, hele Landsbyen, hele Omegnen, men forgjæves. Jeg fandt ikke det allerringeste Spor.

»Vil du endnu ikke sige mig Sandheden?» spurgte jeg min Fader, da jeg kom tilbage. «Kan du ikke sige mig, om Annita er død, saa ved jeg da, hvad jeg har at gjøre?»

«Jeg kan ikke sige mere end jeg ved.»

»Du lyver, Fader,» udbrød jeg forbitret, »men det er det samme, jeg skal finde hende eller faa Rede paa hende. Jeg hviler ikke Nat eller Dag

før jeg finder hende, levende eller død. Men Gud straffe dig med evigt Samvittighedsnag, dersom jeg finder, at du har pryglet hende til Alteret med Antonl»

«Unaturlige Søn! du kan jo gaa og spørge Præsten.»

Jeg gik ned til Popen i Landsbyen. Som en Afsindig styrtede jeg ind i hans Værelse og spurgte:

«Har du viet Annita og Anton?»

Da han nølede med Svaret, greb jeg ham i Struben, slog ham i Gulvet og satte mit Knæ paa hans Bryst.

«Ud med Sandheden, Skurk,» skreg jeg, »har du viet Annita og Anton?»

Han forsikrede mig med alt hvad helligt var, at han ikke havde viet dem og intet vidste.

Jeg kunde ikke andet end tro ham. Havde jeg tvivlet om Sandheden af hans Ord, tror jeg, at jeg i den fortvivlede og forbitrede Stemning jeg var, havde holdt min Haand saalænge om hans Strube, at jeg havde kvalt ham.

Næste Dag forsvandt ogsaa jeg og blev borte et helt Aar. Jeg drog omkring overalt, fra Gaard til Gaard, fra Landsby til Landsby og spurgte alle Mennesker og udlovede Belønninger, om131

nogen kunde skaffe mig Underretning om Annita. Men alt forgjæves. Der var intet Spor at finde.

Jeg reiste til Finland, til Annitas Hjemsted og gjensaa Kuolaniemi, hvor jeg havde reddet hende. Gaarden var opbygget igjen og havde en ny Eier, men ingen havde hørt noget om Annita.

Jeg kom igjen tilbage til Hjemmet, lurvet som en Tigger, syg, udtæret, huløiet og fortvivlet. Jeg var ikke længer saa forbitret som før, men forfærdelig nedslaaet og trøstesløs. Jeg tiggede atter Fader om at sige mig Sandheden eller lade mig faa Vished om, enten Annita var død eller ikke.

«Jeg ved ikke,» sagde han som før.

Jeg reiste igjen afsted uden engang at sige Farvel til mine Forældre. Jeg undersøgte alle Klostre, men ingen Nonne bar hendes Navn, og ingen havde hørt noget om hende.

Jeg reiste til Moskva til Czaren, til den fromme Feodor, i hvis Tjeneste jeg havde været, og jeg anklagede min egen Fader, idet jeg fortalte ham, hvad jeg nu har fortalt dig. Han sendte Dommere til Olonets og lod min Fader forhøre, men han nægtede som før at vide noget om Annita, maaske han ogsaa bestak Dommerne, han var rig nok dertil.132

Efter 2 Aars Forløb kom jeg igjen tilbage til mit sørgelige Hjem.

«Du har anklaget mig for Czaren,» sagde min Fader.

«Ja,» svarede jeg.

«Du har villet faa din egen Fader straffet som Forbryder?»

«Ja, fordi du ikke har villet sige mig Sandheden.»

«Nu har jeg ogsaa et Ord at sige dig, og det det sidste mellem os.»

«Saa sig det».

«Enten gifter du dig med Fedora, eller jeg lader mine Tjenere jage dig herfra og gjør dig arveløs.»

«Jeg gifter mig ikke med Fedora.»

«Saa er du heller ikke længer min Søn.»

»Lad saa være,» sagde jeg, «der er intet, som længer saarer eller bedrøver mig. Jeg er døv og død for alle sønlige Følelser og alle Trusler. Ogsaa jeg har fattet min Beslutning.»

«Og det er, om jeg maa faa det at vide?»

»Jeg bliver Munk og gaar i Kloster. Jeg giver Afkald paa Gods og Formue og alt andet i denne Verden.»

«Og det for en Tiggertøses Skyld.»133

«Ja, for en fattig, uskyldig, forraadt Piges Skyld, for den eneste Kvindes Skyld, som jeg har elsket og som jeg har tabt, og som min egen Fader har berøvet mig.»

«Som du vil,» sagde min Fader, han troede vel ikke, det var mit fulde Alvor.

Jeg gjorde endnu en fortvivlet Reise for at finde Spor efter Annita.

Et Steds i Karelen fortalte man mig, at det en Søndag havde hændt, at da et ungt Par Reisende havde været i Kirke der paa Stedet og kjørte derfra, havde den unge Kone, da de kjørte over en Bro, styrtet sig i Elven eller faldt i den og druknet. Men hvad han eller hun hed, vidste man ikke. Jeg gik til Præsten der i Trakten og spurgte ham ud, men han kunde ikke erindre at have hørt Navnene Annita og Anton og havde ialfald ikke viet nogen, som hed saa.

Jeg kom atter tilbage til mit Hjem, men jeg kunde ikke holde ud at leve der. Hvor jeg stod og hvor jeg gik, blev jeg mindet om Annita. Jeg gik ud i Parken, hvor hun havde legt som Barn, og hvor hun som voksen Kvinde havde tilstaaet mig sin Kjærlighed. Jeg kastede mig ned paa Marken med Ansigtet mod Jorden og laa saaledes en lang Stund. Jeg græd ikke, men134

jeg havde en Følelse af Tomhed indeni mig, udenom mig, overalt. Af en grusom Haand var der ført et Slag, og mit Liv var hugget over som et Toug.

Saa sagde jeg Farvel til mine Forældre og mit Hjem og reiste til Solowetski for at blive Munk. Men der var for megen Tummel og verdslig Støi ved det store Kloster. Jeg fandt ikke Ensomhed nok, og jeg trængte til Ensomhed og til at se en Natur, der var lige saa gold, øde og trist som mit eget Indre. Saa vandrede jeg paa min Fod hid til dette øde Sted. Her vil jeg blive, og imorgen aflægger jeg Løftet. Annita maa være død eller, hvad der er endnu værre, levende død for mig, siden intet Spor har været at finde, og hun nu i 3 Aar ikke har ladet høre fra sig. Derfor vil jeg ogsaa dø bort fra denne Verdens Glæder og Sorger. Jeg er livstræt, træt til Døden og forsager alt.»

»Det er maaske alt skeet til dit eget Bedste, til din Sjæls Frelse,« sagde den gamle Gurij.

»Nei, nei,» udbrød Ambrosius heftigt, og sprang op fra sin hvilende Stilling. »Jeg kunde være bleven saa lykkelig ved Annitas Kjærlighed. Du ved ikke, ingen ved, hvad dette Barn var for JeU har vaaget om Natten ved hendes135

Sygeleie og følt, at hvis hun døde, vilde jeg miste noget, som ikke kunde erstattes mig. Jeg har baaret hende paa disse mine Hænder, og hun var mig dyrebarere end mit eget Kjød og Blod. Jeg levede og aandede helt og udelt 'i denne Kjærlighed. Den var mit Alt, min Fremtid, mit Haab, min Helligdom, mit Hjem.»

«Maaske du dog om en Tid kunde kommet til at elske en anden Kvinde og blevet lykkelig med hende.»

«Nei, aldrig. Jeg var ingen Dreng, der i et Øiebliks stormende Følelser fremstammede Løfter, som jeg ikke havde overveiet. Jeg var en voksen Mand, som med hele min Sjæl havde fæstet mig ved denne Kvinde.»

»Jeg forstaar godt, hvor tungt det maa have været at opgive dette jordiske Haab.»

>}Ja i °g du maa heller ikke tro, at jeg med Taalmodighed har hengivet mig i min bitre Skjæbne. Nei, der var Dage, da mit Hjerte oprørtes ved Tanken om ikke at være elsket af noget Menneske. Skal jeg tilstaa dig det, jeg har knurret mod Forsynet, jeg har næret strafværdige Følelser mod det, jeg har gjort det Bebreidelser. Men dette Oprør i mit Indre er nu forbi, saavelsom mine Forhaabninger. Jeg venter136

intet mere og haaber intet mere. Jeg har nu kun for Øie stille Hengivelse i Skjæbnen og ydmyg Selvfornægtelse.» »Og din Fader?» »Ja, ja, min Fader!» s Tilgiver du ham?»

«Ja, Gud forlade ham, hvad han har syndet imod Annita og migi»

«Det er rigtigt, min Søn,» sagde den Gamle. «saaledes skal dit Sindelag være, naar du iaften aflægger dit Løfte, og gid du da maa finde den rette Fred i Kirkens Skjød; thi Kirken alene kan skjænke dit saarede Hjerte Lindring her paa Jorden og din Sjæl evig Glæde hisset.»137 VII.

Klosterets Ødelæggelse Juleaften 1689*)»

Der var Krig mellem Johan den 3dje i Sve-rige og Czar Feodor Ivanovitsch. Vistnok var der sluttet en Vaabenstilstand paa 4 Aar fra 1585 til 1590. Men alligevel foregik der under Vaabenstilstanden i det smaa Feider mellem Karel-strandens Befolkning og Finnerne i svensk Finland. Tidlig paa Aaret 1589 havde Karelerne saaledes gjort Indfald i Finland henimod Kajana. For at hævne dette gjorde de svenske Finner ikke længe efter et Indfald i Karelen.

»De kom med Baade ned over Floden Kovda,« hedder det, »700 Mand stærke, hærjede og opbrændte de Karelske Byer Kovda, Umba, Keret og andre ved Havet beliggende Steder. Derpaa droge de videre sydover i den Kemske

*) Hos flere Forfattere findes Tiden for Klosterets Ødelæggelse angivet til 1590, men Brevet fra Vardø, som beretter om samme er fra Aug. 1590, altsaa maa Ødelæggelsen være foregaaet næst forudgaaende Juleaften.

1138

Volost og plydrede der alle Boliger. Herfra begave de sig tilbage op over Floden Kern.«

Atter gjorde Solowetskerne Gjengjæld, idet de med en Trop paa 1300 Mand gjorde Indfald i Finland og plyndrede flere Byer paa finsk Grund.

Finnerne paa sin Side hævnede igjen dette ved »henimod Juletider« at gjøre et Streiftog ikke østover mod Karelen, men nordover til russisk Laplands nordligste, ubeskyttede Kyster, til Enare, Peisen, Petschenga, Orafjord og Kola.

Troppen, hvis Størrelse ikke findes angivet, drog ud fra Kajanatrakten og er formodentlig først kommen til Enare, eller som det kaldes i gamle Dokumenter »Innier.« Her sloge de ihjæl blandt andre »Tykurn Thudesen, der gav Skat til Danmark, Sverige og Rusland« og efter Navnet at dømme maa have været en Nordmand.

Fra Enare have de rimeligvis langs Pasvig-elven eller dens Dalføre draget ned til Pasvig eller Klosterfjorden, hvor Boris og Glebs Kapel var bygget af Munkene i Petschenga. Her slog de ihjæl »4 Karle, 3 Drenge og 1 Kone.« Blandt Drengene nævnes Mikel Ottesen, som rimeligvis har været Nordmand, og Konen hed Oditte Andrisdatter, rimeligvis ogsaa en norsk Kvinde.139

Mærkelig nok have de skaanet Kapellet; thi det staar der endnu, medens de ellers brændte op baade Kirker og Huse.

Fra Peisen have de draget Søveien til »Bomeni« eller Bumandsfjordene paa Fiskerøen. De havde let for at faa Baade i Pasvigfjorden, da Munkene ogsaa der havde et Baadbyggeri.

Antallet af de Dræbte i Bomeni og hvad de ellers der ødelagde af Munkenes Eiendomme kjendes ikke, »da der ingen var tilstede,« hedder det i Brevet fra Vardø, »da Fjeldfogden kom der« efter Jul for at indkræve den sædvanlige Fjeldfinneskat eller saakaldte »Nordfjeldsskat.«

Fra Bomeni droge de til Petschengafjorden. I Mundingen af Fjorden, i Pakhusbugten, eller som den i Vardøbrevet hedder »Wikits,« laa Munkenes Skibsværft. Her satte de Ild paa Husene og brændte op alle de Baade, som de ikke havde Brug for. Inde i Bunden af Fjorden laa Jomfru-Mariakirken. Denne satte de ogsaa Ild paa efter at have plyndret de værdifulde Sager, som fandtes i den. Derpaa droge de opover langs Elven til selve Klosteret.

Did kom de Juleaften 1589 om Natten, netop som Apogrypnia holdtes i Kirken, og Ambrosius skulde aflægge sit Munkeløfte.140

De fleste af Munkene vare forsamlede i Kirken. Ligesaa en stor Del af Arbeidsfolkene, da alle, som kunde, gjerne vilde være tilstede, naar den af alle afholdte Ambrosius skulde aflægge sit Munkeløfte. Femten af Munkene skulle have været fraværende fra Klosteret, da det blev overfaldt, og disse undgik saaledes Døden. Rimeligvis have Munkene i Klosteret maattet faa høre Nys om den fiendtlige Trops Hærjinger, og de have vel gjort, hvad de have kunnet for at sætte sig i Forsvarsstilling, men de have vel neppe ventet at blive overfaldte om Julenatten.

Den høitidelige Indvielse tog sin Begyndelse, og Kl. 10 om Aftenen indfandt Ambrosius sig i Forkirken. Her afførte han sig sin hidtil brugte dagligdagse Dragt og blev staaende der blot iført sin Haarskjorte, uden Strømper, Sko, Bælte og Hovedbedækning, til Tegn paa, at han nu fuldstændig løsrev sig fra alt i denne Verden.

Derpaa kom samtlige Brødre ud til ham, hver med et tændt Lys i Haanden, hvilket skal betegne Evangeliet, der kommer til den angerfulde Sjæl. Han istemmer nu og synger Salmen: »Herre modtag mig i dine Faderarme!«

I Indgangen til Hieron kommer Klosterets Forstander ham imøde, »som en Fader ved sit141

Huses Dørtærskel,« og holder en Tale til ham, hvori han formaner ham til, »at aabne sit Hjertes Øren og give Agt paa Herrens Stemme, der nu opfordrer ham til at tage sit lette Aag paa sig. Han maa ikke glemme, at naar han nu med Bæven og Glæde aflægger sit Løfte, saa hører Frelseren selv, Guds Moder og alle Himmelens Hærskarer ethvert af hans Ord, der atter ville gjenlyde for ham ved Opstandelsen paa den yderste Dag.«

Indkommen i Hieron falder han paa Knæ, vendt imod Hieraton og Brødrene, der staa i en Halvkreds foran ham. Forstanderen spørger ham nu:

»Hvi est du hid kommen, Broder, at du knæler ned for denne Helligdom og dette hellige Broderskab?«

Han svarer:

»I Ønsket om at føre et helligt og selvfornægtende Liv.«

»Forlanger du at blive erklæret værdig til at optages som Munk og blive Medlem af Brødrenes hellige Samfund ?«

»Ja, med Guds Hjælp, ærværdige Fader,« svarer Novicen.142

Forstanderen billiger dette hans gode Forsæt, idet han siger:

»Ja i Sandhed, skjønt og herligt er det Værk, som du nu vier dig til. Gid du ogsaa maa fuldføre det! Men herlige Værker udføres ikke uden Møie, Forsagelse og Arbeide.«

Derpaa spørger igjen Forstanderen:

»Er det af egen, fri Vilje, at du kommer hid til Herren?«

»Ja, ærværdige Fader!«

»Ikke af Nød, ikke af Tvang?«

»Nei, ærværdige Fader!«

»Vil du forblive her i Klosteret og underkaste dig hele Munkelivets Forsagelse og Strenghed lige til din Dødsdag ?«

»Vil du lige til din Død bevare Lydighed mod din Forstander og dette Broderskab i Christo ?«

»Vil du bevare dig ren i Afholdenhed og Kydskhed?«

»Frasiger du dig al Eiendom og verdslig Forbindelse med Verden?«

Paa alle disse Spørgsmaal svarer Novicen med ydmyg Stemme i Bevidsthed om egen Svaghed, men med Haab om Bistand fra det Høie:143

»Ja, ærværdige Fader.«

Efter denne aabne Bekjendelse, der er beregnet paa at fjerne enhver Skygge af Tvivl om, at nogen Tvang finder Sted, taler Forstanderen atter til ham i nogle formanende Ord, idet han klart fremstiller for ham Munkelivets Betydning. Han foreholder ham atter Hovedreglerne for samme, nemlig Kydskhed, Ydmyghed, Lydighed og Selvfornægtelse. Han advarer ham mod de Fristelser, som Menneskets Arvefiende vil anfægte ham med, idet han idelig vaagen og i Drømme vil forespeile ham hans foregaaende Liv i Verden, dets Glæder og Sorger. Han nævner ham som følgeværdige Eksempler flere af Martyrerne, ja Herren selv, der for vor Skyld »fornedrede sig selv, saa han blev lydig indtil Døden«, og spørger ham endnu engang:

»Alt dette forpligter du dig altsaa til at overholde i Troen paa Guds Kraft, og du sværger at holde dette Løfte urokkelig lige til dit Livs Ende ved Jesu Christi Naade?«

»Ja, med Guds Hjælp, ærværdige Fader,« svarer atter den nye Guds Stridsmand.

Forstanderen holder nu en Bøn, hvori han-minder om Guds Barmhjertighed, da han talte til Israel:144

»Skulde end en Moder forglemme sit Barn, saa vil jeg dog ikke forglemme dig,« og han søger at styrke den nye Broders Sjæl med Løfte om guddommelig Kraft og Trøst fra den Hellig-aand under hans kommende geistlige Anstræn-gelser.

Derpaa peger Forstanderen hen paa et Evangelium, som ligger paa et Bord og skal betegne Kristi Nærværelse, idet han atter minder ham om, at han selv af egen, fri Vilje har forlangt at indtræde i Munkestanden.

Saa tager en af Brødrene, som dertil er udnævnt, en Saks, som ligger paa Evangeliet og leverer den til Novicen. Denne leverer ham den tilbage igjen. Dette gjentages 3 Gange. Naar Munken 3dje Gang modtager Saksen af Novicens Haand, klipper han lidt af hans Haar bort fra Panden i den hellige Treenigheds Navn til Tegn paa, at dermed ere alle kjødelige Lyster afskaarne, idet han siger:

»Glem aldrig, med hvem du nu formæler dig, til hvem du gaar hen, og hvem du frasiger dig.«

Medens samtlige Brødre sagte synge »Gos-podi pomilui,« Herre forbarm dig, ifører nu Forstanderen den nye Broder Munkedragten, af

r145

hvilken hvert enkelt Stykke, Kufte, Bælte, Hætte, og Sandaler etc. har sin særlige symbolske Betydning. Hvergang han har iført ham en ny Del af Dragten, vender han sig mod Brødrene og siger:

»Lader os bede for ham: Herre forbarm

dig 1«

Efter at han fuldstændig har iført ham Munkedragten, holder han en Bøn, hvori han anraaber Herren om, at han vil »indføre denne sin Tjener i sit aandelige Hus, at han vil optage ham i sin Hjord, at han vil rense hans Sind fra alle kjødelige Lyster, og at han altid vil lade ham komme ihu den Velsignelse og den himmelske Glæde, som venter Guds Venner og alle dem, der i Munkelivet korsfæste sit Kjød for Himmeriges Riges Skyld.«

Derpaa istemmer Forstanderen og samtlige Brødre tilligemed Novicen en gammel, smuk, russisk Salme:

»Omtumlet paa Livets stormfulde Hav flygter jeg hid til

denne Havn.

Herre, lad mig her finde Fred og Balsom for mit Hjertes

Vunder !

Med mine Taarer, o Herre, vil jeg aftvættte mine Synders

Skyldskrift.

Og mit Liv herefter skal være viet dig, o Herre, i Bod

og ydmyg Bøn.

Men Fienden vil komme for at forlokke og bedrage min

svage Sjæl.

Herre, hjælp mig da med din Kraft, at jeg ei maa bukke

under !

Jeg er et Faar af din Hjord, o Herre, og til dig tager jeg

min Tilflugt.

Tag imod mig Vildfarende, o Gud, og forbarm dig over

mig !« etc.

Derpaa læses op afBrevet til Eph. 6, 10—17., af Matth. 10, 37, 38 og 11, 28, 30. Nu lægger Forstanderen under Bøn et Kors paa Novicens Bryst og Skuldre og erindrer ham om Christi Ord Matth. 10, 38. Han rækker ham derpaa et tændt Vokslys, og med dette i Haanden maa han blive staaende foran et Christusbillede, indtil Communionen begynder.

Idet han rækker ham Lyset, siger han (Matth. 5, 16): »Lader saa eders Lys skinne for Menneskene, at de se eders gode Gjerninger og ære eders Fader, som er i Himmelen.«

Der stod nu kun tilbage, at Ambrosius sammen med Forstanderen og Brødrene skulde nyde Sakramentet og samtlige derpaa give ham Broderkysset til Tegn paa, at han nu var optaget som Munk og Broder i deres Samfund.

Men Kl. 11 blev den højtidelige Handling pludselig afbrudt, idet nogle af Arbeidsfolkene kom styrtende ind i Kirken og skreg:147

»Fienden er for Portene U og Dundring af Øksehug paa Plankemuren kunde i det samme høres lige ind i Kirken.

Fra den høitideligste Stilhed blev der nu den vildeste Larm. Klostertjenerne styrtede ud af Kirken og løb til sine Boliger for at væbne sig med hvad Vaaben de havde, medens Fienden hamrede løs paa Porten i Plankegjærdet, der omgav Kirken og Bygningerne. Det varede heller ikke længe, førend Røverne sprængte denne og styrtede ind i Gaardsrummet. Bedre bevæbnede med Sværd og Bøsser overmandede de snart Klostertjenerne og dreve dem dels tilbage til Kirken dels ind i deres egne eller Munkenes Boliger. En Del af Røverne forfulgte dem her fra Værelse til Værelse og myrdede de saagodtsom værgeløse Folk, hvorpaa de plyndrede, hvad der syntes dem at have nogen Værdi, og tændte saa Ild paa Bygningerne.

Imidlertid vare Munkene med nogle af Tjenestefolkene forsamlede inde i Kirken. Troppens Anfører med en Del af Røverbanden havde brudt op den tynde Væg, hvorigjennem man kom ind i Kirken, men Dørene ind til Hieron vare solidere og modstod en Stund deres Angreb. Fien-derne vidste naturligvis godt, at Penge og andre

Kostbarheder maatte findes i Kirken og fornemmelig inde i Hieraton eller Sakristiet. De omringede derfor Kirken for at ikke nogen skulde slippe ud af nogen Løndør, medens de hamrede løs paa Døren til Hieron for at komme ind.

Imidlertid brændte Munkenes og Tjenernes Boliger, saaledes at Røgen slog hen mod Kirken og indhyllede baade Beleirerne og de Beleirede i en hvid Skaadde.

Dørene modstode naturligvis ikke længe Røvernes Øksehug. De splintrede dem og stormede ind i Hieron, hvor de værgeløse Munke stode samlede i sine Prestedragter med Forstanderen, Oldingen Gurij i Spidsen. Han, den ærværdige Gamle knælede ned og hævede et forgyldt Kors afværgende mod Fienden, idet han bad om Naade for sig og sine værgeløse Brødre. Men han blev straks uden Barmhjertighed nedhugget af Anføreren og Korset revet ud af hans Hænder. Derpaa gik det løs paa de øvrige og de nedhuggedes Mand for Mand.

Der var kun en, som gjorde alvorlig Modstand. Ambrosius havde faaet Tid til at springe ind i Hieraton, iføre sig Pantserskjorten og gribe Sværdet. Saaledes væbnet styrtede han frem gjen og standsede nogle af Røverne, som holdt149

paa at myrde de sidste af Munkene. Han huggede om sig og værgede sig tappert, med Ryggen dækket mod Hieraton, medens Ligene af hans døde og halvdøde Brødre laa dyngede op foran hans Fødder og hele Kirkegulvet flommede af deres Blod.

Som skudt ud af en Kanon springer der pludselig ud af Sakristidøren en Mand til hans Undsætning, Det er den store, stærke Kvæn Jussi, hans gode Ven. Han er kommen ind ad en Løndør og har væbnet sig med en lang, tung Jernstang. Med denne springer han frem foran Ambrosius, svinger den med sine Kjæmpekræfter og slaar saa vildt om sig med den, at han ned-meier som Straa flere af den fiendtlige Trop og driver de andre tilbage. Men som en Bisværm omringe de ham igjen fra alle Kanter, saa han til Slutning dødelig saaret vender sig om mod Ambrosius, falder over mod ham og hvisker:

»Flygt, Unnas venter, Løndøren 1«

Mere flk han ikke sagt, før han 10 Gange var gjennemboret.

Ambrosius hoppede over Sakristiets Halvdør og fik den øverste Halvdel slaaet igjen, saa han endnu var reddet et Øieblik. Idet samme aabnes150

en Løndør, der førte ud til Baggaarden, og Un-nas's skrækslagne Ansigt titter ind.

»Kom, koml« hvisker han.

Sakristidøren knagede og styrtede ind i det samme Ambrosius forsvandt igjennem Løndøren, der stod saaledes til, at Fienden ikke havde opdaget den og stillet Vagt ved den. Men for at slippe igjennem Plankegjærdet, der omringede hele Klosteret, maatte Unnas og Ambrosius springe over de brændende Ruiner af en Del af Tjenerboligerne.

Unnas sprang først over, og hans Finnedragt og tykke Hue reddede ham for Flammerne, men Ambrosius, som var barhovedet, forbrændte sig i Ansigtet, uagtet han holdt for sig med Hænderne.

De slåp igjennem en mindre Dør, der fandtes i Plankegjærdet og løb langs med dette i Røg og Mørke ned imod Elven, medens Røver-troppen holdt paa at plyndre i Sakristiet.

Nedkomne til Elven, sprang Unnas først ud paa et Isflag efter at have kastet et Toug til Ambrosius. Fra Isflag sprang han til Isflag og naaede paa den Maade over til en liden 0 midt i Elven. Ambrosius, som var tyngre og ikke saa lethoppende som Finnen, faldt snart nedi,151

udmattet, saaret og næsten blindet, som han var efter Kampen, men han havde Touget bundet om Livet, og dels blev han trukket af Unnas, dels trak han sig selv over til Stranden, hvorfra Finnen ledede ham op til en Gamme

eller Jordhytte, som stod paa Øen. Der var to Øer ude i Elven ligeoverfor Klosteret, og de findes der formodentlig endnu den Dag idag, dersom ikke Elven har forandret sit Løb og revet dem med sig.

»Paa disse to smaaøer,« hedder det udtrykkelig i Vardøbrevet, *>stod der to Gammer, som bleve i Behold, da Svensken ikke kunde komme der.«

Unnas og Ambrosius vare saaledes for det første reddede. De saa nu fra sit Tilflugtssted, hvorledes ogsaa Kirken brændte. Røverne havde sat Ild paa den, efter at have plyndret, hvad der havde noget Værd. Kirken med Klosterbygningerne dannede nu tilsammen et stort Ildhav> hvorom de kunde se sorte Skikkelser bevæge sig paa Sneen.

Næste Morgen, Juledag, var der intet andet end rygende Ruiner tilbage af Kirken, Bygningerne, Ladegaarden og Møllen. Alt, hvad Røverne kunde slæbe med sig og have nogen152

Nytte af, havde de røvet. Resten brændte de op.

I Vardøbrevet opregnes 41 af de dræbte Munke ved Navn. »Disse efterskrevne,« hedder det, »haver Svensken ihjælslagit af det Munkekloster ved Navn Pesantz: Den øverste Munk Hegumenen Gurij. Tre Prester ved Navn Packum N. Foser og Jonno N. samt følgende Munke:

Fedosra. Nakarij. Phefyl. Annodij. Annopher. Samson. Jiuda. Felofe. Annisse. Jermandt. y Joff. Serop Jon. Jiop. Yfsmaina. Saufua. Spiridon. Sauatte. Kyrilaa. Semion. Alexander. Kalistrath. Ambrosia. Gjermandt.

Daniel. Fegnast. Moiesse. Føderich. Lauriuan. Gjørras fy. Abraham. Derofey. Ploien. Juffrin. Fedossij. Pauessy. Annorij. Filimion.

Ligesaa findes Navnene opregnede paa 5 r af Tjenerne eller Lægfolkene, som bleve dræbte, nemlig:

Mikifar. Jepser. Pratter. Sauffua. Anthonii. Ortyn. Komman. Jiepser. 5 JfFuaner. Arist. Arttime. Jerafife. 2 Foeder. 3 Mickitaa. Agennatt. Mytrink. Rodinan. 2 Gabriel 2 Kostenthin. Lura. Lenantte. Fedodt.153

Jefim. Parfey. Michefar. Faaman. Gabriel. Dementte. Artyme. 2 Steffan. Andres. Annanis. Amilian. 2 Steffan. Philiips.

Cornille. Daniel. Forsaa. Mickulla.

Arekup. Isdan.

Efter andre Kilder dræbtes i det Hele 51 Munke og 65 Tjenere, efter andre endnu flere.

De fleste af disse Navne ere russiske. Kun et Par er maaske finske eller norske.

I Ladegaarden dræbte de »to Kvinder ved Navn Kyllinna og Fefemj,« formodentlig Budeier, der passede Kvæget.

Hermed var Røvernes Ærinde udrettet, og de droge igjen nedover til Fjorden. Herfra droge de over til »Urze,« hvormed formodentlig menes Orafjorden, og her »sloge de ihjæl 5 Karle, 3 Drenge, 5 Kvinder og 4 Piger.« Blandt Karlene nævnes ved Navn Jørgen Ifiersen, Iver Ottesen og Thimofe Mickeisen, der rimeligvis have været Nordmænd. Blandt Kvinderne nævnes Marin Iffuans Datter, maaske ogsaa en norsk Kvinde.

Navnene paa de øvrige synes at være russiske. Dette Streifkorps skaanede saaledes hverken Mænd eller Kvinder, men dræbte, hvad dræbes kunde.

Fra Orafjorden droge de mod den allerede154

dengang noget befæstede Stad Kola. »Did kom de 3die Juledag. Men de beleirede Indvaanere gjorde et Udfald og Barbarerne bleve fuldstændig slagne. 60 af dem bleve dræbte og de øvrige flygtede paa Baade op over Tulom Elven.« Denne kommer fra Indsøen Nuotjavre, og herfra have de formodentlig draget sydover igjen til Kajanatrakten, hvorfra de vare komne. Ialfald findes der intet berettet om deres senere Færd.

Unnas og Ambrosius vare maaske ikke de eneste, som undgik Døden ved Ild eller Fiendens Sværd. Det er ikke

umulig, at en eller anden af Munkene eller Tjenerne ogsaa kan have reddet sig ved Flugt, men derom vides intet bestemt.

Ambrosius laa syg paa en Brisk med Bind for Øinene. Hans Haar var næsten afsvedet og hans Hænder og Ansigt saa forbrændt, at han næsten var ukjendelig. Unnas gik næste Dag over til Ruinerne. Det havde frosset om Natten, saaledes at Isen paa Elven nu bar ham. Der fandtes ikke andet tilbage af hele Klosteret end rygende Brande og halvt opbrændte Lig inde imellem Ruinerne.

En Del Klæder og andre Sager vare trukne fra Munkenes Værelser ud paa Sneen og havde155

tjent Røverne til Natteleie. Maaske de ogsaa havde tænkt at tage en Del af disse Sager med sig, men saa igjen kastet dem fra sig. Unnas tog en Del af disse Sager med sig over til Øen, saaledes at baade Ambrosius og han selv fik noget at hvile paa.

Ladegaarden var, som allerede bemærket, ogsaa opbrændt og Kreaturene dræbte. En Del af de slagtede Kreaturer havde Røverne forsynet sig med, Resten var kastet i Ilden.

Ambrosius og Unnas behøvede dog derfor ikke at sulte. Der fandtes i en Bod ude paa Øen en hel Del saltet Fisk. Munkene havde nemlig om Sommeren Laksestængsel ved Øerne, og det kunde undertiden hænde, at en eller flere af dem sammen med nogle af Tjenerne opholdt sig der i flere Dage. Der fandtes derfor ogsaa Gryde og nogle Kjøkkensager i Gammen, saaledes at hverken Ambrosius eller Unnas behøvede at frygte for at fryse eller sulte, indtil der atter kom Folk til Stedet.

Efter nogle Dages Forløb kom ogsaa de fleste af de fraværende Munke tilbage og fandt til sin Forfærdelse Klosteret i Ruiner og deres Brødres halvt forbrændte Lig inde imellem disse. De maatte indtil videre bo i en »Badstue, som156

stod noget fra Klosteret,« og var bleven skaanet eller maaske ikke lagt Mærke til af Røverne.

De fik for det første nok at gjøre med at begrave sine dræbte Brødre og Tjenestefolk.

VIII. Gj ensyn.

Pilegrimsvandringer ere meget almindelige i hele det russiske Rige. Mænd, Kvinder og Børn vandre i Flok og Følge fra Kloster til Kloster eller fra det ene hellige Sted til det andet for at forrette sin Andagt der. Der findes Individer, selv iblandt Kvindekjønnet, som tilbringe hele sit Liv paa Pilegrimsvandringer, skjønt de kunne være i Besiddelse baade af Hus, Hjem og Formue. En forunderlig Trang driver dem afsted. De ere ikke før hjemkomne fra en Reise og have udhvilt sig nogle Dage, førend de atter maa afsted for under Savn og Besværligheder at vandre til et nyt Sted, hvor denne eller hin Helgen er begravet, eller hvor dette eller hint berømte Skrin findes med Reliqvier af denne eller hin Martyr.

Mange Pilegrime, endog Krøblinge, der slæbe sig møisommelig frem, gjøre saadanne Valfarter157

ifølge et Løfte og i Haab om ved et saadant Løftes Opfyldelse at blive helbredede for en eller anden Sygdom.

En Pilegrim er et helligt Væsen i en Russers Øine. Ingen Dør, hverken den Riges eller Fattiges er lukket for ham eller hende, ingen Stemme hæver sig mod dem.

Man anser det tvertimod for en Lykke og Velsignelse eller et godt Varsel, at en Pilegrim træder over Husets Tærskel. Man giver ham gjerne Logis og hjælper ham paa Vei videre frem til sit Maal.

Der er ingen, som ikke har en eller anden Synd paa sin Samvittighed, eller som ikke føler sig lidt lettet ved at yde en Gave til Kirken og faa en Forbøn af en from Mand eller læst en Sjælemesse for en Afdød. Den, der ikke selv kan reise, sender derfor ofte med Pilegrimer Gaver til forskjellige Klostre for at der kan bedes for ham ved dette eller hint hellige Skrin. Den fattige sender ikke sjelden sin sidste Kopek i samme Øiemed. Men baade den Rige og den Fattige ere overbeviste om, at en Pilegrim heller vilde dø end bedrage dem.

Blandt andre Steder foregaar der ogsaa den Dag idag aarlige Pilegrimsfarter til Solowetskiklo-steret. Nu for

Tiden er det en let Sag at komme58

did, da der stadig gaar Dampskibsfart mellem Archangel og Øen, hvor Klosteret ligger. Men i gamle Dage, da de her omtalte Begivenheder foregik, maatte Pilegrimene ofte vente længe, før de ved en eller anden Baadleilighed kunde komme over til Øen.

Fra Solowetski udstrakte de ivrigste Pilegrime sine Vandringer endogsaa op igjennem russisk Lapland til Kola og derfra til det for sin fjerne Beliggenhed og sin Hellighed berømte Kloster ved Petschenga-Elven, hvor den hellige Tri-fon var begravet.

Saaledes hændte det ogsaa i 1589 ved Juletider, at der kom en Pilegrimsskare til Kola netop straks før det svensk-finske Streifkorps efter at have ødelagt Klosteret, sloges tilbage fra Kola og rømte nedover langs Tulom Elven.

Blandt Pilegrimene var der baade Mænd og Kvinder, baade Rige og Fattige. De fortsatte Turen fra Kola til Petschenga dels tilfods dels ved Hjælp af Rensdyr, hvormed de rettroende Lapper skydsede dem eller som de overlod dem til Afbenyttelse. Pilegrimene vidste endnu intet sikkert om, at Klosteret var ødelagt.

Blandt Pilegrimene var der en ung Pige, som udmærkede sig blandt de andre Kvinder ved sit

C

159

noget blege men usædvanlig fine Ansigt. Sorg-havde aabenbart tæret paa dette-Ansigt, saa Kinderne ikke havde sin rette Fylde. Men der straalte en dyb Glød af Begeistring frem af de smukke Øine, og hendes Smil var som en Velsignelse for enhver, der fik opfange det. Hun bar Nonnedragt og blev betragtet af Pilegrimene som en Helgeninde. Hun havde sluttet sig til Troppen i Olonets og siden taalmodigt delt Savn og Besværligheder med dem. Hun pleiede de Syge og trøstede de Bedrøvede og betragtedes med Kjærlighed og Ærefrygt af hele Skaren.

Pilegrimene bleve naturligvis høist forfærdede, da de droge over Petschenga Elven, som nu var belagt med Is, og istedetfor et prægtigt Kloster med Kirker og Bygninger og Logishuse for Pilegrime, intet andet saa for sig end en Hob sorte Ruiner af nedbrændte Bygninger og indimellem disse endnu ikke begravede Menneskelig.

Nogle af de fraværende Munke vare vistnok komne tilbage og havde Tilhold i en Badstue, men de havde endnu ikke vundet med at faa alle Ligene frem af Ruinerne og begrave dem. Det var naturligvis en from Gjerning for Pilegrimene at bistaa dem hermed.

Den unge Pige lyttede med ængstelig Op-i6o

mærksomhed til, da Navnene paa de .dræbte Munke bleve opregnede.

Hun drog et Lettelsens Suk, da hun hørte, at der ikke var nogen af dem, som hed Feodor, men paa hendes Spørgsmaal, om nogen af de Gjenlevende hed saa, fik hun ogsaa benægtende Svar.

»Søger du en Slægtning?« spurgte en af Munkene.

»Ja,« svarede hun, »han skulde findes i Solo-wets eller her. Men i Solowets var han ikke. Derfor ventede jeg at finde ham her.«

»Hvorledes saa han ud?«

»Han var en høi, vakker, kraftig Mand med et smukt, rigt Haar og et Ar i Panden.«

»Kanske det er Ambrosius, som ligger syg over paa Øen«.

^Nei, han hed Feodor Ivanovitsh,« sagde den unge Pige.

Imidlertid kom ogsaa Unnas over fra Øen for at se Pilegrimene og tale med dem. Men der var kun en, som han nogenlunde kunde komme ud af det med, nemlig den unge Pige, som foruden Russisk ogsaa talte Karelsk.

Han fortalte hende da, at der i en Gamme ude paa en 0 i Elven laa en stakkels Munk medi6i

forbrændt Ansigt og Hænder og spurgte hende, om ikke hun eller nogen anden havde et eller andet Lægemiddel, som kunde hjælpe ham.

»Lægemidler have vi lidet af,« sagde hun »men jeg har i Klosteret lært at 'pleie Syge og eg skal gaa med dig over og se til ham.«

Paa Veien fortalte Unnas hende, at den Syge engang havde reddet hans Liv, og at han skulde være bleven optagen som Munk og have aflagt sit Løfte netop den Nat, da Klosteret blev overfaldt og ødelagt af Røverne.

Paa en Brisk inde i den noget mørke Jordgamme laa Ambrosius med Bind for Øinene.

Unnas fortalte ham nu, at der var kommen en Flok Pilegrime, som ikke havde vidst noget om Klosterets ødelæggelse, og at der blandt disse var en ung Kvinde, en Nonne, som forstod sig paa Lægekunst, og som havde været saa venlig at gaa med ham, og at hun nu var der for at se paa hans Saar.

»Tak,« sagde Ambrosius.

Den unge Pige nærmer sig Leiet og løser forsigtig lidt paa Bindet over Øinene. Den Syge kan ikke aabne dem, da der har sat sig Skorpe af Brandsaarene næsten over hele Ansigtet. Hun vinker til Unnas og siger til ham, at han skal

bringe hende noget Vand, for at hun med sit Lommetørklæde kan vaske og rense Saarene i den Syges Ansigt.

Ved Lyden af den fremmede Kvindes Stemme reiser den Syge sig pludselig op i siddende Stilling. Der var noget i denne Stemme og i Lyden af de karelske Ord, som hun udtalte, der gav Gjenklang i hans inderste Sjæl. Men han lod sig igjen med et Suk falde ned paa Leiet.

»Jeg drømmer,« sukkede han.

Da den unge Kvinde har modtaget Vand-skaalen fra Finnen, dypper hun sit Lommetørklæde ned i den og lægger sig paa Knæ foran den Syge. Hun løser forsigtigt lidt mere af Bindet og begynder at vaske Panden, men med engang bliver hun bleg som et Lig, slipper Tørklædet og folder Hænderne. Har hun ikke seet dette Ar i denne Pande mange Gange før?

»Gud i Himmelen!« udbryder hun, »men det er ikke muligt!«

Hun reiser sig op, hun aander dybt og ser paa denne Mand, denne Pande, disse Hænder. Hun bøier sig ned igjen, famler omkring hans Hals og trækker et lidet Kors frem i en Snor. Hun gjenkjender Korset. Der staar hendes Navn paa det. Det er en Gave fra hende selv.IÖ3

»Feodor!« udbryder hun i Angst og Tvivl, »Feodor Ivanovitsh,« siger hun igjen, »er det dig, er det du, som ligger her syg og forbrændt?«

»Hvem taler her, hvem er her?« udbryder den Syge, »hvem er du?«

»Annital« siger hun sagte.

»Annita!« udbryder den Syge. »Unnas,« raaber han, »hvor er jeg, er jeg død eller levende, og hvem er det, som taler til mig?«

»Feodor,« hvisker Annita, idet hun falder paa Knæ ned ved hans Leie og kysser hans Pande, »jeg er Annita, din Annita, den forsvundne Annita, og Gud være lovet i al Evighed, at du er i Live, og at jeg har fundet dig!«

Den Syge ligger ganske stille en Stund aldeles overvældet af sine Følelser.

»Er det sandt, er det virkelig dig, Annita, eller drømmer jeg, fantaserer jeg, er jeg bleven afsindig ?«

»Nei, det er mig, Feodor, lys levende, og jeg er kommen hid med en Pilegrimskare. Jeg kommer lige fra dit Hjem.«

»Jeg maa se dig,« siger den Syge og vil tage Bindet fra Ø'nene.

»Nei, nei, Kjære,« siger Annita og holder

hans Hænder tilbage, »du maa ikke forsøge paa

il*164

at aabne dine Øine, dit Ansigt er forbrændt, det er farligt, du maa være forsigtig.«

»Giv mig din Haand, lad mig faa kysse din Haand, jeg vil holde din Haand i mine, jeg vil omklamre dine Hænder, som du engang gjorde. Kjære Annita, du i Live og her hos mig i en elendig Hytte. Du er ikke død, ikke røvet, ikke bortført, ikke — gift med Anton?«

»Nei, nei, ingen af Delene.«

»Hvorledes er alt dette muligt? Hvor kommer du fra?«

»Jeg kommer fra dit Hjem, fra vort Hjem og har en Hilsen med til dig fra din Moder.«

»Hvorledes er alt dette gaaet for sig?«

»Du skal faa alt at vide, men ikke nu. Jeg maa over i vor Leir og hente noget Salve for dine Øine, og saa kommer jeg tilbage og skal fortælle dig alt. Du ved nu, at jeg lever og er her og ikke mere skal forlade dig.«

»Ved du, hvem den Kvinde er, som du har bragt hid, Unnas?« sagde Ambrosius, da Annita var gaaet.

»Nei, men hun ser god og venlig ud!«

»God og venlig,« sagde Ambrosius, »ja Unnas, hun er en Engel, kjærere for mig end alle Engle tilsammen. Fader i Himmelen,« udbrød65

han, og foldede sine Hænder over sit Bryst, »jeg takker dig af mit ganske Hjerte, fordi Annita lever og fordi du ogsaa har ladet mig beholde Livet, medens alle mine Brødre ere dræbte. Ogsaa den gamle Gurij er død, og han fik ikke se Annita.«

»Er det din Søster?« spurgte Unnas.

»Ja, hun er baade mit Barn, min Søster, min Elskede og min Brud«.

Unnas forstod ikke dette rigtig, men at det var en glædelig Overraskelse for hans Ven, det var tydelig nok.

Sagnet har bevaret denne Begivenhed med Munken, der havde reddet sig fra Blodbadet og skjult sig paa en 0 ude i Petschenga Elven. Men i Sagnet er det ikke nogen dødelig Kvinde, der kommer og pleier ham, men en Engel fra Himmelen, der hver Nat kommer ned til ham og lægger sin Haand paa hans Øine, indtil han er helbredet og har faaet sit Syn igjen.

Da Annita kom tilbage, blev Ambrosius forbunden, medens Spørgsmaal og Svar vekslede de to imellem. Da de talte Karelsk, kunde ogsaa Unnas følge med og fik saaledes høre meget om sin Velgjørers tidligere Liv, som han hidtil havde hørt lidet om.

»Din Moder sender dig sin Hilsen,« sagde166

Annita, »hun vil modtage os med aabne Arme og velsigne os, naar vi komme tilbage igjen.«

»Og min Fader?« sagde Ambrosius.

»Din Fader?«

»Ja, vil han ogsaa velsigne os og tilgive os?«

»Du ved altsaa ikke. hvad der er skeet, du ved ikke, at din Fader ikke er mere. Din Fader er død.«

»Gud være hans Sjæl naadig!«

»Du har intet hørt om, at din Fader omkom ved et Ulykkestilfælde?«

»Nei, jeg ved intet om, hvad der har tildraget sig i mit Hjem, siden jeg forlod det.«

»Paa en Kjøretur med 3 Heste, som han havde kjøbt og som han selv vilde kjøre med over til sin Nabo, bleve Hestene sky og løb ud, saa Vognen væltede og han forslog sit Hoved saaledes, at han døde Dagen efter.«

»Var du kommen tilbage den Gang?«

»Nei, din Moder har fortalt mig det. Det er allerede l/2 Aar siden nu. Hans sidste Ord, fortalte din Moder var: Kald Feodor tilbage,

og Annita, hun er i Klosteret ved---. Mere

fik han ikke sagt. Jeg tror, at han havde tænkt at tilgive os, da han mærkede, at Døden nærmede sig.«67

»Var du skjult i et Kloster?«

»Ja, i et lidet Nonnekloster i Nærheden af Novgorod.«

»Hvad hed det, og hvem førte dig did ?«

»Det ved jeg ikke engang. Det var fremmede Folk, som jeg aldrig har seet hverken før eller siden«.

»Hvorledes gik det for sig?«

»En Vinteraften, jeg havde været sendt over til Fedora Petrovna og skulde kjøre tilbage igjen med Anton Kudsk, som kom for at hente mig, bleve vi overfaldne af 3 Mand. Jeg blev løftet ud af Slæden og sat over i deres og kjørt afsted Nat og Dag, til vi naaede Klosteret, hvor jeg blev indespærret strengere end nogen Nonne og holdt under Bevogtning, saa jeg aldrig fik tale med Fremmede.«

»Og Anton, hvor blev det af ham?«

»Ja, hvor det er bleven af ham, ved ingen. Det sandsynligste er, at din Fader har givet ham Penge og sendt ham tilbage til hans gamle Fædreland.«

»Jeg søgte efter dig i over to Aar, Annita, nær og fjærn ogsaa i alle Klostre.«

»Nonnerne eller Abedissen i Klosteret har68

vel modtaget Penge efter Aftale med din Fader for ikke at meddele nogensomhelst Oplysning. Jeg skrev flere Gange, men Brevene ere naturligvis ikke blevne afsendte.«

»Nogen Tid efter din Faders Død blev man meget mildere i Bevogtningen af mig. Hans Død har vel rygtedes til Klosteret, og flere Penge bleve vel ikke sendte. Jeg rømte derfor en Dag fra Klosteret og vandrede i min Nonnedragt som Pilegrim paa min Fod, tiggende mig frem, lige til dit Hjem.«

»Moder blev glad ved at se dig igjen?«

»Ja, hun omfavnede mig med Taarer, da hun gjenkjendte mig. Ogsaa alle Tjenerne og Folkene i Landsbyen bleve glade ved at se mig igjen. Men hvor er Feodor? kan du vide jeg straks spurgte, da jeg ikke saa dig der.«

»Feodor, sagde din Moder med et Suk, Feodor er reist herfra.«

»Hvorhen?«

»Ak, mit kjære Barn,« udbrød din Moder og begyndte at græde bitterlig, »Feodor er reist til Solowetski Kloster for at blive Munk.«

»For at blive Munk?« udbrød jeg forfærdet.

»Ja, da han opgav Haabet om at gjenfinde dig eller troede, at du enten var død eller blevet169-

tvungen af Fader til at gifte dig med Anton, vilde han blive Munk.«

»Gift med Anton 1« udbrød jeg, »hvorledes kunde han tro det?«

»Fader kunde have tvunget dig,«

»Aldrig,« sagde jeg, »før havde jeg taget Livet af mig selv.«

Hverken din Moder eller jeg vidste rigtig, hvor Solowetski Klosteret laa, eller hvor langt det var did, men kort Tid efter kom der en Pilegrimstrop forbi og blev modtaget paa Godset. Du kan tro, jeg blev glad, da jeg hørte, at Maalet for deres Vandring netop var Solowets. Jeg sagde straks til din Moder, at jeg vilde følge med dem. Nu var det blevet min Tur at opsøge dig. Men du var ikke i Solowets. Munkene fortalte, at du var reist endnu længere nordpaa til et Kloster, som jeg endnu mindre kjendte. Da saa en Del af vor Skare besluttede ogsaa at vandre did, fulgte jeg med Glæde med dem, og nu er jeg her.«

»Ja Gud være lovet!«

»Og du er nu Munk, Feodor?«

»Nei, Annita, jeg har Gud ske Lov intet fuldstændigt Løfte aflagt. Det skulde være bleven aflagt Juleaften, da Klosteret blev overfaldt, mine Brødre dræbte, og alt andet opbrændt.«170

»Du vil altsaa vende tilbage igjen til denne Verden og til dit Hjem?«

»Ja, naar jeg er saa frisk, at jeg kan reise og har mit Syn igjen, reiser jeg herfra kan du vide.«

»Og du vil tage mig med dig? Faar jeg ogsaa Lov at følge med dig hjem?«

»Annita, kys mig paa Panden, lad mig føie dine Læber paa min Pande, siden jeg ikke kan kysse din Mund. Hvad hjalp det mig, om jeg kom tilbage uden dig, Annita. Hvad bryder jeg mig om Slot og Gods, naar der ingen Solstraale falder derpaa. Hvad hjælper det en Mand, om han erobrer den hele Verdtn, naar han ikke vinder en Kvindes Hjerte? Alt med dig, Annita, og intet uden digl«

Pilegrimsskaren forlod snart Petschengaklo-sterets Ruiner og drog sydover igjen, og en af dem lovede at drage om Olonets og fortælle Fe-odors Moder, at han og Annita levede og havde gjenfundet hinanden.

Fire Uger senere kunde Bindet tages fra Fe-odors Øine.

»Jo Annita,« sagde han, da han første Gang aabnede dem, .»nu ser jeg, at det er dig, jeg har ikke været rigtig sikker før, men nu ser jeg detI7I

gamle Smil paa dine Læber og er vis i min Sag. Ingen anden Kvinde har dit Smil.«

Det var sent paa Aftenen en Vinterdag, da Feodor og Annita kjørte ind paa Gaarden i Olo-nets. Hele Huset var mørkt. Kun i et af Værelserne brændte der et Lys, der straalte dem imøde og hilste dem som en venlig Stjerne i den mørke Nat.

»Der er Lys i din Moders Værelse,« sagde Annita, »hun vaager endnu, kom,« sagde hun og tog Feodor ved Haanden.

Sagte gik de hen til Vinduet og saa ind. Den Gamle laa paa Knæ paa et Teppe, som hun pleiede at bruge i Kirken med en Bog foran sig hensunken i Bøn.

»Hun har grædt,« siger Annita, »hun har kjæmpet med Angest og Tvivl, da vi bleve saa længe borte.«

»Lad os gaa ind,« siger Feodor.

»Ja, gaa du,« siger Annita, »jeg venter lidt her, men vær forsigtig, din gamle Moder er svag nu.«

Da Feodor var gaaet, bankede Annita paa Ruden og raabte ind: »Moder, vi ere heri« for at hun ikke altfor pludselig skulde overraskes.

Den Gamle slog sine Hænder sammen og\-]2

reiste sig halvt op. Idet samme traadte Feodor ind og faldt ned paa Knæ foran hende. Hun udstødte et Skrig,

saaledes som det kun kan komme fra en Moders Hjerte: »Feodor, min Søn, min Søn!« og klyngede sig grædende om hans Hals. Sagte traadte derpaa Annita ind og fældte Glædens Taarer med Moder og Søn.

Efterhaanden kom ogsaa alle Husets Tjenere ind og kyssede de Hjemkomnes Hænder.

D^t blev ogsaa en Glædens Dag paa hele Godset, da Feodor og Annita kom tilbage. Da det rygtedes i Landsbyen, og en Kone kom springende hjem og fortalte det til sin Mand, udbrød han:

»Er det sandt, hvad du siger, Kone, at Feodor Ivanovitsch og Annita ere komne tilbage 1«

»Ja, saa sandt jeg lever.«

»Saa skal jeg aldrig prygle dig mere,« udbrød han.

Alle strømmede op til Gaarden, for at se de Gjenkomne og kysse deres Hænder.

Feodor og Annita havde taget Unnas med sig, og da der tt halvt Aar senere stod Bryllyp paa Ho-vedgaarden, feirede ogsaa Unnas sit i Landsbyen.

Feodor havde sagt ham, at han kunde vælge hvilken Pige han vilde blandt alle Livegne, han173

skulde faa hende. Unnas blev forelsket netop i sin Modsætning, han valgte den største Pige i hele Landsbyen, og for gode Ord og et godt Hus og Landlod skjænkte hun den lille Fin baade Haand og Hjerte. Hun var ialfald sikker paa aldrig at kunne faa Prygl af sin Mand.

Saaledes gik det til, at Feodors og Unnas's Efterkommere leve den Dag idag i Olonets.

Hermed er den romantiske Del af Klosterets Sagnhistorie afsluttet. For Ethnografen maa endnu tilføies følgende.

Da Underretningen om Klosterets Ødelæggelse kom til Czaren, den fromme Feodor Ivano-vitsch, skal han være bleven meget bedrøvet og have udtalt sin hjertelige Beklagelse over Ulykken.

For at hjælpe de gjenlevende og hjemløse Munke befalte han, at et nyt Kloster skulde opbygges i Kola indenfor Byens Befæstning for at det kunde være sikret mod røversk Overfald af fientlige Streifkorps. Det blev skjænket den i Staden staaende Jomfru Maria Bebudelses Kirke, tæt ved hvilken det byggedes.174

Men Aar 1619 opbrændte baade Byen, Kirken og Klosteret.

Atter befalte den da regjerende Czar, den rettroende Michael Feodorovitsch, at et Kloster skulde opbygges i Nærheden af Staden, men paa den anden Side af Kolaelven. Dette nye Kloster fik Navn af det Novo-Petschengske eller Kolsko-Pe-tschengske Kloster og havde egne Hegumener eller Forstandere, lige til det archangelske Biskopstift blev oprettet.

I 1675 stadfæstede Alexei Michailovitsch de Privilegier for dette Kloster, som tidligere Monarker havde givet Klosteret i Petschenga.

Formodentlig er det Opbyggelsen af dette Kloster, som har bragt en enkelt russisk Forfatter til at tale om, at der engang fandtes to Klostre ved Petschenga Elven.

I 1701 skal der have boet 13 Munke i dette Kloster, og efter et Brev fra Forstanderen i samme, Laurentius til Erkebiskop Afanasius, udførte Klosteret samme Aar til Udlandet «12,752 Stokfisk, 144 Pud Tran og 2,470 Laks.« Men dette er ogsaa sidste Gang, at der nævnes noget om Klosterets industrielle Virksomhed. Blandt Hegumener i det Novo-Petschengske Kloster nævnes den hellige Jonas, en Elev af Trifon. Ligesom denne tilbe-
175

des ogsaa hin endnu af Pilegrime og af Befolkningen der i Trakten.

I 1724 omtales 3 Kirker ved Kola nemlig Trefoldighedskirken, Jomfru Maria Himmelfarts-kirken og Peter-Paul Kirken.

Endelig blev Klosteret ophævet i 1764 og lagt ind under Kolas Kathedralkirke samt anvist til Bopæl for den kolske Archipastor. Keiserinde Catharine den anden udstedte nemlig den 26de Februar dette Aar et Manifest,

hvorefter Klosteret og Kirkerne berøvedes sine gamle Privilegier samt sine Bønder eller Livegne.

For Tiden have baade civile og geistlige russiske Autoriteter sin Opmærksomhed henvendt paa Gjenopbyggelsen af det Petschengske Kloster paa sin gamle Plads.

Saaledes blev der i 1881 i Archangel nedsat en Kommission for at tage under Overveielse, hvad der kunde gjøres for at fremme adskillig Slags Industri i hine nordlige Trakter og raade Bod paa diverse Mangler.

Denne Kommission fandt det blandt andet af største Vigtighed, at Petschenga Klosteret blev gjenopbygget, og den hellige Synode har i 1882 tilladt eller sanktioneret Gjenopbyggelsen.

Serapion, Biskop i Archangel har ligeledesiy6

interesseret sig meget for dette Foretagende. Han har skaffet sig en Kopi af Trifons Billede, hedder det, og ladet dette male paa egen Bekostning.

Man tror, at Gjenopbyggelsen af Petschenga Klosteret med Tiden skal faa samme Betydning for hine Trakter, som Solowetski Klosteret har for Hvidehavs Trakterne.

En speciel Komite er derfor nu i dette Øiemed nedsat af geistlige Autoriteter. Komiteen henvender sig nu til alle, som formodes at ville interessere sig for Foretagendet med Anmodning om milde Gaver, der skulle sendes »Komiteen i Archangel for Petschenga Klosterets Restauration. *